

Dél-Szlovákia kapja
meg, ami jár neki

4 - 7. oldal

Eurómilliók
és kétségek

12 - 13. oldal

Ipolyság mint
határeset

18 - 21. oldal

www.onkormanyzas.sk

VI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM, 2016. október

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

40 - 51. oldal

**A vasúti
kétnyelvűség
ügye**

TÖRVÉNYTÁR

WWW.TORVENYTAR.SK

A Törvénytár.sk portál a Pro Civis polgári társulás törvényfordítási tevékenysége nyomán jött létre annak érdekében, hogy a hatályos szlovák jogszabályok elérhetőek legyenek könnyen használható formában magyar nyelven is.

Az oldalon található törvények alapértelmezetten az épp aktuális időállapotukban jelennek, de visszakereshetőek egyes korábbi időállapotok is, amennyiben elkészült a fordításuk. Az épp megtekintett időállapotban zöld háttérrel jelöltük azokat a szakaszokat, amelyek módosultak az előző időállapothoz képest. A jogszabályok között lehet keresni szám, kulcsszó, a hatályosság dátuma vagy forrás (SzK Nemzeti Tanácsa, kormány, minisztériumok stb.) szerint.

A törvények, kormányrendeletek vagy minisztériumi hirdetések mellett a Törvénytár.sk portálon nemzetközi szerződések és hasonló dokumentumok is megtalálhatóak. Emellett lehetőséget adunk községek és városok részére, hogy közzétegyék általános érvényű rendeleteiket.

A portál működésével, a jogszabályi szövegekben esetlegesen előforduló hibákkal kapcsolatban szívesen fogadjuk észrevételeiket, hozzászólásaikat, melyeket a főoldal alján található kapcsolattartó mező kitöltésével, vagy a torvenytar@torvenytar.sk elektronikus postacímen oszthatnak meg velünk.

A Törvénytár működését a Bethlen Gábor Alap támogatja.

Tartalom

Dél – Szlovákia kapja meg, ami jár neki	4
Természeti kincsekben gazdag vidék – idegenforgalmi beruházásokra várva	8
Régiós akcióterv a Töketerbesi járásnak Eurómilliók és kétségek	12
Dunaszerdahely peremén gombamód nőnek az új házak	14
Borászattal a falusi turizmusért: Újralesztett örökség	16
Ipolyság mint határeset	18
A huszonöt éve önálló Kőrös önerőből építkezik	22
Iskola a végeken	25
Küldetést is teljesít a rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnázium	26
Folytonos az útkeresés és az építkezés	28
Tíz éve az iskola élén	32
A Selye magyar. A Selye a miénk.	36
A vasúti kétnyelvűség ügye	40
Törvényi változások a szlovákiai magyar kisebbség jogállásában 1989 után	52
Nem élünk a nyelvi jogainkkal	59
A VI. Önkormányzati Szabadegyetem programja	62

ne tekintsük feleslegesnek

A VI. Önkormányzati Szabadegyetemet tartjuk rövidesen. Alkalom minden ilyen összejövetelünk arra, hogy legégetőbb gondjainkat megbeszéljük, összegezzünk, hol is tartunk. Sokfélék vagyunk, sokfélék a problémáink, egy azonban mindannyiunkat összeköt. Magyarságunk helyzete, sorsának alakulása.

Ez az a szelete társadalmi életünknek, melynek milyensége és minősége kizárólag azon múlik, mit teszünk érte mi, szlovákiai magyarok és magyarok vidékeken működő önkormányzatok. Száz éve lassan, hogy itt élünk ezen az egyre keskenyedő déli határ menti sávon, jóban, rosszban együtt. Ideje lenne, hogy lerázzuk magunkról a kölcsönös bizalmatlanságot, de a bizonytalanságot is, mely egyformán keseríti életünket, beszéljünk bármilyen nyelven is. Kilábalni abból a peremlétből, melyben a szlovákiai magyarság döntő hányada él, csak akkor lehet, ha nem félünk megfogalmazni és kimondani megoldási javaslatainkat, s mindent megteszünk azért, hogy a velünk együtt peremlétre kárhóztatott nem magyar sorstársainkkal is megértessük: helyettünk ezt a munkát senki nem fogja elvégezni.

Önkormányzatok tagjai, képviselői vagyunk. Tudjuk, tapasztalatból, hogy az önkormányzatiság, az önkormányzás nem ördögtől való. Hogyne, sok felelősséggel jár, a saját bőrünket vesszük vásárra, felelünk a döntéseinkért, de felelősség nélkül nem megy. Regionálisan is fel kell vállalnunk a magunk felelősségét, s ha úgy fordul, a küzdelmet is érdekeinkért.

Nem véletlen, hogy égetően fontosnak tartjuk a meglévő jogaink gyakorlati érvényesítését. A kétnyelvűség minél szélesebb körű meghonosítása és megjelenítése csak egy lépés afelé, hogy a központi hatalom se halogathassa tovább a számos hiányzó végrehajtó törvény meghozatalát, ami nemcsak a kisebbségi jogainkat, hanem a jogállamiság általános elveit is sérti.

Ha jogállami kategóriákban akarok fogalmazni, mulasztásos alkotmánysértés esete állhat fenn, amikor a nyelvi jogok gyakorlásához szükséges anyagi forrásokhoz nem kapunk közpénzt, amikor a legfontosabb törvényeket vagy az alkotmányt sem kapjuk meg anyanyelvünkön, és kimerítheti a diszkrimináció fogalmát, ha a többletköteleésekhez nem kapunk több emberi erőforrásra lehetőséget. Amíg a valóság nem bizonyítja – különösen a szlovák többségű településeken –, hogy senkinek semmilyen joga nem csorbul attól, ha magyar feliratok is vannak, vagy magyarul is intézik az ügyes-bajos dolgokat, addig csak a lappangó feszültség és bizalmatlanság légköre rombolja kapcsolatainkat. Pedig nekünk építkeznünk kellene.

Tanulmányoznunk kell a máshol már bevált, működő méltányos társadalmi-kozigazgatási berendezkedéseket – mert léteznek ilyenek –, s a lehető legtöbbet átvenni, meghonosítani nálunk is. Egymással birkózva, egymás rovására csak magunkat tehetjük vesztesé. A legutóbbi száz év története itt, Szlovákia déli peremvidékén ennek fényes bizonyítéka.

A küzdelmet egy jobb elkövetkező száz évért ne tekintsük hát feleslegesnek.

Óry Péter

Sólymos László környezetvédelmi miniszter: Lesznek pályázati kiírások

Dél-Szlovákia kapja meg, ami jár neki

Brüsszeli meghallgatás, kihelyezett kormányülések, uniós elnökségi teendők sűrűje, számos elfoglaltsága rövid szünetei között alig tudunk találkozni. Éppen a Dél-Afrikai Köztársaságba készülő Sólymos László környezetvédelmi minisztert kérdeztük.

Milyen teendő szólítja Johannesburgba?

Az ún. védett fajokról tartott konferencián veszek részt. A védett fajok pusztításával (orrszarvú, elefánt stb.) foglalkozó üzlet napjainkban a kábítószerkereskedelem után a legjövedelmezőbb üzletág, amelyből ráadásul már terrorizmust is finanszíroznak, ezért komolyan foglalkozik vele a világ.

Érték-e meglepetések, amikor idén tavasszal elfoglalta hivatalát? Egy olyan minisztérium élén áll, amelynek néhány nemzeti pártos elődje finoman szólva megtépázta a reputációját, egy időben el is törölték.

Megmondom őszintén, meglepetések mindig érnek. Ami talán váratlan volt és kevésbé tudatosítottuk, hogy milyen feladatokkal fog járnai az uniós elnökség. Ez borzasztó sok időt foglal le, hiszen nagy nemzetközi agenda jár vele. S mivel most mi képviseljük az Európai Uniót, a környezetvédelmi kérdést illető minden nemzetközi konferencián és fórumon ott kell lennünk. Tárgyalnunk kell, a huszonhét ország közös álláspontját képviselni. A marokkói klímaegyezményre például 25-30 ezer embert várnak. Kis túlzással szólva, ott lesz az egész világ. Vagy említhetném a biodiverzitással foglalkozó mexikói csúcsot és a fent említett johannesburgi konferenciát. Talán gyermekkoromban vártam utoljára ennyire a karácsonyt, mint most, amikor véget fog érni az elnökség.

A világból kanyarodjunk haza, az egyik friss témához. Felháborodás követte a bejelentést, hogy a kormány fizetősé akarja tenni az öntözővíz használatát. Egyesek szerint ez padlóra küldheti a gazdákat.

Szlovákiának van egy partneri egyezménye az Unióval, amelyet 2014. február 12-én írta alá a Szlovák Köztársaság és az Európai Bizottság. Az egyezmény kimondja, milyen feltételeket kell teljesítenie Szlovákiának, hogy a 2014/20-as pályázati időszakban a pályázati forrásokat le tudja hívni. 14 milliárd euróról van szó a hét év alatt. A mi törvényeink már 2005-től kimondják, hogy az öntözővízért fizetni kéne, csak soha nem lett bevezetve. Az egyezmény szerint azonban idén év végéig be kell vezetni ezeket az illetékeket. Az erre vonatkozó törvény tehát már megvan, de kell hozzá egy kormányrendelet, és meg kell szabni az árakat. Van tehát bő három hónapunk. Húztuk az időt, ameddig lehetett, tovább nem lehet.

Brüsszel azt is előírja, mennyit kell fizetni?

Szerencsére nem. Viszont ez ún. ex ante kondicionalitás (rendelet), amit teljesíteni kell. Ha nem teljesítjük, több minden érheti Szlovákiát. Az egyik, hogy figyelmeztetést kaphat, a másik (s ennek van inkább realitása), hogy leállítanák a támogatások folyósítását. Az említett 14 milliárdból csaknem egy milliárd (950 millió) olyan forrás, amelyet különböző vízgazdálkodási és vízvédelmi célokra kaphatunk (vízvezetékek, szennyvíztisztítás, árvízvédelem stb.). Ennyi támogatástól esne el az ország, ha nem teljesítené ezt a feltételt. Az Európai Unió hozzáállása egyértelmű: mindenkinek, aki szennyezzi a vizet, fizetnie kell a tisztításért. A mezőgazdászok azzal, hogy öntöznek, és beviszik a műtrágyát a földbe, szennyezik a vizet. Nekünk két lehetőségünk van. Vagy homokba dugjuk a fejünket, és várjuk, mi történik, vagy egyezkedünk. Ugyanis az EU nem szabja meg a fizetés mértékét, így kü-

lönféle lehetőségek adódnak. Az is látba esik, milyen a szociális, gazdasági helyzet, a munkanélküliségi arány az adott régióban, vagy lehet akár átmeneti időszakokat alkalmazni, vagy például akik environmentális, biogazdálkodást folytatnak, azok ne vagy csak minimumot fizessenek, mert ők nem szennyeznek a környezetet. Ausztria például nem fizet, csak az a különbség, hogy Ausztria nem is kér pénzt az Uniótól a víz tisztítására. A mi feladatunk, hogy megtaláljuk a legoptimálisabb megoldást.

Azért csak jókora kiadás lesz a mezőgazdászoknak, ha a vízért fizetni kell, hiszen maguk az öntözőrendszerek is elhanyagolt állapotba kerültek, felújításuk, újak vásárlása nem kis teher.

Ezt a kérdést sajnos azoknak kellene feltenni, akik hagyták tönkre menni. Nekünk, a környezetvédelem hivatalának az a feladatunk, hogy védjük a vizet, az élő környezetet, én ebből a szempontból tekintek az egészszre.

Miniszter úr, kinevezése után ígérte, hogy szoros kapcsolatban lesz a civil szervezetekkel, önkormányzatokkal. Mennyit sikerül ebből megvalósítani?

Azt hiszem, hogy jók a kapcsolataink. A Szlovákiai Városok és Falvak Társulásával (SZVFT) minden őket érintő dologban konzultálunk. Legjobb példa erre a hulladéktörvény esete. Létrehoztunk egy csoportot, amely előkészíti a tavaly elfogadott törvény revízióját. Minden érintett ott fog ülni a tárgyalóasztalnál, ahol megbeszéljük, mit kell tenni, hogy a törvény a legjobban működjön. Ugyanez érvényes például a kis vízi erőművekre. Most volt egy nagyon hatékony kerekasztal-beszélgetés, amelyen részt vettek a környezetvédők, az SZVFT képviselői, a beruházók, tehát mindenki, akit érint a dolog. Megpróbálunk megoldást találni arra, hogy ne legyen „túlfűtve” a dolog, ugyanakkor az alternatív energiaforrásokra is szükség van. A pártállam vége felé 360 kiserőmű építésére készült terv, most úgy néz ki, hogy ez 60-ra fog csökkenni. A zöld, vagy alternatív energiára azonban égetően szükség van, s nem lehet mindent leállítani. Meg kell találni az egészséges középutat. Azt hiszem, a minisztérium minden javaslat iránt nyitott, s amit megígértünk, azt be fogjuk tartani.

Lesz a Kis-Dunán újabb erőmű?

Nem lesz. Az Illésházánál tervezett kiserőmű esetében – mert arról beszélünk – új szempontok is előkerültek, azért úgy döntöttünk, hogy leállítjuk a beruházás megvalósulását. Próbáltam például a Torna mellett készülő kiserőművet is leállítani, de ott mindenki aláírt mindent, és már előrehaladott a beruházás.

Lesznek-e pályázati kiírások, és milyenek?

Természetesen lesznek. Most fejeződtek be az ökoudivarokra, szeméttelpekre, reciklációs beruházásokra vonatkozó kiírások. Természetesen lesznek kiírások árvízvédelemre is, a Környezetvédelmi Alapon keresztül vízvezetékek építésére, bár ezek nem nagy összegek, hiszen ebben az alapon nincs akkora forrás. Ami a vízvezetékeket és a kanalizációt illeti, az már lefutott, most kezdik el a közbeszerzést. Ezeket a 2014/20-as pályázatokat az elődöm idejében gyorsan elvégezték, mire ide érkeztem, már ki is voltak értékelve. Ebben az operatív programban 400 millió euró állt rendelkezésre, 500 millióra érkezett be pályázat. Meglátjuk, mennyien maradnak, akik a közbeszerzést év végéig nem tudják lebonyolítani, és a bent maradó összegekre újra lehet pályázni.

Nagy probléma a csatornázás kérdésköre. Védni kellene a csallóközi ivóvízkészletet, miközben ötezres települések esetében sem sikerül elmozdulni a holtpontról.

Ez valóban hatalmas probléma. De van itt két-három nagy befektetés, mely a Csallóközben fog megvalósulni (például Ekecsen, Nyárasdon), s már alá vannak írva a szerződések. Remélhetően sikerül befejezniük a közbeszerzést.

A Pro Civis polgári társulás több elemzésben kimutatta, hogy például az árvízvédelmi beruházásokra járásonkénti elosztásban éppen a Duna menti régiókba, magyarán a Csallóközbe jutott a legkevesebb támogatás.

Van egy ún. vízi terv (Vodný plán Slovenska – Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja/A dunai vízgyűjtő terület igazgatási terve – szerk. megj.), amelyet az Európai Bizottságnak jóvá kell hagynia. Ez tartalmazza, hogy milyen árvízvédelmi beruházásokat szeretnénk az Európai Uniótól kapott forrásokból megvalósítani. Elég nagy nyomás nehezedik ránk a különféle zöld beruházások miatt, s most arról tárgyalunk az Európai Bizottsággal, hogy megegyezzünk, nem kérdezik, hogy szürke, zöld vagy milyen beruházások lesznek, hanem minél előbb lehessen meríteni a támogatásokat. Abban reménykedem, hogy már ősszel sikerül elindítani a kiírásokat.

A kormány tagjától kérdezem: minisz-

dást, amely a legfájdalommentesebb az érintettek számára. Ezért kezdtünk tárgyalni az agrár- és élelmiszerügyi kamarával, mennyi lenne a számukra elviselhető teher, ami még az Unióval szemben védhető. Tehát senki nem akar senkit likvidálni, s egyesek fölöslegesen terjesztenek hisztériát. Az agrárkamara sem kifogásolja a dolgot, csak azt szeretnék, ha minél kisebb lenne a költségük. Ebben egyetértünk velük. Erről folynak az egyeztetések.

ter úr szerint mennyire lehet megsegíteni vagy felemelni egy-egy leszakadt régiót a kormány akcióterveivel? Szerény számítás szerint vagy egymilliárd eurót költ a kormány a nehéz helyzetben levő járások megsegítésére. Nem lenne okosabb például nekifogni a déli gyorsforgalmi út építésének?

Nem minden az út.

**Ezek a pénzek viszont könnyen elfoly-
nak.**

Nem biztos, hogy elfoly-
nak. Hogy ho-

gyan fog működni ez az egész, azt nem tudom megjósolni, de van benne ráció. Ha sikerül a kormánybiztosnak magát a végrehajtást működtetnie, ez lehet sikeres is. A logikája a dolognak, hogy nem felülről nyomják rá az akaratot egy-egy régióra, hanem alulról építkezve működik, vagyis begyűjtik az igényeket, és a szerint készülnek a projektek. Ez a projekt akkor lesz sikeres, ha megvalósulnak az elképzelések, amelyek helyben születnek. Ilyen szempontból ennek van értelme, hiszen nem kevés pénzről van szó.

Mi lesz a sorsa a verecknyei 10 000 teherautónyi hulladéknak, amely veszélyezteteti a csallóközi ivóvízkészletet? A legutóbbi terv egy kapszuláról szólt.

Ahhoz, hogy európai forrásból meg tudjuk oldani ezt a kérdést, bizonyos feltételeket kell teljesíteni. Az egyik, hogy a terület jelenlegi tulajdonosát mentesíteni kell „bűnössége” alól, mivel nem ő idézte elő a meglévő állapotot, és nem is tudná megoldani a hulladék felszámolását. Ezt a terhet tehát az államnak kell átvennie. Ez zajlik most. Utána lehet egyezkedni az Unióval, biztosítani, hogy képesek vagyunk szanálni a lerakatot. A forrás megvan rá, csak el kell jutni oda, hogy elkezdhesük meríteni. Akad azonban még egy bökkenő: az Unió azt mondja, hogy a terület felértékelődik a megtisztítás után. Azt kell megértetnünk Brüsszellel, hogy ne kelljen az általa elvárt különbözetet az államnak kifizetni (mondjuk tízmillió euró helyett legyen elég csak százezer). Mert a terület értéke valójában nem nő a többszörösére. A lényeg: ha el akar-nánk „takarítani” az egész lerakatot, az többszáz millió euróba kerülne, ezért me-rült fel megoldásként a kapszula, ami en-nek a töredékébe kerül, viszont védelmet jelent. Nagyon intenzíven dolgozunk a megoldáson, hiszen az idő sürget. A pro-jekt egyébként készen van, jó lenne minél előbb kiírni a közbeszerzést.

**Ennyire aprólékosan beleszól Brüsszel
mindenbe?**

Logikus és megalapozott az elvárása. Brüsszel azt mondja, hogy ha ő ad rá pénzt, én pedig értékesebbé teszem a te-rületet, akkor a keletkező különbözetet fizessem meg.

A környezettel összefüggő kérdés: hol tart Szlovákia a megújuló energiaforrások terén?

Nem állunk túl jól. Nálunk például azért nincsenek szélenergiaparkok, mert azok építése ellen mindig tiltakozik valaki. A biomasszával is probléma van, mert akkor meg az erdőt vágjuk ki. A legnehezebb feladat megtalálni azt a középútat, amely a természetet nem terheli le, nem teszi tönkre, és mégis ki tudjuk belőle nyerni a természet adta energiát. Éppen nemrég volt egy nemzetközi konferenciánk Pozsonyban az átmenetről a zöld gazdaságra. Tudatosítanunk kell, hogy a Föld nyersanyagforrásai végesek, és ha fenntartható gazdaságot szeretnénk a jövő generációkra hagyni, akkor el kell fogadnunk ezt a tényt, ami behatárolja a mozgásterünket. A tapasztalat azt mutatja, hogy ahol átállnak a zöld alapú gazdaságra, ott sok új munkahely létesül, és az sem igaz, hogy ez sokba kerül.

A szlovák kormány rozsnnyói kihelyezett ülésén elfogadta a Párizsi Szerződés ratifikációját. Ezzel a parlamenti szavazás és az elnöki aláírás után Szlovákia elég hamar csatlakozik az aláírókhoz.

A legfontosabb, hogy a két legnagyobb szennyező nagyhatalom, az USA és Kína ratifikálta a szerződést. Ugyanakkor az Európai Unió volt a motorja ennek az egyezménynek, mégis itt lesz a legnagyobb „csúszás”. Az Unióban a ratifikációs folyamat ugyanis bonyolultabb, mint például Kínában, hiszen nálunk mind a huszonhét országnak más a belső döntési mechanizmusa. Az olaszoknál ez például két év, a belgáknak

pedig hat parlamenten kell keresztül mennie a jóváhagyásnak. Mi gyorsított eljárásban, Európában negyedikként ratifikáltuk az egyezményt. Novemberben lesz Marokkóban az újabb klímacsúcs, és nem mindegy, hogy Szlovákia ott fog-e ülni az asztalnál, vagy nem. Az EU részéről elképzelhető, hogy külön össze kell hívni az Európai Tanács ülését, és gyorsított eljárásban ratifikálni még október elején, hogy az Unió ott ülhessen az USA és Kína mellett a tárgyalóasztalnál.

Egy személyes kérdés: ön Híd-as miniszterként meghívta tanácsadónak az MKP-s Miklós László volt környezetvédelmi minisztert. Ez sokaknak tetszett, de akadtak, akik felháborodtak rajta.

Én Miklós Lászlót nagyon régen ismerem, egyébként is: ezen a szlovákiai magyar dombocskán mindenki mindenkit ismer. Nagyon jó szakembernek tartom, nyolc évig volt miniszter, ezért bűnnek tartanám, ha nem akarnám hasznosítani az ő tapasztalatait. Azokkal az emberekkel, akikben ez különféle érzelmeket váltott ki, nem tudok mit kezdeni, és – őszintén szólva – nem is igen érdekel, ki mit gondol erről. Szerintem ennek így kellene működnie. Vannak persze emberek, akikkel ezt nem tudnám megtenni, mert az elmúlt években olyan messzire elmentek, ahonnan nagyon nehéz visszajönni. Háromszor voltam a párt kampányfőnöke, és mindig megpróbáltam ügyelni arra, hogy ne lépünk át egy bizonyos határt. A kampányunk soha nem volt támadó, elmondtuk, mit akarunk csinálni. A legutóbbi kampány során több mint száz helyen voltam, s mindenütt hangsúlyoztam, azt akarjuk,

hogy ebben az országban a jogállamiságot magasabb szintre emeljük, a kisebbségek megbecsülése és önbecsülése is más hangsúlyt kapjon. Elmondtuk, milyen konkrét dolgokat szeretnénk a kisebbségi kultúra, az oktatás terén elérni, s azt szeretnénk, hogy az a régió, ahol élünk, Dél-Szlovákia kapja meg, ami jár neki. Ne legyen mostohagyermek, mint azelőtt volt. Ezért léptünk be a kormányba is. Mi azt csináljuk, amit mondtunk. Ezen dolgozunk, és remélem, hogy így is lesz.

Mivel elégedett a miniszter néhány hónap után?

Elégedett vagyok azzal, hogy egy nagyon jó, szakmailag felkészült, fiatal, dinamikus csapat kezd itt a minisztériumban kialakulni. Olyan emberekből áll, akik európai szintű gondolkodással bírnak, az európai és világtrendek alapján szocializálódtak. Együttműködünk mindenkivel, akinek köze lehet a környezetvédelemhez: a zöldekkel, az ipari szervezetekkel, a városok és falvak társulásával, biológusokkal, és olyan megoldásokat igyekszünk keresni, amelyek előre viszik a dolgokat. Sikerült kiépítenünk egy elemző központot, amely nélkül ma már szinte lehetetlen működni. Ennek segítségével meg tudjuk tervezni például, hogy az Unióból érkező forrásokat hogyan tudjuk a leghasznosabban felhasználni, hogyan kell átállni a széndioxid mentes gazdaságra, akár tíz-húsz évre előre. Úgy gondolom, hogy egy modern minisztériumot építünk.

Miniszter úr, köszönöm a beszélgetést.

Kövesdi Károly

Természeti kincsekben gazdag vidék – idegenforgalmi beruházásokra várva

Amennyiben a természeti adottságok, a társadalmi, kulturális viszonyok és az általános infrastruktúra megfelelőek, valamint az adottságokat a helyiek jól ki is tudják egészíteni helyváltoztatást, tartózkodást szolgáló és közvetítő létesítményekkel, idilli állapotú idegenforgalomról beszélhetünk. De hogy is van ez Felső – Gömörben? Mennyire élő a vidék? Képesek vagyunk-e kihasználni adottságainkat? Ilyen, és ehhez hasonló kérdésekre kerestük cikkünkben a választ.

A Rozsnyói járás rengeteg olyan kulturális, természeti lehetőséget kínál, amely élmény-, gyalogtúrák, biciklitúrák alkalmával megismerhető, de az erdei gyümölcsök begyűjtésétől kezdve, a hegymászáson, a barlangászáton, a halászáton és vadászáton keresztül is sok érdekes ismeretre tehet szert a látogató.

Így látják az idegenforgalmat a Kassai kerület nyugati peremén

Tömöl Zsuzsa 1992-től tevékenykedik és vállalkozik az idegenforgalomban Gömörhorkán. A kerékpáros turizmus fejlesztésére (kijelölt kerékpárutak) és a gyerekekre, családokra (meseiroda, mesenapok) épített. Véleménye szerint főleg a világörökséget képező barlangvilág, a karsztvidék jellegzetességei, növény- és állatvilága, valamint kulturális emlékeink – Betlér és Krasznahorka – vonzza a turistákat a régióba. Vendégei főleg hazai turisták, valamint csehek, magyarok, lengyelek, de szinte az egész világból megfordulnak a Kövirózsa Panzióban. Voltak már szállóvendégei Dél-Afrikából, Ausztráliából, Kanadából, Új-Zélandról és Izraelből is. Évente több mint ezer ember fordul meg nála. Szerint, akit megérintett a karszt és Gömör, az újra és újra visszatér. Minél többet ismer meg a vidékből, annál jobban tudatosítja, hogy

mi mindent nem ismer még.

Kérdésünkre, hogy az idegenforgalomban eltöltött idő alatt milyen irányba fejlődött az ágazat Gömörben, nagyon meglepő választ kaptunk: „*Fejlődött? Pár lelkes egyén húzza a szekeret. Azok, akik érzik ennek a vidéknek a szellemét, értékét. Sajnos, vezetőink, politikusaink, akiknek a hatalmában a döntés és lépés, éveken keresztül csak az iparban láttak ennek a vidéknek fejlődési lehetőséget. Még most is csak másodlagosan foglalkoznak az idegenforgalmi adottságokkal, látva bizonyos kezdeményezéseknek a eredményét és sikerét. Nagyon nehezen tudjuk elhinni, hogy a világörökség része vagyunk! Az értékünk nem regionális, nem országos, nem európai. Világra szóló értékeink vannak! Ilyen téren az idegenforgalom parányit fejlődött csak a Gömörben 24 év alatt*” – fejtette ki véleményét a Kövirózsa Panzió tulajdonosa.

A tapasztalt és kitartó üzletasszony rengeteg hiányosságra hívta fel a figyelmünket. „*Nálunk hiányzik az infrastruktúra, nincsenek szolgáltatások. Itt van Domica, Gombaszög – egy kávé nem tud az ember elfogyasztani, a templomokba nem tud a turista bemenni, hiányoznak a játékparkok a gyerekeknek, a wellness lehetőségek, élményparkok, a kiépített bicikliutak, a*

sportolási lehetőségek, a fedett uszoda stb. Tehát azok a lehetőségek, amelyek a szabad időben a barlanglátogatás után kívánatosak lennének” - emlékeztet a vállalkozást jócskán megnehezítő tényezőkre Tömöl Zsuzsa.

A Szoroskő másik oldalán

A járás Kassához közelebb eső oldalán mások a tapasztalatok. A Granáriumban így összegezték: „*Hozzánk főleg azok jönnek, akik gyalogtúrára mennek, hiszen a Szilicei – fennsíkunk vagyunk. De a krasznahorkai vár, a mauzóleum, a betléri kastély, a szádellői völgy közelsége is nagyban hozzájárul a vendégek döntéséhez. Aki nálunk száll meg, az nem csak Szádalmáson akar lenni, hanem meg akar nézni mást is, és mi közel vagyunk számára. Részbe vagyunk a Borútnak. Tornagörgőn, Jabloncán és Szádalmáson is foglalkoznak borké-*

szítéssel. 2002 óta foglalkozom turizmussal, és a nyári szezont nem nehéz megtölteni. Holt időszak, amikor nem lehet a turizmusból itt megélni, a kora tavaszi, őszi és téli napok. Ezekre a hónapokra valamit ki kell találni, kínálni a látogatóknak. Ezért is alakítottuk meg a Tornai Borutat, és ezért vontuk be a többi szolgáltatót - a borászokat, méhészeket -, hogy a vendég eljöjjön tavasszal és ősszel is. Télen ide nem nagyon jönnek vendégek. Nem vagyunk síközpont, hó sem esik. Azzal, hogy borlovagi találkozókot, fesztiválokat tartunk, helyi termékek piacát szervezünk, és egyéb szolgáltatásokat kínálunk, kitoljuk a holtidőszakot - tudtuk meg Pápai Silviától, az Alma Centrum Polgári Társulás elnökétől. A Granárium jelenleg az Alma Centrum Polgári Társulás irányítása alatt áll, melynek célja a tornai borvidék turizmusának fejlesztése. A magtár pincéjében egy kiállítás mutatja be a borászat történeti

vonatkozásait és lehetőséget nyújt a helyi borok kóstolására is.

Pápai Silvia a Karszt Helyi Akciócsoport menedzsere is. A társulás helyi Leader akciócsoportként tevékenykedett az elmúlt programidőszakban. A MAS Kras OZ. - Karszt polgári társulás helyi akciócsoport (HACS) vidékfejlesztési stratégiáját 2010-ben a mezőgazdasági minisztérium megtámogatta. A támogatásnak köszönhetően a területre több mint 2 millió euró érkezett a 2007 - 2013-as programidőszak alatt. **Ezek nélkül a támogatások nélkül sok lehetőségtől esett volna el a vidék, valószínű a Karsticum helyi védjegy sem jött volna létre.**

Szlovákia délkeleti részén, a Gömör-Tornai Karszt területén 19 község - Tornagörgőtől Gömörpanyitig a magyar-szlovák határ mentén ívelvén - 2006 októberében alapította meg a Karszt Pt. helyi akciócsoportot a Leader programnak köszönhetően. Gömörpanyit, Beretke, Csoltó, Lekenye, Gömörhorka, Melléte, Páskaháza, Kuntapolca, Szalóc, Pelsőc, Ardó, Borzova, Hoszszúszó, Kecő, Szilice, Jablonca, Körtvélyes, Szádalmás és Tornagörgő, a további tagok - civil szervezetek és vállalkozók - leginkább mezőgazdaszok és turizmusban tevékenykedők. **Stratégiai céljuk a munkanélküliség enyhítése, a falvak felújítása és egy egységes turisztikai arculat létrehozása volt.** Pályázatásaik során a turizmus- és marketingfejlesztés területén összesen 114 658,40 euró értékben osztottak ki támogatást. Családi kispanzióknak 484 344,80 euró értékben, a mezőgazdaság diverzifikációján belül

2 panzió és egy kolompgyártó műhely alakult összesen 215 800 euró értékben. A Morva Karszt HACS-tal együttműködve „Kraszko csigácska mesekirálysága” cím alatt mesekönyvet adtak ki. A térség 9 falujában folytattak etnológiai kutatásokat és a falu legidősebbjeinek köszönhetően 9 gyönyörű mesét sikerült megalkotni. A mesekönyvhöz kirakós memóriajátékot, geocachingot és egy társasjátékot alkottak meg. A projekt célja a területen tevékenykedő vállalkozók ösztönzése és egy egységes család- és gyerekbarát turisztikai arculat létrehozatala volt. További sikeres pályázatuk a Tokaj-Rovina HACS-tal valósult meg, melyen belül legendák feldolgozására került sor, valamint 19 faszobrot alkottak a szobrászok, amelyek a legendákhoz fűződnek, és az érintett községben kerültek felállításra. Utolsó együttműködésük keretében a Dél-szlovákiai Gyümölcsút kialakításán dolgoztak, őshonos fafajtákat telepítettek újra, és egy mobil minta mustüzemet hoztak létre 21 000 euró értékben. A mustüzem Szádalmáson, az őshonos gyümölcsös Gömörpanyiton jött létre. A cél az őshonos gyümölcsök utókor számára történő megmentése volt.

Nemzeti és nemzeti park közt nagy a különbség

A Rozsnyói járás 32 magyarlakta települése közül egy rendelkezik városi ranggal, a járási székhely, Rozsnyó, amely egyben kapu a Szlovák Karszt Nemzeti Parkba. A további települések falvak, amelyek közül nem egy rendelkezik természeti és kulturális örökség-

gel, ugyanis a két nemzeti park közül – a Szlovák Paradicsom és a Szlovák Karszt – a Karszt területén belül található a kis, magyarok által lakott települések. **A Rozsnyói járás különlegességei a gazdag földalatti kincseket rejtő karszt jellegű szakadékok, katlanok, források, jégbarlangok, amelyek terén egész Szlovákiában egyedülálló a régió.** Ez a Dobsinai-jégbarlang, a Domicai-, Gombaszögi-, Krasznahorkai-barlangoknak köszönhető, de nem kevésbé ismert a Szilicei-jégbarlang sem. A látogatottsági listán a tizenkét barlang közül a három, magyar nyelvterületen található barlang a legkevésbé látogatott, közülük is a Gombaszögi-cseppkőbarlangot keresik fel legkevésbé, pedig idén újabb, különleges részeket fedeztek fel benne. A barlang további részeinek nyilvánosság elé tárásához komoly szakmai munkára, akaratra és sok pénzre volna szükség. A barlang akkor fedte fel kincseit, amikor a Gombaszögi Nyári Tábor visszatért ősi helyére. 2016-ban szervezték meg újra a fiatalok és diákok találkozóját a „kulturális karmával” bíró Gombaszögi-völgyben, s az újraindítást a magyar kormány a nemzetpolitikai államtitkárságon keresztül 84 millió forinttal biztosította. A Gombaszögi Nyári Tábor szervezője, a Sine Metu Polgári Társulás által megkezdett területi felújítások nagyban előmozdíthatják a régió idegenforgalmát. A távolabbi tervek között szerepel is egy olyan fesztiválhelyszín és kempingező hely létrehozása, amelyben a Felvidék hiányt szenved. Olyan, az állami struktúrákhoz képest alternatív, független turisztikai információs központ létrehozásán gondolkodnak a gömör-tornai

karszt szívében, amely elősegítené az – elsősorban Magyarországról érkező – turisták ellátását, hiszen kultúrtörténeti és ipartörténeti szempontból is rendkívül értékes a régió.

Rengeteg a turisták által nem látogatható barlang is, mint az ardói vagy körtvélyesi, de ide sorolható a Vaddisznó-zsomboly és a Csengő-lyuk is, illetve több érdekesség, így a görögői halastavak, vagy a jólési tőzeagláp. A

két nemzeti park 39 védett térségéből 4 természeti kincs, 15 nemzeti és természetes emlék, 8 természeti rezervátum, 12 pedig nemzeti és természeti rezervátum. A Szlovák Karszt 712 barlangja és szakadéka, katlanja közül 1995-ben 12 került fel az UNESCO Világörökség listájára. Mégis alig hallani róluk, és alig ismert a Kecsoi-karmező, a Kónyárt-, a Barkai-, a Szilicei-, a Pelsőci-fennsík állat- és növényvilága. Egyrészt ez nem is baj, hiszen így a megviselt természet a maga életét élve fejlődhet, másrészt, ha az idegenforgalom szempontjából vizsgáljuk, érthetetlen, hogy miért nem kíváncsi ezekre az egyedülálló részekre a nagyvilág. Miért van az, hogy e terület népszerűsítésekor csak a Szlovák Paradicsom Nemzeti Park felkapott?

Gömört egykor Európa vasszívének nevezték

A Gótikus utat a történelmi városok, katedrálisok, várak és a legkritikább templomok megismertetése céljával hozták létre. Felső – Gömörben ez négy magyarok által lakott települést érint. Hasonló céllal valósult meg az a projekt is, amely a bányászatot és kohászatot mutatja be. Felső – Gömörben ez Rozsnyót és Csucsom községet érinti.

A járás idegenforgalmát nagyban befolyásolják a megőrzött kulturális és történelmi emlékek. Csak Rozsnyón, az egykori bányavárosban mintegy 15 látnivaló található. Mindamelllett a Bányászati Múzeuma és az Őrtorony is közkedvelt a turisták körében. A városban Turisztikai Információs Központ is üzemel.

A járás legnagyobb kulturális-történelmi vonzerővel bíró emléke vitathatatlanul a **krasznahorkai vár**, amely 2012. március 10-én leégett. A tüzeset után Krasznahorkán elkezdődött a katasztrófaturizmus. Azóta azonban a helyi, de a járásbeli vállalkozók is érzik a bevételkiesést. A 2011-es évhez képest a járásban megfordult turisták száma 2012-ben 1369 személlyel csökkent. A Szlovák Statisztikai Hivatal adatai szerint 2011-ben 20 461 turista, míg 2012-ben 19 092 olyan turista fordult meg a járásban, aki szállást is igényelt. A létszámcsökkenés a Betléri Múzeumban is észlelhető volt. Konkrétan az Andrássy Mauzóleum és betléri kastély látogatóinak száma csökkent lényegesen. Sok érdeklődő úgy vélte, hogy a vár nélkül nem érdemes ellátogatnia a régióba. Krasznahorka szerepét időközben részlegesen a betléri Andrássy - kastély vette át, ahol az utóbbi években egyre több interaktív és egyedülálló kiállítást,

illetve programot szerveztek meg.

A helyi emberek sem ültek tétlenkedve. 2014 júniusában a régió turizmusát segítő céllal nyílt meg Várhosszúréten a Turisztikai Látogatóközpont. A központot a Gömri Ifjúsági Társaság hozta létre pályázati pénzből. A terv kezdeményezői és támogatói azért tartották fontosnak a központ beindítását, mert a krasznahorkai vár bezárása óta jelentősen lecsökkent a környékre látogató turisták száma. A központ tervezett célja a Várhosszúréten, a Rozsnyói-katlanban, illetve a Gömör-Tornai-karsztban található természeti látványosságok és kulturális-történelmi emlékek népszerűsítése, mert jó néhány ritkaság van a Felső-Gömörben. Egyedülálló templomok, freskók bújnak meg egy-egy kis községben, amelyek kevés nyilvánosságot kapnak. Tudta, hogy Körtvélyesen 14. századbéli, ősi templom található? Vagy, hogy Ardóban van az egyike azon ritka megoldásoknak, amikor a szószék az oltárba épült? Elhíszti, hogy Lekenyében a kulturális örökség részeként tartják nyilván az 1436-ban épült, ősi magyar istenábrázolást, vagyis a teremtő szellemerő TENGRI ábrázolását megőrkítő festett freskókkal díszített templomot? Hogy a pelsőci református templomból kísérték utolsó útjára a Bebek család tagjait? Felfigyelt rá, hogy Beretkén tanósvény található? Melléteben felújítják a fazekasság ha-

gyományait? Hallotta, hogy Hosszúszón piramis épült, és hogy Berzétén az első, felvidéki magyar családokközpontú árvaház épül, ahol meg is szállhatnak majd? Ismeri a Cházár András emlékszobát? Látta már a tornagörgői víz-esést? Tudta, hogy Jablonca vadászparadicsom?

A kérdések sorát folytathatnánk, azonban első körben **a hazai érdeklődők figyelmét kellene felkelteni a hazai idegenforgalom által kínált lehetőségek kihasználására** – olvashatjuk a Rozsnyói járás felzárkóztatása érdekében készített akciótervben. A Kassa Megye Önkormányzata által a Szlovák Karszt Nemzeti Park idegenforgalmi fejlődése érdekében 2015-ben jóváhagyott stratégiát tartalmazó dokumentumban kiemelik a magyar – szlovák határ mentén kínáló együttműködést is. Fontosnak tartják a régió népszerűsítését, hangsúlyozzák a Szlovák Karszt mint turisztikai régió önálló identitását, amit a köz- és magánszféra, valamint a civilek együttműködésére alapoznak.

Tehát a témában stratégiai dokumentumok, értekezések születnek, már csak a tettek útjára kell lépni. A kormány a közelmúltban erre a célra is elkülönített forrásokat a térségnek. Az elképzelések kivitelezésének elindításába ez is segíthet.

Beke Beáta

Régiós akcióterv a Töketerebes-i járásnak

Eurómilliók és kétségek

Augusztusban Töketerebesben kihelyezett kormányülésre került sor, ahol a járás fejlesztését célzó akciótervet fogadtak el. Az akcióterv fő célja: a magas munkanélküliségi rátával küzdő régió munkanélküliségének csökkentése. A kormány ígérete szerint a járásban 1540 új munkahely jön majd létre 2020-ig, és összesen 114 millió eurót fektetnek be a járás fejlesztése érdekében. Ebből 83 millió euró költségvetési pénz lesz, 31 millió pedig európai uniós vagy saját forrás. Az öt évre előirányzott 5,815 millió euró régiós támogatásból idén a járás egymillió euró közvetlen támogatásra számíthat.

Ágazatokra való lebontásban talán könnyebben elképzelhetővé válik az említett összegek hasznosulása.

Tervek és elképzelések

Az akcióterv szerint az 1540 kialakítandó munkahelyből 1450 új munkahely a vállalkozások és közszolgáltatások területén jönne létre.

A kormány szándéka szerint legkevesebb tíz földműveléssel és élelmiszeriparral kapcsolatos projekt kapna támogatást 37,4 millió euró értékben, amelyből több mint 13 millió európai uniós alapokból származna.

A tervek szerint a támogatott projektek az állattenyésztés, az intenzívebb vágóbaromfi-tenyésztés, valamint a méhészet területére irányulnak. A méhészet fejlesztését a Tokaj borvidéken megvalósuló termelő-értékesítő méhészeti szövetség létrehozásával szeretnék elérni, amely a méz és méztermékek feldolgozására lenne hivatott. Az akcióterv a gyümölcs- és zöldségtermesztés fejlesztésével is számol, elsősorban paradicsomtermesztésre összpontosítva.

Az ipari termelés és szolgáltatások területén tíz projektet támogatnának,

összesen 11 millió euró értékben. Az ipar és szolgáltató cégek nyomdaipari beruházásokra, a hulladék osztályozására és a pékkesemencéket gyártó gépipari cégek terjeszkedésére, valamint Királyhelmeceken a bútorgyártás támogatására költhetnek.

A járásban legalább öt idegenforgalom területén működő vállalkozás is támogatásra számíthat, kiemelten a Tokaj borvidék térségében. Szálláslehetőséget is biztosító wellness központ, Csörögön (Čerhov) a tokaji borok bemutatóterme és konferenciaközpont, valamint egy étkezést és szállást is biztosító zempléni vadászház jöhet létre. A minőségi szolgáltatásokon és kapacitások növelésén túl az idegenforgalmi beruházások célja, hogy hozzájáruljanak a borturizmus fejlesztéséhez, valamint a régió értékeinek és gasztronómiai jellegzetességeinek népszerűsítéséhez.

A vállalkozásokat a Királyhelmeceken létrejövő vállalkozói inkubátorház segítené.

A munkahelyteremtés érdekében legalább hat szociális vállalat létrehozását tervezik, Töketerebesben (Třebišov),

Királyhelmeceken, Nagygyéresben (Velký Horeš), Velejtén (Veľaty), Vécseken (Vojčice) és Kozmán (Kuzmice) – mindezeket 1.850.000 euróval támogatja a kormány. A projekteknek elsősorban a kertészetre, ültetvények létrehozására, gyümölcs- és zöldségfeldolgozásra, hulladékfa-hasznosításra, térkövek gyártására, biofarmok működtetésére és háziállatok tenyésztésének területére kell irányulniuk.

A szociális üzemek mellett hat tréningközpont létesülne három szakiskola mellett. Királyhelmeceken, Perbenyikben és Gálszécseken 3,9 millió euró értékben hozhatnak létre gyakorlóközpontokat, Töketerebesben pedig óvoda épül majd az akcióterv keretében.

Az egészségügyi szolgáltatások jobb minőségűvé tétele érdekében egységesített egészségügyi ellátást biztosító központot hoznak létre Királyhelmeceken, valamint egészségügyi központot alakítanak ki Zemplénapolcán (Zemplínská Teplica).

A közszolgáltatások területén 7,7 millió euró költséggel számol az akcióterv, amelynek keretében felújítják majd Töketerebesben a fedett uszodát, Királyhelmeceken a szabadtéri színpadot és növelik a kerékpárutak és pihenőhelyek számát is. A kormányfő Töketerebesben úgy nyilatkozott, hogy reális és megvalósítható tervnek látja az elfogadott akciótervet. Töketerebes polgármestere szerint az akcióterv olyan projektek támogatásának a feltételeit teremtette meg, amelyek tartósan fenntartható munkahelyeket eredményezhetnek.

Bodrogi esélyek?

A járás magyarlakta települései, konkrétan a bodrogi térség is érintett az akciótervben. A tervek megszülettek, a támogatást megígérték, remélhetőleg mindezt konkrét intézkedések fogják követni. Ha ez így lesz, akkor a régióban növekedhet a foglalkoztatottság, elsősorban a mezőgazdaságban és az idegenforgalomban. Mert a térségnek minden lehetséges támogatásra szüksége van, hogy a gazdasági árnyékból kiléphessen.

Kassa megye nyolc járása közül az öt magyarlakta járást figyelembe véve a Töketerbesi a munkanélküliség mértékét tekintve a második legrosszabb helyzetű, hiszen régóta, az országos átlagot (2016. júliusában 9,44%) jóval meghaladó mértékű a munkanélküliség (2016. júliusában 17 % körüli). Egyes kistelepüléseken előfordul, hogy 60-70 százalékban állástalanok az emberek. A Töketerbesi járásban a több mint tízezer munkanélküli közel négyezer azoknak a száma, akik tartósan munkanélküliek.

A helyiek is úgy vélik, **leginkább mezőgazdasági termelésre alkalmas ez a térség, ezért ezt az ágazatot kellene fejleszteni.** Van munkaerő, értenek hozzá az emberek, de nem tudják hol értékesíteni a terményeiket, ezért paragon hagyják a földeket, a kertészkedést és az állattenyésztést a minimumra szorították vissza. A mezőgazdasági termékek felvásárlását és feldolgozását biztosító üzemek létrehozása segíthetné az itt élőket, hiszen így jövedelemhez jutnának. Amennyiben tartósan megoldódna az értékesítés és helybeni feldolgozás lehetősége, talán a fiatalok is

ittthon maradnának, és a vidék elnéptelenedése is kisebb mértékű lenne.

További **kitörési pont lehetne a térségben a vidéki turizmus.** E téren az egyik alapprobléma, hogy a vidék közlekedési hálózata nagyon gyér. Az infrastruktúra hiányosságai miatt pedig a térség valós látogatottsága messze elmarad a lehetőségeitől. Ha a meglévő idegenforgalom és vendéglátás területén működő vállalkozásokat nézzük, elmondható, hogy a kihasználtságuk jóval elmarad a kapacitásukhoz képest. Az idegenforgalom fejlesztése területén tehát az új létesítmények kialakítása mellett **nagy hangsúlyt kell fektetni az úthálózat és közlekedés fejlesztésére,** valamint a marketingre is, mert hiába lesz wellness központ, és borszalom, ha a látogatók továbbra sem tartják elég attraktívnak s főleg: jól megközelíthetőnek a térséget.

A vállalkozói inkubátorház támogató szerepe akkor lenne igazán hatékony, ha hosszú távon biztosítana segítséget a vállalkozóknak. A térségben sajnos jellemző, hogy **sok vállalkozás kényszer-vállalkozásként (munkahelyteremtés saját maga számára) jön létre.** A kezdő vállalkozókat támogató állami hozzájárulás kimerülése után a vállalkozás saját tőke hiányában nem tud fejlődni, stagnál vagy csődbe megy, és tulajdonosa újra munkanélkülivé válik.

Az előirányzott új munkahelyek kialakítása, a szociális vállalatok létrehozása és működtetése is csak akkor segítené a térséget, ha mindegyik hosszútávra szólna és tartósan megmaradna.

Ha az akciótervet ágazatok szerint figyeltük, úgy tűnik, hogy a Töketerbesi járás magyar lakta térségében, a Bodrogi közben is szinte minden ágazat tá-

mogatáshoz jut a közeljövőben. Bizakodó jövő elé nézhet-e, felvirágozik-e a Bodrogi köz ettől 2020-ra? Az itt élők reménykedve várják a pozitív változásokat, ám **az emberekkel beszélgetve az tapasztalható, hogy amíg nem látják a konkrét cselekvési tervet, a konkrét lépéseket és fejlesztéseket, addig bizalmatlanságuk nehezen oldható.**

Az utóbbi egy évben ugyanis ez már a második kihelyezett kormányülés volt a kelet-szlovákiai járási székhelyen. 2015 novemberében is zajlott egy kormányülés, ahol a magyar-szlovák kapcsolatok méltatása mellett a járás fejlesztésére 2,2 millió eurót osztottak szét. A járási székhely akkor 432 000 eurót kapott, és további 51 projekt támogatást nyert a járás más településein. A régió árvízvédelmi programja 25 millió euró támogatást nyert - papíron. A tartósan állástalan fiatalok foglalkoztatására és munkahelyteremtésre 1,2 millió eurót különítettek el. Felvetődik a kérdés, hogy konkrétan hol és hogyan hasznosultak ezek a támogatások, és legalább részben hoztak-e tartós megoldást a legsúlyosabb problémák bármelyikére... A „megismételt” augusztusi kormányülés e kérdésekre nem adott választ, sőt: szó sem esett arról, hogy kormány áttekintette volna, hasznosultak-e az akkori milliók. Azt sem tudjuk hát, hogy eljutottak-e a térségbe az akkor hangzatosan beígért támogatások. (Választásokra készült az ország, olyankor könnyen születnek az ígéretek.)

Hitelesebb lenne hát, és az elfeledett vagy mellőzött térségben élők bizalmát is javíthatná, ha nem csupán az ígéretek kapnának nagy nyilvánosságot, hanem az eredmények is. És ha éppenséggel úgy alakul, az utólag megsemmisített kormányhatározatok is.

Tökölyi Angéla

Dunaszerdahely peremén gombamód nőnek az új házak

Dunaszerdahely járásközpontként a gazdasági válság előtt vonzó volt az építőipari beruházások szempontjából, s úgy tűnik, a pénzpiac élénkülése és a lakáshitelek kedvező kamatai ismét felpörgették ezt a tendenciát. Talán az is elképzelhető, hogy a város peremén indult beruházások összekötik a várost a környező falvakkal?

Hájos Zoltán, Dunaszerdahely polgármestere szerint erről nincs szó, mert a környező falvaknak is megvan a saját kataszterük, önálló önkormányzatuk és fejlesztési stratégiájuk. A külső szemlélő sokszor csak azt látja, hogy északi irányba haladva, Kisudvarnok és Nagyudvarnok településeket már csak néhány beépítetlen telek választja el a járási székhelytől. **Ám szó sincs itt valamiféle tervszerű összeépülésről.** A látkép inkább arról tanúskodik, a városban és a környező településeken a beltelkek száma minimális, így csupán „kifelé” lehet terjeszkedni. Szántóföldek minősülnek át építkezési területté.

Dunaszerdahelyen most ismét élénk beruházási kedv tapasztalható a város peremén. Bős irányába haladva új családi házak épülnek, a Csallóközkiúrt felé vezető szakaszon a Pannon liget társasházai szaporodnak, jelenleg a második áll átadás előtt, de további háromnak a felépítését tervezik, és egy bekötőút is készül hozzájuk. Lég irányában az elmúlt két évtizedben folyamatosan gya-

rapodott az ingatlanok száma, ma már nemcsak lakóépületek, hanem szolgáltatást nyújtó létesítmények is akadnak közöttük.

A családokat legnagyobb számban a **Sikabony** városrészben található kertvárosi övezet szolgáltatta meg, amely **egy évtized alatt külön városnegyedé nőtt**, s az építkezések sora korántsem

állt meg. Egyértelmű hát, hogy a város bővül.

Kovács Tibor ingatlanszakértő szerint a helyzet kedvez a vásárlóknak is. „Rengeteg új épület van a kínálatban nem csupán Dunaszerdahelyen, hanem a környező falvakban is, amely azt eredményezi, hogy az árak nincsenek mestersegesen magas szinten. Azt is látni kell azonban, hogy az alacsony banki kamatok miatt sokan jóval nagyobb kölcsönt vállalnak magukra, mint reális lenne. Arra nem gondolnak, hogy a kedvező hitelfeltételek és a jelenlegi jövedelmük nem feltétlenül tart ki harminc évig. Jelenleg azt látni, hogy sokan szeretnének új kertes házban lakni akkor is, ha nem tudnak kiadni érte 130-150 ezer eurót. Erre a keresletre építve a vállalkozók egyre több olyan sorházas megoldást kínálnak, amely 80-90 ezer euróért is elérhető, „kompromisszumok” árán még olcsóbb lehetőség is adódik.” A szakember ugyanakkor megjegyzi, nem feltétlenül csak a városban keresnek ingatlant az érdeklődők, mert a környező falvakból

sokszor elérhetőbb közelségben van a dunaszerdahelyi munkahely, mint egyes városnegyedekből. A RegioJet járatainak köszönhetően pedig a vasútállomásokkal rendelkező települések is jóval vonzóbbak lettek.

Komoly gond a közlekedés

Ami viszont a közlekedést illeti, azzal jócskán akad probléma. A városon átvezető utak nem szélesíthetők, reggeli és délutáni csúcsgörög idején idegölő az araszolgtatás, mert a környező falvak ingázói elsősorban négy keréken tudják elérni pozsonyi vagy nagyszombati munkahelyüket, a kiépített körforgalmak meg nem oldják, csak enyhítik a tumultust. A közelmúltban egy nagyobb közlekedési projekt indult, a tervek szerint két éven belül összekötnék a Kisudvarnoki utat a Csallóközkürtre vezető úttal. A terv egyik része a Nagyudvarnok irányába kivezető útszakaszon nyáron megépített körforgalom, amelyet a városzéli üzleti negyedben székelő lengyel Merkury Market vállalat rendelt meg. Ehhez fog csatlakozni a Csallóközkürtre vezető útról egy elkerülő út és egy másik a Kisudvarnoki útról. A városvezetése ettől a forgalmi helyzet javulását is várja, mert

így a teherforgalom egy része ki tudná kerülni a Galántai utat, de a város északi és keleti részén lakók is egyszerűbben megközelíthetnék otthonaikat Galánta vagy Komárom irányából. A jövő évben a Galántai úti körforgalom is átalakításra kerül, amit az autósok nagyon várnak, mert javíthatná e problémás útszakasz forgalmát.

A hivatalosnál több a városi lakos

Hájos Zoltán üdvözli a lakhatást elősegítő beruházásokat, de kifejti: **a hivatalos lélekszámnál 1-2 ezer polgárral is többen élhetnek** Dunaszerdahelyen. Sokan ugyanis nem jelentkeznek be sem átmeneti, sem tartós lakhelyre, mert esetleg a bérbeadójuk tart ettől az esetleges jogi következményektől (kiköltöztetés esetén), vagy mert nincs hivatalos szerződésük a bérbevételről. Tehát könnyen elképzelhető – és a lakáspiacon uralkodó helyzet is ezt mutatja –, hogy a helyi lakosok száma több a 22 927-nél, amelyet az elmúlt évben hivatalosan mértek. A város honlapján elérhető adatok szerint Dunaszerdahely lakosság száma ugyan egy évvel korábban, 2014 végén némi emelkedést mutatott, azonban még 2015 végén sem

érte el a 23 ezer főt, ami alá először 2010-ben zuhant. „Azóta sem sikerült újra átlépni ezt a számot, de az ebben az irányba mutató emelkedő trend már második éve tart. A lakossági létszám gyarapodása legfőképpen annak köszönhető, hogy a beköltözötték száma folyamatosan emelkedik. 2014-ben 555-en jelentkeztek be állandó lakhelyre Dunaszerdahelyen, 2015-ben ez a szám 602-re növekedett. Az elköltözötték száma ugyanakkor csökkent: 2014-ben 502-en költöztek el Dunaszerdahelyről, 2015-ben ez a szám 487-re mérséklődött. A lakossági létszám növekedése elsősorban annak tulajdonítható, hogy újonnan létesült utcákba költöztek be a lakók” - közli a városi honlap.

Úgy tűnik, lakásépítés szempontjából a fejlődés éveitől áll Dunaszerdahely, s a közeljövőben nem csupán a médiában sokat szereplő DAC-stadion készülhet el, hanem az új lakóépületek száma is növekedhet. Hogy ez jó vagy rossz hír-e a régióknak? Ahogy vesszük. Lakás a régió lakosainak kell, de Pozsony közelségéből fakadóan másfajta vásárlóközönség számára is vonzó lehet a kínálat.

Rajkovic Péter

Borászattal a falusi turizmusért

Újraélesztett örökség

A Szenchez közeli Magyarbél nem egy tipikus szőlőtermő vidék, mégis több borász van a településen. Magyarbél a Kis-Kárpátok Borút legdélebbi faluja. Ennek köszönhetően az évente megszervezett nyitott pincék napján van mit kóstolniuk a faluba látogató turistáknak. Az itt lakók korábban is foglalkoztak szőlészettel, ezt bizonyítják a régi településleírások is. Fényes Elek azt írta: Magyarbélben "2-ik osztálybeli bort termő szőlőhegy" van. Korábban Vályi András is megemlíti munkájában, hogy a faluban vannak szőlőhegyek. A falu síkságon fekszik, ennek ellenére jó minőségű szőlőt termelnek itt, köszönhetően annak, hogy a település egy részén agyagos a talaj. A Kis-kárpátok Borúthoz Magyarbélről 7 borászat csatlakozott, a településen működő Szőlészek, Borászok és Borbarátok Társasága is tagja a Borútnak. A magyarbéli ViPeF tulajdonosát, Fülöp Pétert faggattuk a borászatról.

Fülöp Péter, aki egyben a település alpolgármestere és a Kis-Kárpátok Borút Felügyelő Tanácsának tagja elmondta: „Magyarbélről valamikor Bazinba hordták a bort. Mielőtt létrehozták volna a szövetkezeteket és állami birtokokat, sok szőlő volt a faluban. A dédnagyapámnak is voltak szőlői. A hetvenes évek közepén ezeket a szőlőtöveket kitépték, és gabonát kezdtek termelni. Magyarbél korábban a kék oportójáról volt híres. Mivel agyagos a talaj, ezért a németbéli határban, amelyet Magyarbélhez csatoltak, nagyon jó minőségű kék opotói termett. Dédapám, akinek arcképe a palackozott borok címkéjén is látható, jól értett a szőlőtermesztéshez. Nagyapám a modori szövetkezetben volt éveken át közigazdász, tehát a borkészítés mindig jelen volt a családban.”

Fülöp Péter elmondta: 2007-ben ala-

pították a céget, de már előtte is készítették bort. Ebben az időben kérték vissza a földeket is, amelyeket addig a szenci szövetkezet használt. Ez volt az első harminc ár szőlő, amivel dolgozni kezdtek, ma már közel öt hektáron természetesen szőlőt. „Azt a szőlős területet, amit visszaigényeltünk a mai napig műveljük és további területeket vásároltunk Modorban, de bérelt szőlőink ültetvényeink is vannak. Nagyapám révén nagyon sok ismerősünk van azon a vidéken.”

A Kis-Kárpátok Borút 2004-ben alakult meg. Az eredeti tervek szerint Magyarbél nem lett volna része a borvidéknek, mert a határ az autópályánál húzódott volna. De a falu határában lévő szőlők az autópálya mögött terülnek el. Ennek köszönhetően vált a borút részévé a szenci járásbeli község. Ma már nem okoz gondot a többi területnek sem elfogadni a Borút legdélebbi települését, sőt Fülöp Pétert a szervezet közgyűlése a felügyelő bizottság tagjává választotta.

„Magyarbélben van egy nagyon neves borverseny, ami a 18 szlovákiai nominációs verseny egyike. Azok a borok, amelyek az itteni megmérettetésen több mint 85 pontot érnek el, jogosultak

arra, hogy a nemzeti szalonba jelöljék őket. A magyarbéli volt az első olyan szlovákiai verseny, ahol nem papíron, hanem elektronikusan (tableten) értékelt a zsűri. Megelőztük Bazint, Modort és Szentgyörgyöt is. Holott ezek sokkal nevesebb versenyek. Hobbiként kezdtük el a versenyszervezést és túlnötte magát, ma már olyan rangot képviselünk, amit a zsűri, a kiállítók és a vendégek is elvárnak a többi rendezvénytől.”

A ViPeF Kft. nem vesz részt nemzetközi versenyeken, hiszen bort sem exportálnak, nem terjeszkednek külföldre. A nemzetközi versenyek drágák, míg Szlovákiában sok versenyen nem is kell nevezési díjat fizetni, csupán le kell adni néhány üveg bort, illetve 5-10 eurót kell befizetni, de több nagy versenyen magas a nevezési díj. Fülöp Péter úgy gondolja, ezeken a versenyeken felesleges részt vennie.

A fiatal borász elárulta, vevőköre nem a szerint választ bort, hogy az nyert-e valahol érmet. „Mégkóstolja, és ha ízlik neki, akkor megveszi. Mi nem terjesztjük a borunkat üzletláncokban, még csak kisebb üzletekben sem. Vagy itt vehetik meg nálunk, vagy a különböző versenyeken. A borkiállításokra eljárunk a borainkkal, megtiszteltetés,

ha nyerünk, de a vevőkörrel ezeken a megmértetéseken nem lehet kapcsolatot kialakítani. A vevőkkel három-négy rendezvényen tudunk személyesen találkozni. Az egyik ilyen rendezvény szeptember elején az „Egy nap a szőlőhegyen” elnevezésű program, ahol az érdeklődők megtekinthetik a szőlőtöveket is. A másik három rendezvény a nyitott pincenapok. Ebből kettő a Kis-Kárpátokon belül van Szent Orbán Napja alkalmából szervezett – május végén –, és vannak a nagy nyitott pincenapok, amelyeket novemberben tartunk. **Ilyenkor több mint 150 pince van nyitva Pozsonytól Nagyszombatig.** A rendezvény kétnapos, pénteken és szombaton tartjuk. 7-8000 ember fordul meg a pincékben, persze nem mindenki jut el a mi településünkre is, de évről-évre jobb a visszhangja a magyarbéli pincelátogatásoknak. A nagy borászatoknál, melyeket már boryárnak is nevezhetünk, a fogyasztó nem találkozik a borással, hiszen a sommelier kóstoltatja a borokat. Sok borkedvelő viszont igényli, hogy a szőléssel és a borással is találkozhasson. Vannak visszajáró vendégeink, és minden évben jönnek újak is.”

Évjáratától függ, hányféle bort készítenek. A májusi nyitott pincenapon 12 féle bort kínáltak. Vörösborokból az öregebb évjáratok a kiforrottabbak. A novemberi kóstolókat azért szeretik az emberek, mert olyankor már a nyers, friss bort is meg lehet ízleni. Ez még nem szűrt és palackozott bor, de sokan ezt szeretik a novemberi pincenapokban, tudtuk meg a borásztól. Fülöp Péter a mellett, hogy több hektáron termel szőlőt, felvásárolt szőlővel is dolgozik. Elsősorban kékszőlőt vásárol, abból ugyanis kevés van, csupán 2010-ben sikerült pár tövet kiültetniük.

A mezőgazdászok gyakran panaszkodnak, hogy egyre nehezebb a termelés, hiszen az időjárási viszontagságok és a természeti katasztrófák sokszor óriási kárt tesznek a termésben. Így van ez a szőlészetben is, hiszen sokszor hallani, hogy elfagyott a szőlő, vagy betegség támadta meg az ültetvényeket. „A borászat terén nincsen gondunk. A gyártás technológiáját meg tudjuk oldani. Az értékesítés reklám és marketing, illetve minőség kérdése. Ez rajtunk múlik. A borászat terén nem találkozunk olyan nehézséggel, ami megoldhatatlan lenne. Gond azonban a szőlészet.

Modorban van hétszáz hektár szőlő, amiből négyszáz hektárnyi nincsen megművelve. Rengeteg vad jött le az erdőből, hiszen a műveletlen szőlő nagyon jó búvóhely számukra, annyira sűrű, hogy gyalogosan nehéz rajta átmenni. A vaddisznó, az őz és a fácán mind az ellenségünk, hiszen ezek az állatok megeszik a szőlőt. Csak a nyúl nem eszik szőlőt, de a fiatal hajtást és ültetvényeket lerágja. Az őzek is megeszik a fiatal hajtásokat. Nem tudunk védekezni ellenük, mert több kis területen van tulajdonunk, szétszórva, van, ahol pár ár, van, ahol fél hektár. Vilanypásztorral sem tudunk védekezni, hiszen az drága lenne és veszélyes is. Hálózással a seregélyek ellen tudunk védekezni, de iszonyatosan nehéz munka, idén kilenc kilométer hálót húztunk ki, kézzel. Viszont a vaddisznó és az őz ezt széttépi, azaz tőlük ez sem védi meg a szőlőt. Tavaly egy helyen három tonna szőlőt ettek meg a vadak. Ugyan törvény szabályozza, hogy a polgároknak törődniük kell a tulajdonukkal és rendben kell tartaniuk a földjeiket, de nem tudják betartatni a jogszabályokat. **A legkevésbé rendben tartott területek egyébként éppen a Szlovák Föld Alap kezelésében vannak.** A vaddal a vadászoknak is törődniük kellene. Modorban van egy vadász, aki segít, de csak egy területen tudja megóvni a szőlőnket. Túlszaporodott a vad azon a

vidéken. A létező törvények betartatása rajtunk sokat segítene.”

A fiatal borász azt is elárulta, több terük van még. Szeretnének kiépíteni egy új pincét. Új szőlőterületet évről-évre vásárolnak, ezek egy részén újratelepítik a szőlőt, vagy csak pótolják a hiányzó tőkét. Próbálják rendben tartani a már meglévő ültetvényeket. „A szőlészet és borászat állandó befektetést igényel, új technológiát, új prést, és hordókat állandóan vásárolni kell, mert hiába jó a szőlő, ha nincsen meg hozzá a megfelelő felszerelés. A berendezések esetében mindig újítunk. Amint van egy kis bevételünk, azonnal azon gondolkodunk, mibe kellene még befektetni.”

Ahogy Fülöp Péter beszél, az embernek az az érzése, hogy nem is a munkájáról, hanem a hobbijáról mesél, holott ők szőlészként saját maguk művelik meg a földeket is. „Ahhoz, hogy jó bor készüljön, kell egy kis szív is. Tíz éve vagyok a szakmában, és talán most mondhatom el magamról, hogy tudok bort készíteni, én közgazdász vagyok, az évek alatt saját magam tapasztaltam ki, hogy mit hogyan kell csinálni. Sok hibát követtem el, bár ez azokkal is előfordulhat, akik ezt tanulták.”

Neszméri Tünde
Kép: Karkes Péter és Fülöp Péter archívuma

Ipolyság mint határeset

Ipolyság több értelemben is határváros, a Lévai járás s egyben Nyitra megye legkeletibb csücske. A trianoni békeszerződés óta pedig a magyar-szlovák államhatáron fekszik. Az 1920-as békediktátum egy kulturálisan, történelmileg és gazdaságilag együvé tartozó régiót szakított ketté. Ennek nyomai részben napjainkban is léteznek. A magyarországi kapcsolatokat alapjait képezi a történelmi és kulturális örökség közös ápolása, megőrzése.

Az Osztrák – Magyar Monarchia idején a város vármegyei székhelyként a közigazgatási mellett gazdasági és társadalmi központként működött. A határ kialakításával a város fokozatosan elvesztette e státusát. Közel a felére csökkent a vonzáskörzete, elveszítve a kapcsolatot az Ipolytól délre fekvő egykori Hont megyei településekkel. Határszélre került, ez kihatással lett a huszadi századi fejlődésére.

A második világháborút követően kezdett újjáéledni a határon túli kapcsolat-teremtés terén. Közösségi és kulturális kapcsolatok, együttműködések az ötvenes években jelentek meg újra. Ezek egy része napjainkban is a határon átnyúló együttműködés és a testvérvárosi

kapcsolatok gerincét alkotja. Az évtizedek során virágzó együttműködések jöttek létre. Ugyanakkor a társadalmi-kulturális kapcsolatok mellett jóval elmaradottabb a gazdasági együttműködés. Ez napjainkban is gyerekcipőben jár, s ezen még a pályázatok sem segítenek.

Kapcsolatfelvétel a magyarországiakkal

Ipolysági szervezetek és intézmények már a rendszerváltás előtt is együttműködtek a magyarországi szervezetekkel, intézményekkel. „A Honti Múzeum archív anyagában található dokumentumok és fotók, me-

lyek a sportszervezetek és kulturális csoportok együttműködését mutatják. Már az ötvenes- hatvanas években megjelenek az együttműködések, a közös programok” – nyilatkozta az Önkormányzati Szemlének Pálincás Tibor helytörténész, a Honti Múzeum és Simonyi Lajos Galéria vezetője. Mint hozzátette, szervezett szinten az önkormányzat a rendszerváltást követően orientálódott Magyarorszáig felé. A kilencvenes évek elején tették meg az első alapozó lépéseket. Zsolnay Ernő polgármestersége alatt vette fel Ipolyság a kapcsolatot a környék magyarországi településeivel (Kemence, Bernecebaráti).

A kapcsolatfelvételt hamarosan közös

projektek is követték. Az első időszakban, a kilencvenes évek közepén, a határon átnyúló pályázatok az Ipoly Unió, valamint az Ipoly Euró régió hasznos segítségével valósultak meg. Részben ennek is köszönhető, hogy fokozatosan megerősödött a kapcsolat Váccal, Kemencével, illetve Szobbal. E kapcsolatokból a több a későbbiekben testvérvárosi szerződések aláírásához vezetett.

Testvérvárosi kapcsolat

Ipolyság esetében a testvérvárosi kapcsolatok az intézmények és szervezetek együttműködésén alapulnak. A kapcsolatok ez esetben is kulturális téren valósultak meg. Vác esetében több éves jól működő kölcsönös együttműködés vezetett a testvérvárosi szerződés aláírásához 2004-ben. Veresegyházzal 2012 októberében kötöttek testvérvárosi együttműködési szerződést. Ebben az esetben is a kulturális szféra dominál.

Ugyanakkor a két város között szakmai találkozások, tapasztalatcserék is történtek az évek során.

Ipolyság legújabb testvértelepülése Héhalom község. Tavaly történt meg a szerződés ünnepélyes aláírása. E kapcsolatnak pályázati, gyakorlati haszna van.

A fentiekben leírtakból is kitűnik, hogy **az önkormányzatok mellett a kulturális intézmények a motorjai a jó kapcsolatoknak.** Ennek bizonyítékai az intézmények által közösen kidolgozott pályázatok is. Mint Pálincás Tibor megjegyezte, az elmúlt években a Hon-ti Múzeum és Simonyi Lajos Galéria a Váci Értéktárral közösen több pályázatot is kidolgozott. Az Ipolysági Városi Könyvtár és a váci Katona Lajos Városi Könyvtár szintén a kilencvenes évektől ápol szoros kapcsolatot. A két intézmény példaértékű kapcsolata volt az egyik alapja a testvérvárosi szerződés aláírásának.

E kapcsolat lévén a váci könyvtár több könyvadománnyal gazdagította az ipolysági intézményt. Emellett szakmai tapasztalatokkal látta el az intézmény munkatársait. Itt jegyezhető meg, hogy kitűnő a szakmai kapcsolat az intézmények között. A váci intézménynek köszönhetően számtalan szakmai találkozón, konferencián és képzésen vettek részt az ipolyságiak. Ezzel kapcsolatban Pálincás Tibor kiemelte: „A magyarországi könyvtár és múzeum szakma sokkal előbbre tart a szlovákiainál. Így a szakmai találkozók több értékes újdonságot láthattunk. Olyan munkamódszerekkel ismerkedhetünk meg, melyeket később idehaza sikerrel hasznosítottunk.”

Az együttműködés megmutatkozik abban is, hogy a testvértelepülések művészei rendszeresen bemutatkoznak egymás kiállítótermeiben. Komoly, nemzetközileg befutott művészek jelennek meg így Ipolyságon is, emellett kölcsönösen helyet adnak a fiatal feltörekvő generációnak is.

Nagy hagyománya van a városban működő zenei formációk, énekkarok fellépésének a testvérváros rangos rendezvényein is. Így a szeptember folyamán Ipolyságon megrendezésre kerülő Hon-ti Kulturális Napok állandó szereplői a testvérvárosokban működő csoportok.

Ugyanígy az ipolysági csoportok állandó résztvevői a júniusban megvalósuló Váci Vígadalomnak.

Az együttműködésnek köszönhetően nemcsak a városi könyvtár könyvtármánya bővül, hanem a múzeum szakirodalmi kiskönyvtára is. Az ipolysági múzeum szakirodalmi részlege nagyban a magyarországi testvérvárosi és testvérintézményi támogatással gazdagodott.

Határon átnyúló pályázatok sikeressége nagyban függ az adott intézmények szabad emberkapacitásától is – véli a múzeum vezetője, hozzátéve: kis létszámú intézménynél több pályázatot képtelenség egyszerre lebonyolítani. Ezeket a tényeket is szem előtt kell tartani a pályázás benyújtásakor.

Minden az egyéneken múlik

„Komoly testvérvárosaink vannak. Főleg a kultúra és sport területén működünk együtt. Emellett korábban rendszeresek voltak a közös képviselőtestületi ülések, szakmai találkozók, baráti összejövetelek. A polgármesterváltással ebben napjainkra változás állt be, a kapcsolataink voltak jobbakk is, ez is személyiségfüggő” – hangsúlyozta az Önkormányzati Szemlének Oros Zoltán, az MKP városi képviselője, majd folytatta: „Nagyon fontosak ezek a nem formális kapcsolatok, a jelenlegi vezetés alatt ezek nagyrészt megszűntek. A kapcsolatot csak így tudjuk szorosabbra kötni.”

Mint a képviselő megjegyezte: „A régió geopolitikailag kedvező helyzetben van, a fejlődés hamarosan látható lesz. A határmentiség előnyeit kihasználva elsősorban Pozsonytól kell kérnünk. Ám nem hanyagolható el Budapest közelsége sem. A határok megnyitását követően azokat a dolgokat kell megkeresni, ami összeköt minket. Meg kell találni a közös pontjainkat. Hasonló a kultúránk, a történelmünk, erre kell építeni a határon túli kapcsolatainkat.” A helyi politikus is fontosnak tartja a gazdasági fejlődést, ez szintén főként Pozsonytól várhatjuk el. Ebben még nagy hátránya van a térségnek, ahol fokozódó elvándorlást tapasztalható. Az üzemek és üzemegységek a kedvezőtlen infrastruktúra miatt nem telepednek le a városban. Ezen változtatni kellene,

ebben szintén segíthet a határon átnyúló együttműködés – véli a regionális politikus.

Együttműködési sikerek és kísérletek

A testvérvárosok mellett más magyarországi intézmények is gyümölcsöző kapcsolatot ápolnak a helyi szervezetekkel és intézményekkel. A szobi Börzsöny Múzeum és a szobi Börzsöny Múzeum Baráti Köre szintén jó kapcsolatban áll a Honti Múzeummal, valamint a Honti Múzeum és Galéria Baráti Körével. Többek között társszervezőként segítik az augusztus 13-a környékén megvalósuló Ipoly-nap lebonyolítását. A szobiai idén augusztusban Mihályfi Mária festményeinek kiállítását hozták el az Ipoly menti kisvárosba. A szobi intézmény kiállítóterme már többször vendégül látta az ipolysági és környékbeli képzőművészeket. A sokoldalú együttműködésnek köszönhetően többek között variálható raktárpolicokkal gazdagodott a múzeum, középkori latin nyelvű dokumentumok magyar fordításait is megkapták a szobi intézmény munkatársaitól.

Bő egy évtizede komoly tárgyalások kezdődtek az egészségügyi ellátás határon átnyúló összehangolásáról. A váci Jávorszky Ödön Városi Kórház és az ipolysági városi kórház és rendelőintézet működött volna együtt. Az elképzelések alapján az ipolysági intézmény fogadta volna a környező magyarországi településekről érkező sürgősségi eseteket. Ugyanakkor a jobban felszerelt váci intézmény látta volna el az Ipolyságról érkező súlyosabb eseteket. A határ menti magyarországi településeknek Ipolyság sokkal közelebb lett volna, mint az államhatártól mintegy ötven kilométerre lévő Vác, vagy Balassagyarmat. A közös próbálkozás nem járt eredménnyel.

A közelség ellenére – a feleken kívülálló okok miatt – az ipolysági egészségügyi intézmények nem tudják magukhoz vonzani a határ menti térség pacienseit, pedig a kórház fejlődéséhez is hozzájárulna a páciensek számának növelése.

Szorosabb kapcsolat figyelhető meg az oktatási intézményeknél. A város magyar iskolái kivétel nélkül kitűnő

kapcsolatokat ápolnak magyarországi intézményekkel. Az elmúlt időszakban már többször megvalósult a veresegyházi és ipolysági pedagógusok szakmai találkozója. Kölcsönös intézménylátogatást szerveztek, ahol megismerkedtek egymás iskola hálózatával, oktatási rendszerével. A Pongrácz Lajos Alapiskola a váci Földváry Károly Általános iskolával fűzte szorosabbra a viszonyt. „Rendszeresen látogatjuk egymás rendezvényeit. A tanulóink kölcsönösen megjelennek a tanulmányi versenyeken, fellépőkén részt vesznek az ünnepi műsorokon. Évente két-három alkalommal találkozzunk, diákok és pedagógusok egyaránt” – nyilatkozta Lészko Katalin, a Pongrácz Lajos Alapiskola igazgatója. A váci kollégákat meghívják a Honti Pedagógustalálkozó szakmai rendezvényeire is. A tanintézmény 2015-ben emlékezett meg a névadó születésének kétszázadik évfordulójára. A Pongrácz Lajos Emlékév egyes eseményein szintén jelen voltak a váciak.

Szondy György Gimnázium már a nyolcvanas években felvette a kapcsolatot a váci Madách Imre Gimnáziummal. A gimnazisták is részt vettek egymás rendezvényein. A kapcsolat a kilencvenes években lanyhult, ám az ezredfordulót követően ismét felerősödött. Napjainkban kölcsönösen jelen vannak a különféle tanulmányi versenyeken. Legutóbb a Szondy szónokai taroltak a Madách Imre Gimnázium által rendezett szónokversenyen. Rendszeres iskolalátogatásokat szerveznek. Nemzeti ünnepeinkhez kötődően előadásokat szerveznek a testvérintézményben.

A Fegyverneki Ferenc Közös Igazgatású Katolikus Iskola 2015-ben kötött testvérintézményi kapcsolatot az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnáziummal és Kollégiummal. „Ez a kapcsolat még nem túl régi. A testvériskolai kapcsolat célja és lényege, hogy diákjaink és pedagógusaink kölcsönösen ismerjék egymást, segítsenek egymásnak, inspirálódjanak egymástól. Közös sportrendezvényeken, iskolai ünnepeken, kulturális programokon veszünk részt egymás iskoláiban. Egy ilyen kapcsolat a magyar nemzeti identitás erősítését is szolgálja. Egyházi fenntartású iskoláról lévén szó, fontos szerepet kap a közünk lévő viszonyban keresztény hitünk is az ökumené jegyében. Ez a testvér-

iskolai kapcsolat hivatalosan egy éve tart, de baráti viszonyunk már előbből való” – számolt be Bukor Erzsébet, a Fegyverneki Ferenc Közös Igazgatású Katolikus Iskola igazgatóhelyettese. Az intézményben magyarországi állampolgár is tanul. Mint az igazgatóhelyettes megjegyezte, a felvidéki gyerekekkel teljesen azonos feltételekkel látogatja az iskolát. Hozzátette, olyanok is tanulnak az iskolában, akik jelenleg külföldön élnek a szüleikkel, ott folytatják tanulmányaikat, s törzsiskolájuként az egyházi iskolában teszik le a különböző vizsgákat azon tantárgyakból, amelyeket a külföldi iskolában nem tanulnak.

Az Ipolysági Szakközépiskolában szintén nagy múltra tekint vissza a testvériskolai kapcsolat. Már több évtizede tart a Balatonboglári Kollégiummal és a szécsényi Liphay Béla Mezőgazdasági Szakképző Iskolával és Kollégiummal. Mindkét magyarországi tanintézmény rendszeres résztvevője az Ipolysági Szakközépiskola júniusi nemzetközi sporttalálkozóinak. Természetesen a szakközépiskola is képviselteti magát a testvérintézmények versenyein, rendezvényein.

Nemcsak az adott tanintézmények dolgoznak együtt, hanem a közös erővel a fiatalok nevelésére is összpontosítanak. Hosszú éveken keresztül az Ipolyság Város Pecsétje Alapítvány a váci Egészséges Ifjúságért Alapítvánnyal közösen szervezte meg a nemzetközi kortárssegítő konferenciát. A szakmai találkozót felváltva rendezték meg a két településen, minden alkalommal jelen voltak a határ túlsó oldalán élők is. A konferenciát jelenleg is megrendezik, de személycserék miatt Ipolyság lett a mindenkori házigazdája. A szakmai találkozón magyarországi és szlovákiai neves szakemberek adnak elő.

Közös pályázatok közös célokért

Ipolyság több tekintetben is épít a pályázatokra. „A határon átnyúló együttműködések területén a város elsősorban a testvérvárosokkal alkotott partnerséget. Ám az Interreg pályázatok esetében nyitottak vagyunk más településekkel és szervezetekkel való együttműködésre, amelyek azonos célokat keresnek. A pályázatok nagy része kulturális téren valósul meg” –

tájékoztatta az Önkormányzati Szemlét Iveta Majerčíková, az Ipolysági Városi Hivatal projektmenedzsere. A korábbi programozási időszakban több határon átnyúló projektben is részt vett a város. Az egyik legnagyobb ilyen jellegű pályázat a vállalkozói inkubátorközpontok kiépítésére irányult. A projekt során felmérték a határ menti régió vállalkozói prioritásait, lehetőségeit. Az Interreg pályázatból kulturális rendezvények is megvalósultak, összehozva a határ két oldalán élő embereket. A projektmenedzser megjegyezte, a pályázatok által is szeretnék a város egykori kulturális-történelmi központ jellegét visszahozni. „Ezt a potenciált kell kihasználni, vannak még ebben tartalékaink – hangsúlyozta, majd hozzátette: nincs elége kiépítve a partnerek hálózati rendszere. Sok esetben nem tudjuk, milyen lehetőségei, illetve igényei vannak a partnereknek. Jobban meg kellene ismerni az elvárásokat, ezáltal hatékonyabbá válna a kapcsolatkeresés is”.

Lehet, hogy az elkövetkező időszakban nem is lesz előrelépés? Oros Zoltán a jelen programozási időszakkal kapcsolatban bírálja a városvezetést, mondván: a város nem készült fel, nem készített elő pályázatokat. „Súlyos esélykihagyásnak tarom azt, hogy a város nem készült fel a programozási idősakra. Összefogással lehetőség nyílna a fejlesztésekre, de ezt nagyban korlátozza az a tény, hogy kellőképpen nem készültünk fel rá” – magyarázta.

Ingázunk

A Lévai járásra a kis lélekszámú települések a jellemzők. A rossz infrastruktúrával rendelkező községek nem vonzóak a befektetők számára, így lassabban fejlődik a térség, s kevésbé tudja kihasználni még az adódó lehetőségeket is, bár a kis esélyeket is igyekszik hasznosítani.

Erős kapocsként jelenik meg a határ két oldala közt a Magyarországra ingázók magas száma. Ipolyság környezetében a magyar oldalon több olyan vállalat, nemzetközi cégcsoport üzemege működik, amely szlovákiaikat is alkalmaz. **Többek között Vácra, Nagyorosziba, Balassagyarmatra, Drégelypalánkra és Ipolytölgyesre járnak dolgozni az Ipoly szlovákiai**

oldaláról. Az említett üzemekben összesen több száz szlovákiai munkás dolgozik, akiket üzemi autóbusszal szállít a munkahelyre. Ipolyság városában több vállalat is foglalkozik ezeknek a munkásoknak a szállításával. Az egyik ilyen vállalat az alig egy éve alakult Gemini Gy, amely Ipolyságról szállítja az alkalmazottakat a lakókocsit gyártó nagyoroszi Knauss üzembe. „Az ötvenhárom személyes autóbusszunk megtelik munkásokkal. Nagyrészt Ipolyságról szállítjuk a munkavállalókat, valamint Hontról és Drégelypalánkról” – avatott be a részletekben Heimlich Marek, a magánközlekedési vállalat vezetője. A helyi magánvállalkozók közül többeket szoros kapcsolat köt Magyarországhoz. Nyelvi korlátok nincsenek, az anyaországiak is kihasználják a minőségi szolgáltatásokat.

A látszerésként is dolgozó Oros Zoltán megjegyezte: a vendégekörének egy része Magyarországról érkezik. A szemüvegvásárlás és szemüveg karbantartás mellett szemészeti kivizsgálásokat is biztosít ügyfelei számára.

Tömegközlekedés? Majd a magánvállalkozók

A kapcsolattartás nélkülözhetetlen feltétele a megfelelő közlekedés biztosítása. **Ipolyságról már jó ideje nincs nemzetközi járat Magyarország felé,** holott még a szocializmus időszakában heti rendszerességgel közlekedtek autóbusszjáratok. Az utolsó járatot az ezredforduló tájékán szüntették meg. Kissé enyhíti ugyan ezt a hiányt, hogy a városhatártól alig pár száz métere, a korábban határátkelőként működő Parassapusztáról indulnak buszok Balassagyarmat és Vác irányába, de Budapest közvetlen járatokkal nem érhető el. Így hiába van Budapest csupán nyolcvan kilométerre, Ipolyságról csak többszöri átszállással juthatunk el a magyar fővárosba. Ennek ellenére sokan utaznak a magyar főváros felé, zömük egyetemi hallgató, ám akadnak városnézők és bevásárlók is.

A vonatközlekedés még rosszabb. Ipolyság eleve szárnyvonal, ahonnan napjainkban csupán pár járat közlekedik Csatán keresztül Párkány felé. Zólyom irányába 2003-ban szüntették meg a személyszállítást. Déli irányba, Drégelypalánk felé még az 1800-as

évek utolsó éveiben építették ki a vasúthálózatot, összekötve Budapestet a Tátrával, de a vonatközlekedés az első világháborút követően megszakadt. **1963-ban hat kilométer hosszan pedig még a síneket is felszedték Ipolyság és Drégelypalánk között.** Így hát az ipolyságiaknak előbb Drégelypalánkra kell eljutniuk, amennyiben vonatozni szeretnének Budapest irányába.

Ezt a hiányt próbálják mostanában mérsékelni a helyi magán közlekedési vállalatok. „Tapasztaljuk, hogy az ipolyságiak szeretnek Budapestre utazni. Van igény tömegközlekedésre, csak nincsenek járatok. Több megrendelésünk van színházlátogatásra és egyéb művelődési- szórakoztató kirándulásokra. Ám igény van időszaki vásárlás járatok üzemeltetésére is” – fogalmaz Sedláček Anikó, a Gemini Gy vállalat társtulajdonosa. Hozzáfűzi: terveik közt szerepel egy nemzetközi járat beindítása a magyar főváros irányába. Lehet, a több évtizedes karantén hamarosan megszűnik.

Tényleg határeset a határmentiség?

A határon átnyúló kapcsolatból nemcsak az ipolysági magyar közösség, a magyar intézmények és szervezetek profitálnak, nemzetiségi hovatartozástól függetlenül pozitív hatással van a város lakóira. Előszeretettel keresik fel a várost a magyarországi turisták, a látóivalok mellett kihasználják a helyi szolgáltatásokat is. Erőteljesen működik a bevásárlóturizmus, ezzel hozzájárulnak a helyi vállalkozóréteget meglétéséhez, fennmaradásához.

Ugyanakkor a határmentiség minden negatívuma is megjelenik. Ipolyság ahhoz a peremvidékhez tartozik, amellyel az állam, Szlovákia nem törődik. A száz éve még régiós központként virágzó polgári város hosszú hanyatlásából ma sem lábalt ki. Központi (állami) akarat nélkül a periféria jelleg nem számolható fel. Persze érvényes ez az Ipoly bal partjának községeire is. Sőt, a hajdan összetartozó régió kettévágottsága a magyarországi településeket még hátrányosabban érinti. Fokozatosan visszafejlődnek.

Pásztor Péter

A huszonöt éve önálló Kőrös önerőből építkezik

Nem mindennapi múltra tekint vissza a Rozsnyói járás egyik kis magyar faluja, Kőrös, melynek megnevezése a kőrösfafa nevéből származik. Az első írásos emlék a községről 1327 –ből származik, ebben Keurus néven említették. A továbbiakban a község neve Kewres, Kerus, Kovrus, Szénégetőkőrös, Berzétékőrös, Kőrös és Kerešovce volt. A megnevezések a történelemben jártas személyek részére már mutatják is, hogy a kis községnek bizony hányatott sorsa és sok „tulajdonosa” volt.

689 éves a járás egyik legfiatalabb községe

A községet valószínűleg a 13. század végén a Máriássy nagybirtokos család alapította, és a szomszédos berzétéi Batizok uradalmához tartozott. A 16. század közepéig a Bebek és a Máriássy családok között vita folyt a falu birtoklásáért. A birtokvita a Bebekék kihasználásával oldódott meg, a Máriássyak a jobbágyság megszűnéséig megtartották a birtokot.

A községben 1828-ban 35 házban 434 lakos élt. Mezőgazdaságból, állattartásból, erdei munkákból, napszámból, szénégetésből éltek. A 18. és a 19. században a lakosság nagy része faszenet égetett a környező vidék részére. Abban az időben a községet Szénégetőkőrösnek nevezték.

A 20. század viszontagságai a község ide-oda csatolgatásán is megmutatkoztak.

1920-ban a Trianoni döntés alapján a községet Csehszlovákiához csatolták. Akkor a község neve Kerešovce volt. 1938-ban a községet visszacsatolták Magyarországhoz. Közigazgatásilag Berzétéhez tartozott. A neve ekkor Berzétékőrös. 1948-ban a községet visszacsatolták Csehszlovákiához, akkor kapta a község jelenlegi nevét, Kružná, magyarul Kőrös.

1950 –ben a községben megalakult a helyi nemzeti bizottság. Közigazgatásilag végleg elszakadtak Berzététől. De hiába az elszakadás Berzététől, 1976-ban Rozsnyóhoz csatolták a kis, többségében magyarok által lakott községet. A történelem során teljes önállóságuk 1991-ben következett be, amikor Rozsnyótól különváltak és önálló, helyi önkormányzat alakult.

Magad uram

Figyelemre méltó a faluban a két templom. 1692-ben építették a református templomuknak első részét, majd 1786-ban építették hozzá a második részt. 1867-ben pedig még egy hatóles tornyot építettek hozzá. Így alakult ki a templom mai arculata. A református templom belseje egyszerű szögletes terem

egyenes festett deszka mennyezettel. A szószék a XVII. századból származik, festett virág mintákkal. Százévente egy rész épült meg, és máig áll.

A községben katolikus templom is található, amely 1880-ban barokk-klaszicista stílusban épült. Kőrösre jellemző, hogy amit lehet, önerőből oldanak meg. A Jézus Szent Szíve kápolnát is a község katolikus lakossága építette, s máig szolgálja küldetését.

A kultúrház épülete a futballpálya mellett van. Építését még a szocializmusban, a 70-es és 80-as években kezdték el, társadalmi munkában. A 90-es években, az önkormányzat megalakulása után fejezték be, szintén önkéntesek és közmunkák jóvoltából. Az I. Kőrösi Falunapon, 2000-ben adták át. De a sorból a halottasház sem lóg ki, az is önerőből épült három év alatt.

A község az utóbbi évben szemmel láthatólag megszépült. Sok virágárványt helyeztek ki, amelyekbe a hazai kertészkedők sok szép virágot adományoznak.

Nem minden oldható meg önerőből

A község pályázatokkal is próbálkozott. A vidékfejlesztési programból elnyert támogatásból lettek térfelügyelő kamerák, a középületek megfigyeléséhez.

Szintén pályázati forrásból valósult meg a községi hivatal épületének felújítása. Négy év alatt a községi hivatal eredeti épületét teljesen átépítették. Jelenleg a földszinten található a községi hivatal, ahol új környezetben tudják fogadni az ügyfeleket. Az emeleten a hagyományőrző szobát tekinthetik meg az érdeklődők, amit a falu lakosainak segítségével rendeztek be, és elődeik életét mutatja be. A mellette lévő helyiségben újonnan lett kialakítva a könyvtár, ahol a könyvek is új polcokra kerültek. A könyvtárat különböző szervezetek ülésteremnek is használják.

„Az egész felújítás uniós pénzből indult, de a munkálatok többségét végül saját költségvetésből kellett finanszíroznunk, ami a mai napig terheli a község költségvetését“ – magyarázza Lipták András polgármester.

Az utak katasztrofális állapotban vannak

Felújításukhoz pályázati pénz kellene. A vidékfejlesztési programban reménykednek. A mellékutakat azonban már csak lassacskán, önerőből fogják tudni megjavítani, ahogy ezt már megszokták. Különösebben a megyét sem érdeklik a kistaluk problémái, pedig nemcsak a községi utak vannak katasztrofális állapotban. Kőrös azonban zsákfalú. Nem hogy országos szinten, de megyei szinten sem tartozik a prioritások közé.

„Van egy útszakasz, körülbelül 500 m, ami a megyéhez tartozik. Ez már járhatatlan. Kértük a megjavítását, de sajnos, itt megérezzük a hovatarozásunkat, mert mindig más a fontosabb“ – osztja meg velünk tapasztalatait Lipták András.

Inkább csak tervek, mint realitás

Kőrös Rozsnyótól délnyugati irányban terül el. A Pelsőci fennsík keleti lejtőinek lábánál 690 hektár területen, a rozsnyói katlan délnyugati részén fekszik. Északnyugat, nyugat és délnyugat felől többnyire bükk-, tölgy- és gyertyánerdő veszi körül, északról pedig magas, legerősítésre alkalmas domb védi az északi szélétől, délkeletről, keletről termékeny síkság övezi.

„Kőrös fontos kiindulópont a Pelsőci fennsíkra tett kirándulásoknak, ahová a sárgával jelzett turistaút mentén jut-

hatunk el. Itt található a kerékpárút is, amit egyre több természetjáró turista vesz igénybe“ – mondja a község polgármestere. A falu turisztikailag Felső – Gömörhöz tartozik. A régió, bár bővelkedik természeti, építészeti és kulturális kincsekben, mégsem tartozik a közkedvelt helyek közé. A természeti környezet kevésbé rendben tartott, az épületek felújításra szorulnak, az idegenforgalom népszerűsítése gyenge. A község határában kis víztározó található: a „halastó“. „Más, a természeti szépségeinken kívül nincs. A közkedvelt horgász helyet szeretnénk egy kicsit vonzóbbá tenni. Hosszú távra tervezzük. Sporthorgászatra alkalmas helyet szeretnénk alakítani, de ehhez vissza kellene szerezni a falu tulajdonába“ – ismerteti terveiket a polgármester.

További terveikben szerepel még a falu szívében található kis közterület megszüpítése, játszótér, valamint szabadidős tevékenységekre alkalmas, szalonnasütő kemencével ellátott pihenőpark kiépítése.

„Nem sok reményt fűzök a pályázatokhoz, ezért lassanként önerőből és a falu lakosságának segítségével szeretnénk megvalósítani ennek a közterületnek a szebbé tételét is“ – szögezi le a falu első embere.

Az óvoda épületének felújítása – tetőcsere, hőszigetelés – is várat magára, illetve a kultúrház felújítása is, ahol az ablakok és bejárati ajtók cseréjére és hőszigetelésre volna szükség.

A község mindennapjai

A községben magyar tannyelvű óvoda működik igazgatónővel és egy óvónővel, jelenleg 16 gyermek látogatja. Két éven keresztül csak félnapos óvoda volt, mivel kevés volt a gyermek. Nem sok hiányzott a bezárásához. A létszámnövekedéshez hozzájárult az is, hogy a szomszéd községből, Berzétéről írtak be gyermekeket.

A Csemadok Kőrösi Alapszervezeté-

nek taglétszáma 87 fő. Žemlička Mária az elnökük, aki jelenleg a Csemadok Rozsnyói Területi Választmányának is elnöke. A Berkő Hagyományörző Csoport Berzété és Kőrös falvak népdalait és hagyományait kedvelő énekeseiből alakult 1996-ban. Évek óta jeles szereplője a régió hagyományörző rendezvényeinek. Sajnos a régi tagokból már ketten elhaláloztak, többen kiöregedtek vagy kimaradtak a csoportból. Jelenleg községből ketten tagjai a Berkőnek: Szendi Erzsébet és Szendi Beáta.

A helyi futballklub az 60-as években alakult, amely azóta is megszakítás nélkül játszik a járási I. vagy II. osztályban. Egy alkalommal a csapat felkerült a kerületi V. ligába, de pénzszűke miatt csak egy évet voltak versenyképesek. A felnőtt csapat mellett foglalkoznak a gyermekekkel is, hogy ne csak a számítógép előtt töltsék el a szabadidejüket.

Kőrösben a református gyülekezet aktív. Egyházi tisztségviselőjük Nt. Mudi Róbert rendszeresen bibliaórákat tart, a gyermekeknek pedig hittan és káté oktatást. 2008-ban megalakult a református gyülekezet énekkara, amelynek jelenleg tíz tagja van. A gyülekezet megvásárolt egy kisebb házat, amelyet a község segítségével átalakított gyülekezeti házzá, itt zajlanak az összejövetelek. A katolikus egyház nem ilyen tevékeny, szlovák nyelvű a plébános úr, csak rendszeres vasárnapi misék zajlanak.

Természetes a kétnyelvűség

A kétnyelvű falunévtábla, az információs tábla mellett, két nyelven hirdetnek a hangosbemondóban, a középületek

megjelölése kétnyelvű, kétnyelvű az ügyintézés a hivatalban.

„Természetesen a magyar nyelvet részesítjük előnyben, hiszen az az anyanyelvünk. Községünk elejére üdvözlő névtáblát helyeztünk el, amely az idelátogatókat több nyelven is köszönti. Az információs tábláink is kétnyelvűek, hogy az idelátogatók tudjanak tájékozódni a községben. Az évek óta tervezett buszmegálló építése is folyamatban van, az aktivációs tevékenységet végző munkanélküliek is segítenek. A feliratok természetesen itt is két nyelven lesznek“ – erősíti meg szavakban az eddigi bevett szokásokat a polgármester.

A népszámlálási adatok szerint a lakosság lélekszáma csökkenő tendenciát mutat. Amíg 2001-ben 534-en, 2011-ben 484-en, a 2015. év végével pedig 478-an lakták a községet. A magyarok aránya 6 százalékkal csökkent a népszámlálási adatok alapján. A községben roma nemzetiségű lakos nincs.

A faluban 297 gazdaságilag aktív lakos él, akik közül 35 hosszú ideje munkanélküli. A Munka-, Szociális- és Családügyi Hivatalon keresztül úgynevezett aktivációs tevékenységekre alkalmazza őket a község. Főleg a közterületeket kaszálják és tartják rendben, illetve az ebédet hordják az időseknek, amelyet a Vöröskereszten keresztül biztosítanak az idősek számára. A nyugdíjasok a lakosság mintegy 25%-át teszik ki.

„Sajnos nálunk is az a probléma, mint a környező falvakban, hogy a fiatalok nehezen találnak megfelelő munkát, és rá vannak kényszerülve a külföldi munkavállalásra. Azonban nem mindegyik fiatal bírja a távollétet, így egy idő után visszatérnek“ – árulta el a polgármester. Az önkormányzat és a civil szervezetek rendszeresen megszervezik a hagyományos disznóvágást, a március 15-i megemlékezést és koszorúzást, tábortüzet, gyermeknapot, nyugdíjasnapot, télapóestet, valamint a legsikeresebb rendezvényüket, a túrát a Pelsőci fennsíkra. A legnagyobb rendezvényeiken részt vesznek testvérközségük, Nagybarca lakosai is, akikkel 2003 óta ápolnak kapcsolatot. Évente oda-vissza asztalitenisz-versenyt, öregfiúk futballmérkőzését és egyházlátogatást szerveznek.

„A falunapok egy időre kimaradtak a rendezvények közül, mivel a költségvetésünk nem engedte. A kölcsön törlesztése volt a prioritás, amit a községi hivatal felújítására vett fel a község. A 2017-es év folyamán tervezzük egy nagyobb falunapi ünnepség megszervezését, mivel községünk a 690. évfordulóját fogja ünnepelni“ – zárta beszélgetésünket Lipták András.

Beke Beáta

Iskola a végeken

A Czeplédi Péter Református Gimnázium épp 15 éve nyitotta meg kapuit. Keletkezésének története hosszadalmas, bonyolult. Annyit érdemes tudni, hogy a szocializmust megelőző időkben Léván mindig is volt felekezeti oktatás, katolikus és református is. Iskolánkat akkor sikerült megnyitni, amikor a lévai református gyülekezet peres úton visszaszerezte azt az ingatlanát, melyben egykor a református iskola működött.

A gimnázium hiátus töltött – tölt be. Léva ugyanis az eltelt közel száz év alatt hihetetlen mértékű asszimiláció áldozatává vált, s ki kell mondani, hogy az nem természetes beolvadás volt. Míg 1918-ban közel 90 százalék volt a magyarság aránya, mára ez teljesen megfordult, s 9 százalék körül jár. A két világháború közötti időszakban a helyi, egyébként a társadalmi életben igen aktív értelmiség egy jó része Budapestre távozott, többen közülük kifejezetten menekültek. A második világháborút követő jogfosztottság éveiben Léva és környéke, a Garam mente falvai térségéből nagy számban telepítették ki a magyarságot (köztük nagyon sok jómódú református gazdát, akik tudvalevően konok, erős magyar karaktert képviseltek). Nos, **a lévai magyarságot már kétszer „lefejezték”,** azaz kikerült a közösségből annak a rétegnek meghatározó része, amely megtartó erővel és akarattal bírt. Ezután következtek a szocialista „fejlődés” éveit: az erőteljes iparosítás, a mohi atomerőmű építése – ezzel a város lakosságának „felhígítása”, betelepítés, majd a történelmi városközpont szinte teljes megsemmisítése. Az itt élők identitása jócskán megroppant. S végül nagyon meghatározó, hogy fokozatosan megszűnt a magyar nyelvű középiskolai képzés. A 80-as években már csak a magyar taní-

tási nyelvű alapiskola működött a városban. A középiskolás nemzedék eljárt más városokba: Zselizre, Ipolyságra, Pozsonyba, Komáromba, Kassára... Legszenzitívabb éveikben kerültek el itthonról, kevesen tértek tanulmányaik befejeztével haza. Mi ez, ha nem tudatos, erőszakos asszimiláció? Meg is lett az eredménye. A nyelvhatár egyre lejjebb szorul. A tömbmagyarság területébe pedig ék alakban szűrődik bele éles fegyverként a beolvadt, identitását vesztett lakosság területe.

Nos, **ilyen körülmények között nem lehet kérdés, szükség volt-e, van-e magyar gimnáziumra Léván.** Szükség van. Az induláskor ezt sokan felismerték. Viszonylag nagy osztályokkal tudott az intézmény kezdeni, de mindig is csak 1-1 osztály működött 4 évfolyamban. Kicsi, családi hangulatú intézmény. A továbbtanulás, érettségire való felkészítés, a minőségi oktató-nevelő munka természetesen a legfontosabb. De legalább ennyire fontos, hogy a keresztyén szellemiség, amelyet az intézmény képvisel, olyan tartást, emberek közötti kapcsolatot, szeretetet, s elsősorban hitet sugároz a diákok felé, amely hiányzik a világi iskolák többségéből. Sikerült kiemelkedő eredményeket elérni több versenyen, különösen a humán műveltség területén: irodalom,

történelem, geográfia, nyelvek stb. Szinte mindenki továbbtanul a legkülönbözőbb egyetemeken, jó eredménnyel. **Az iskola létevel párhuzamosan megnőtt a fiatalok jelenléte a város kulturális és közösségi, társadalmi életében.** Ott voltak, vannak a különböző társulások, egyesületek programjain, előadnak, szerepelnek, közönségként részt vesznek. A legnagyobb öröm, hogy lassan-lassan hazarepülnek az első fecskék. Első végzőseink végigjárták az egyetemeket, kipróbálták magukat Magyarországon, külföldön, s néhányuk már itthon alapított családot. Úgy gondolom, az iskola létjogosultsága megkérdőjelezhetetlen.

Ugyanakkor sokan csalódtak. Azt hittük, a gimnázium megvált minket, megoldja az itt élő magyarság gondjait. Sokkal nagyobb mértékben reméltük a pozitív változást, mint az történt. Az első jelenség, amit ki kell emelni, hogy rohamosan fogy a fiatal magyar szülők száma. **Úgy tűnik, az asszimiláció és kivándorlás mértéke már korábban túllépett egy kritikus pontot, ahonnan már nagyon nehéz a visszaút.** Nem lehetetlen ugyan, de nagyon nehéz. Fontos, kikerülhetetlen változások szükségesek hozzá, elsősorban az önrendelkezés, mely visszaadná a hitet abban, hogy érdemes, jó magyarnak

maradni. A gimnázium ehhez önmagában kevés. A másik jelenség, ami egyes érzelmeket vált ki, hogy végzőseink jelentős része Magyarországon keresi boldogulását. A lévai lét már olyannyira szlovák, hogy kifejezetten lélektani okokból sokkal szívesebben tanulnak Magyarországon, mint például Pozsonyban vagy Brünnben. Vágy-

nak a magyar kultúrára, magyarságuk megélésre. De ők legalább ott vannak, nem Londonban, Bécsben vagy Amerikában...

Ráadásul kicsi iskolaként meg kell küzdenünk a rosszindulatú gáncskodással. Elsősorban az államigazgatás intézményeivel, hiszen a szlovák állam

racionalizációs intézkedései a kis iskolákat sújtják. Ezzel kell szembenéznünk nap mint nap, és ez okból a túlélésért küzdenünk. Jó hír azonban, hogy van sok támogatónk is. Alapítványok, egyesületek, egyház. Ennek segítségével tudunk komoly tantárgyi fejlesztéseket végrehajtani, s az idei tanévtől pedig egy gazdasági, vállalkozói képzést is kínálunk tanulóinknak. A peremvidék, a szórványosodó Léva életében a magyar gimnázium kapaszkodó. Hihetetlen energiákat emészt fel fenntartása, nagyon nagy odaadást követel lelki és anyagi értelemben egyaránt. Meggyőződésem ugyanakkor, hogy bár most krízisek korát éljük, a jövő minket igazol majd. A lévai gimnázium már bizonyított, és remélem, még sokáig megadatik a további bizonyítás lehetősége. S ha megállítani nem is tudjuk, lassítani igenis módunkban áll az asszimilációt. Legalább addig, míg a politikum az itt élők helyzetét - ha utolsó pillanatban is - de megoldja...

Kiss Beáta

Küldetést is teljesít a rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnázium

Rimaszombatban alakult újjá 1945 után az első református gimnázium, és Ipolyság és Szepsi között máig az egyetlen teljes szervezettségű magyar tannyelvű középiskola. Élére augusztustól újra Molnár Sándorné Pelle Beáta került.

Molnár Sándorné Pelle Beáta matematika-fizika szakon végzett a pozsonyi Comenius Egyetemen, aktív tagja a református gyülekezetnek, teológiai alapismereteket szerzett, elvégezte a katekéta képzést. Tanítani 1995-ben kezdett, négy évig a Tornaljai Gimnáziumban tanított, majd 1999-ben aktívan bekapcsolódott a rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnázium megalapításába. Részes volt az intézmény kiépülésének, megerősödésének. A munkába megbízott igazgatóként kapcsolódott be, majd a következő öt évben kinevezett igazgatóként tevékenykedett. 2016. augusztusától újra az igazgatói tisztséget tölti be. A korábbi igazgatónak, Sebők Attilának lejárt a mandátuma, 2006 óta két megbízási időszakot töltött ki, s már nem kívánt indulni a posztért, igazgatóhelyettesként segíti a régi-új igazgatót.

„Pedagógia innovációként szeretném elősegíteni az egész életre való tanulás készségét, fakultáció formájában megerősíteni a tanulóink gazdasági és pénzügyi ismereteit. Fontosnak tartom a differenciálást az osztályon és feladatokon belül, hogy külön tudjunk foglalkozni a különböző képességű tanulókkal. Úgy gondolom, az a tantestület, amelyben eddig is dolgoztam, stabil, kellő tapasztalattal rendelkező, de ugyanakkor még nagyon aktív és az újjátásra és esetleges változtatásokra nyitott pedagógusokból áll. Közösen kell kialakítanunk egy stratégiai tervet, melyben a szülők, a fenntartó és a diákok igényeit mindenképpen figyelembe vesszük” – mondta el Molnár Sándorné Pelle Beáta.

Az intézmény alapító-fenntartója a Szlovákiai Református Keresztény Egyház. A nyolcosztályos gimnázium, mely mellé később 2001-ben négyosztályos gimnázium is társult, az Egyesült Protestáns Gimnázium szellemi örökségét kívánja továbbvinni. A 2016/2017-es tanévben is 7+3 osztállyal kezdenek. Idén a korábbi átmenet miatt, amikor is már ötödikből kerülnek ide a gyerekek, nem lesz érettségiző osztály, s úgy szintén a négyosztályos tagozaton is hiányzik a 4. évfolyam, mivel négy éve nem tudtak első osztályt nyitni. Mára azonban a demográfiai hullám megfordult, s már van kellő számú érdeklődő diák az intézmény iránt. Mivel a Rimaszombati járás populációjának csak 5%-a, általában 17 gyerek mehet nyolcosztályos

gimnáziumba, így két osztályt a jövőben sem nyithatnak.

A felekezeti intézményhez tartozik, és 2002-ben kezdte meg működését a Magyar Közösségi Ház emeletén az iskola saját diákothona, amelyet a legelső egyházi fenntartású kollégiumként 2004. január 1-jén soroltak be az oktatási hálózatba. Az intézmény Ipolyság és Szepesi között az egyetlen magyar tanítási nyelvű középiskola, a többiben csak olyan megyei fenntartású iskolák vannak, ahol van magyar tanítási nyelvű osztály is, de maga az intézmény nem magyar iskola. Ebből a szempontból egyedülálló a rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnázium.

„Ez egy óriási kihívás és küldetés is számunkra. Egy vegyes tanítási nyelvű középiskola a teljes hagyományrendszerével nem tudja azt a fajta nevelést és értékrendet közvetíteni, amit egy magyar középiskola el tud végezni. Esetünkben a magyar közösség megerősítésére kell a munkánknak irányulnia. Azt szeretnénk,

ha azok a gyerekek, akik tőlünk kikerülnek, hitükben és identitástudatukban is megerősödjenek” – nyilatkozta Molnár Sándorné Pelle Beáta.

A gimnázium jól felszerelt, két korszerű számítástechnikai szaktanteremmel, kémiai és fizikai laboratóriummal, multimédiás helyiséggel, díszteremmel, gazdag, 8-9 ezer kötetes könyvtárral rendelkezik. Az épület több mint 110 éves, 1904. október 11-én avatták fel. A maga idejében nagyon modern volt, de teljes külső és belső felújításon az 1930-as évek második felében esett át. Ma két iskola működik az épületben, a bal szárnyban a szlovák evangélikus alapiskola üzemel, s az épületen tulajdonjogilag a helyi evangélikus, illetve a református egyházak és a fenntartók osztoznak, így nem egyszerű a teljes rekonstrukciót összehangolni. A nyár folyamán a jobb szárnyban két osztályban padlócsere történt, új bútorok érkeztek, a kollégiumban a fűtésrendszert is modernizálták a magyar állam támogatásával.

Homoly Erzsó

Folytonos az útkeresés és építkezés

Az 1989-es események, vagyis a rendszerváltás után Csehszlovákiában lehetőség nyílt egyházi iskolák és 8 évfolyamos gimnáziumok alapítására. Mivel Gútán volt hagyománya az egyházi oktatásnak, Harsányi Imre akkori polgármester és Takács Zsuzsanna, a gimnázium első igazgatója kezdeményezték az egyházi iskola megalapítását. A Pozsony-Nagyszombati Érseki Hivatal jóváhagyta Gúta város iskolaalapítási javaslatát. Ezzel sikerült letenni az alapjait egy hitében, magyarságában tudatos közösségnek. Az iskola 1992-ben alakult, Berkes Imre, az akkori iskolaesperes felszentelte az új iskolát és Nagyboldogasszonynak, a magyarok királynéjának oltalmába ajánlotta.

Jövõre lesz 25 éves a gútai Nagyboldogasszony Magyar Tanítási Nyelvû Egyházi Iskolaközpont, a csaknem negyedszázados intézmény vezetőjével, Decsi Katalin igazgatóval beszélgettünk jelenről, múltról, jövõről, arról, hogy mitõl adhat, ad többet az egyházi iskola az állami iskoláknál.

1992. szeptember elsejével kezdõdött meg az oktatás egy elsõ és egy második évfolyammal. Ahogy utána néztem a dolgoknak: a kérvényben, amit a minisztériumhoz benyújtottak, szerepelt alapiskola, szakiskola, 4-éves gimnázium, de 8 évfolyamos gimnázium sehol. Mivel akkoriban vezették be a 8-osztályos gimnáziumokat, ennek a megnyitására volt lehetőség. Két évfolyamban 58 diákkal és 13 alkalmazottal kezdõdött meg az oktatás. A 24 év alatt 5 igazgató váltotta egymást. A több mint két évtized alatt változott az egész iskola is. Egyrészt szakosodtunk, erõsítettük az idegennyelv-oktatást és az informatikát, másrészt bõvült az iskola. Úgy szoktuk mondani, hogy

diákok, pedagógusok jöttek, mentek, és változott a világ is, ezzel együtt a feltételek, egy valami azonban állandó maradt az iskola életében: a légkör. A szülő-pedagógus-lelkipásztor-diák négyes szerencsére, nagyon jól tud együttműködni, ezt mi úgy szoktunk megélni a mindennapokban, hogy családias a hangulat. Fontosnak tartjuk az egymásra fordított figyelmet, a megértést, egymás elfogadását, a személyiség tiszteletét, a szigor mögötti szeretet érvényesülését, és örülünk annak, hogy

sikerül megélnünk a mindennapok ajándékaként Isten jelenlétét.

Említette a változásokat, a bővülést. Milyen módon, hogyan változott az iskola, hogyan fejlődött az intézmény?

Fejlődnünk kellett nekünk is, hiszen az évtizedek alatt felgyorsult a világ, óriási fejlődésen ment át minden. A változások nemcsak a fejlődésben mutatkoztak meg, hanem az intézmény szerkezeti felépítésében is. A 2008-as iskolatörvény módosította a nyolcosztályos gimnáziumok felvételi lehetőségeit, megszüntette a felvehető diákok létszámát az egyes kerületekben.

Mit jelentett ez pontosan a gútai nyolcosztályos gimnázium esetében?

2008-tól a kerületek szabályozzák, adják ki az engedélyeket az iskoláknak. Akkor Nyitrán úgy határoztak, hogy csak minden második évben kapna a gútai gimnázium osztálynyitási lehetőséget. A Komáromi járásnak ugyan-

is két osztályt hagytak jóvá, ebből az egyik a komáromi szlovák gimnáziumé, a másik lett volna a magyar osztály, amit úgy akartak megvalósítani, hogy egyszer a Selye János Gimnázium kapta volna, a következő évben pedig mi, de tudtuk, hogy ez így nem jó, erre nem lehet alapozni. Az iskolavezetés, az iskolaszék és az alapító közös megegyezése alapján elkezdtek átszervezni az iskolát, kezdeményezték az alapiskolát. Ez 2009-ben, amikor én vettem át az iskolát, sikerült, először egy kihelyezett osztálya volt itt a komáromi Marianumnak, ők most nyolcadikosok, közben megtörtént a bejegyzése a minisztériumban. Tehát megtörténik a négyéves gimnáziumi képzés bejegyzése az iskolahálózat rendszerébe, ekkor változtattunk nevet is: Nagyboldogasszony 8-éves Egyházi Gimnázium helyett Nagyboldogasszony Magyar Tanítási Nyelvű Egyházi Iskolaközpont lettünk. 2010. szeptember elsejétől kis általános iskolásaink is vannak, az alapiskolában két osztály nyílt. Összintén, ez egy kicsit felforgatta az iskola életét, mert kis hat évesekkel teljesen más a munka, mint a gimnazistákkal. A 2012/13-as tanévtől pedig már óvodánk is van.

Tehát ha egy kisgyermek az óvodát is itt kezdi, az egyházi iskolában, akár 16 évet is eltölthet az intézményben.

Elméletileg igen, csak ott a de, mert jelenleg nincs gimnáziumi osztályunk. Egyébként, nemrégiben volt egy értekezletünk Nagyszombatban, ahol arról is beszélgettünk iskolavezetőkkel, hogy mennyire folytonosak az egyházi iskolák. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ez nem jellemző. Ahol oviba és alapiskolába is egyháziba járt a gyermek, gimnáziumba már nem ugyanoda jár. Talán besokallnak, de nagyban függ attól is, milyen a szülői háttér. Ha nagyon erősen katolikus az iskola, és szigorúak

a szabályok, a 14-15 éves fiatalok már igyekeznek kiszakadni, kivéve, mikor a szülő ezt nem hagyja, de ez nagyon ritka. Egyházi gimnáziumba jellemzően olyanok jönnek, akik állami alapiskolába jártak, és hisznek istenben, szeretnék ezt megerősíteni, megérték a hitre.

Említette, hogy nincs gimnáziumi osztály. Miért nincs?

Sajnos a gimnáziumunk jelenleg, úgy szoktam mondani, hogy alszik. A 8-osztályos gimnáziumra nem kaptunk engedélyt, ezt elvileg felváltotta a 4-éves képzés, mely viszont nem indult el. Az utolsó 8. osztályunk tavaly érettségizett, volt ugyan még egy évfolyamunk, de kevesen maradtak, ők átmentek a Marianumba, Komáromba.

Min múlik, hogy gimnázium is lehessen, működhessen?

A törvény szerint középiskolai osztályt 17 gyerekkel lehet nyitni, és a megye dönt az egyházi és magán iskolák osztálynyitásáról is, nem a fenntartó egyház. Mindig részt vettünk a megyei tárgyalásokon, kértük az engedélyt az osztálynyitáshoz, de úgy látom, jelenleg nincs esély rá, hogy a megye ezt megadja. Remélem, rövidesen módosítani fogják a törvényt, eltörlik a létszámkorlátot, s azt is abszurdnak tartom, hogy a megye dönt a magán és az egyházi iskolákról is, nemcsak a saját intézményeiről. Szlovákia katolikus iskoláinak van egy szervezete, mi is részt veszünk a találkozókön, tapasztalatcseréken évente Poprádon. Tudjuk, hogy Szlovákiában sok egyházi iskolaközpont van, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy szépen fenntartható a hármas egység, tehát az óvoda, az alapiskola és a gimnázium. Mert ha valahol egy kicsi hiányzik, azt lehet pótolni – pedagógust is, anyagiakat is.

Mitől más a Nagyboldogasszony Egyházi Iskolaközpont, mint a többi iskola?

Az iskola eredményei nagyon jók. Sokszor szóba kerül megyei értekezleteken a kisiskolák léte, de a mi eredményeink kimagaslóak. Lehet, hogy mi nem olyan kiugró képességű gyerekekkel dolgozunk, mint a nagy iskolák, vagy ahova felvételizni kell, de van időnk foglalkozni a gyerekekkel, tehát részünkről nagyobb a hozzáadott érték. Tudunk figyelni a tanulókra, diákokra. Amikor reggel bejön, és látom, hogy gond van, van időnk és lehetőségünk megkérdezni tőle, mi bántja, megbízhat bennünk. A tárgyi tudás mindig bepótolható, de a diáknak lelke is van, amit sokszor ápolni kell. Amikor elsősök a gyerekek, és látunk lemaradást, kérjük az anyukát, apukát, segítsenek be, fel kell zárkóztatni a kicsit, szólunk, miben hogyan kell még „rágyúrni”, néhány szülő kilép a rendszerből, inkább más intézménybe viszi a gyereket.

Fontos a vallás? Mennyire várják el a tanulóktól, illetve a szülőktől, hogy vallásosak legyenek?

Azoknak, akik vallásos családból jöttek, nem kell segíteni az útkeresésben, azoknak kell, akik eltévelyedtek, hogy közel kerüljenek istenhez. Van egyébként katolikus és református hitoktatás is, tehát egyáltalán nem feltétel, hogy katolikus legyen a gyerek, aki hozzánk jár. Van olyan református diák, aki katolikus hittanra jár és fordítva; egyébként is, egy Isten van, ő nem osztott szét minket kasztokra, csak mi, emberek, magunkat. Én úgy nőtem fel, hogy Isten itt van köztünk, és csak úgy lehet jól és kiegyensúlyozottan élni, ha tudom, hogy Isten gyermeke vagyok. Mi is ezt tanítjuk a gyerekeknek. Ha hittel élünk, könnyebb boldogulni a világban.

A gyerekeknek szívvel kell élniük, meg kell érniük a dolgokhoz, erre is tanítjuk őket, bár jobban szeretem a nevelés kifejezést. Találkoztunk már olyan szülővel, aki nem kért belőle, el is vitte a gyereket más intézménybe.

Azt mondják, a jó iskola nemcsak tanít, hanem nevel is, ahogy Ön is említette. Egyébként miben tér el az állami iskola az egyházi iskolától, mások a követelmények?

Nem, az állami iskolai program alapján tanítunk mi is, amit ezen felül fontosnak tartunk beépíteni a tananyagba, az a keresztény értékek és a hagyományok megismerése. A plusz egy óra, amit mi határozhatunk meg, az nálunk a hittan, így heti két órában ismerkedhetnek a gyerekek a vallással. De nem az órán ülnek, hanem gyakorlati ismeretekre oktatjuk őket, például öregekhez mennek. Azt szeretnénk, hogy természetes legyen nekik a vallás, a hit.

Ma már minden intézmény rengeteg egyéb programot is kínál a diákoknak. Az egyházi iskolában is így van?

Igen, van egy csomó programunk, amin részt vehetnek a diákok. Nálunk a

színházi darab kiválasztása is tudatos, olyannak kell lennie, ami épít, szépít, följebb emel. Vannak lelki napok gyerekeknek, karácsony és húsvét előtt, van egy közös szentmise, utána foglalkozások vannak, színházi darabok, amit vagy a mi diákjaink adnak elő, vagy vendég diákok, más iskolákból. De hívunk világi embereket is előadni, ezeket a programokat nagyon szeretik a diákok. Vannak olyan papok is, akikhez ragaszkodnak, akiket szeretnek, és kimondottan kéri, hogy melyik atya jöjjön hozzájuk. De az ilyen napokon mindig készítenek is valami emléktárgyat, kézműveskednek, ezzel is hozzásegítjük őket, hogy megismerjék a hagyományokat. És persze erősítjük a magyarságtudatot is, de nem mellve-regetősen, nemcsak akkor fontos ez, amikor koszorúzás van a városban, úgy próbáljuk, hogy ez természetes legyen a gyerekeknek, hogy bennük legyen, hogy úgymond magyarul dobogjon a szívük, ne csak a magyarórán, de a tornaórán is. A magyarságtudat éltetése nagyon fontos, de ebben az otthonnak is segítenie kell. Nagyon csalódott tudok lenni, mikor hallom, hogy valamelyik volt diákunk szlovákul szól a gyermekéhez az utcán. Én ahhoz szoktam hozzá, hogy bármi

történt is a politikában, a világban, mi mindig magyarok voltunk. Sajnos azt tapasztalom: csak az iskola kevés, hogy ez a tudat erős legyen, mindent megteszünk, de ha a szülők erre nem erősítenek rá, elég felületes maradhat.

Júniusban tartunk gulyásfőzést, van szabadtéri színpadi műsor, kötetlen az egész, lehet jókat beszélgetni, formalitások nélkül: tanár, diák, szülő bátran elmondhatják véleményüket. Nagy rendezvényünk a Tudományok Napja, ez egy középiskolai verseny, magyar tudománytörténeti vetélkedő, Heuréka címmel, ennek az előkészületei már most folynak. Minden évben 15-20 három fős csapat vesz részt a versenyen a Komáromi járásból, de rengeteg diák jön, mert 6-7 előadás is van ez alatt a nap alatt, többféle tudományterületen, földrajzban, társadalomismeretekben. A cél, hogy a nagy tudományokat lehozzuk a földre, és megmutassuk, hogy a tudós is volt ember.

Milyen az intézmény kapcsolata a várossal, illetve a városi intézményekkel?

A várossal szerintem jó a kapcsolatunk. Amikor megnyitottuk az alapiskolát, véleményt mondtak, nagy vita volt a

szavazáskor, hogy minek ide még egy iskola, de a képviselők végül arra jutottak, ha már működik egyházi iskola a városban, és van érdeklődés, van rá igény a szülők részéről, akkor legyen. Jó a kapcsolatunk a városi hivatallal, a szabadidőközponttal, a zeneiskolával és a városi művelődési központtal is. Konkrét együttműködésünk a két városi iskolával nincs, de ha egyes programokról van szó, akkor jól megy a munka. A nevelők együtt dolgoznak, a testneveléstanárok együtt mennek sítanfolyamra, a napközisek is jól elvannak. A városvezetés, illetve a képviselő-testület részéről is tiszteletet és elfogadást érzek az iskola iránt, úgy gondolják, hogy helye, sőt, jó helye van az intézménynek itt. Nincsenek konfliktusok.

Milyen az iskola kapcsolata az egyházzal?

Fenntartó tekintetében: a mostani püspökség is tudja, hogy fontosak az egyházi iskolák. Amiben tudnak, igyekeznek segíteni.

Sokszor hallani, hogy az egyházi intézmények nehézkesen működnek, nem olyan korszerűek, egy kicsit lemarad-

tak. Lehet modern egy egyházi iskola?

A mi alapelvünk a legkorszerűbb oktatási módszerek bebiztosítása, állandó továbbképzések, tanulmányi utak, kirándulások. Technikailag nem tudom, van-e jobban felszerelt iskola, mint a miénk. Minden osztályban van interaktív tábla, rengeteg laptopunk és táblagépünk van, működnek is, a gyerekek nyugodtan használhatják. Ami biztosítható, meg is van. A diákok használhatják a mobil telefonjaikat, a fordítót, ha hirtelen nem jut eszükbe valami, és nincs kéznél szótár. Fontos, hogy a gyerekek megtanulják kezelni a számítógépeket, telefonokat, hogy tudják, az nem csak játéka van, hanem tanulni, dolgozni is lehet vele. Nemcsak technikailag fejlődünk, a pedagógusok is a legkorszerűbb módszerekkel oktatnak, képzésekre járnak. Elmondhatom, hogy nyitott a tanári kar.

Minden iskola számára fontos, milyen eredményeket érnek el, nem csak a jegyek átlagára gondolok, hanem tanulmányi versenyeken való részvételre is.

Már az ovisaink is szépen megmérettettek, mert részt vesznek az Ipolyi Arnold szavalóversenyen, illetve Kamocsán a Lukács Pál szavalóversenyen. Aranyosak, öröm számunkra, hogy már bátran fel tudnak lépni, egyénileg is, nemcsak csoportosan. De az iskolai műsorokban is fellépnek, karácsonykor, vagy anyák napján. Mi az ötévesek felmérésén, illetve az iskolaérettségi felmérésben nem veszünk részt, az nem kötelező és a szülők nem igényelték. Az alapiskolában viszont már vannak komoly megmérettetések, a tavalyi iskolaévben nem volt teljes a kép, hiszen nem volt 9. évfolyam, az ötödikesek kimagaslóan jó eredményeket értek el a tesztelésen. Ez azonban változó, vannak kicsit gyengébb évfolyamok, meg erősebbek is. Egyébként járnak kémia olimpiára, matematika olimpiára és jó eredményeket érnek el. A diákjaink, akik már befejezték az alapiskolát, nagyrészt gimnáziumba mentek, vagy érettségivel végződő középiskolába. Szerintem emberileg is és szakmailag is felkészítjük a gyerekeket az ún. nyugetűs életre.

A komáromi Marianummal és más iskolákkal milyen a kapcsolatuk?

Szakmai továbbképzéseket tervezünk együtt, de nemcsak a Marianummal,

hanem az összes felvidéki magyar katolikus iskolával. A Felvidéken a 2015/2016-os tanévben 11 magyar katolikus alapítású iskola működött. Ezeket az intézményeket a katolikus egyház fokozatosan alapította 1992-től, ebből 2 magyar egyházi óvoda, 5 alapiskola és 4 iskolaközpont van, ezek szétszórtan helyezkednek el a nagyszombati, nyitrai, besztercebányai, rozsnói, illetve kassai egyházmegyék területein. Említettem már, hogy minden évben találkoznak az egyházi iskolák vezetői Poprádon, de mi úgy ítéltük meg, hogy ez az egy nap kevés a tapasztalatcserére, egymás munkájának megismerésére, élőbbé kell tenni a kapcsolatot, így összefogtunk. Tavaly háromszor találkoztunk, iskolaigazgatók és helyettesek, kerestük azokat a pontokat, ahol szorosabban együtt tudunk dolgozni. Arra jutottunk, hogy a leghatékonyabb együttműködést a pedagógusok továbbképzésében, közös kirándulások és táborok szervezésében tudjuk megvalósítani. Fontos a kapcsolattartás az iskolavezetőknek is, mert meg tudjuk beszélni, ki, mit, hogyan csinál, az oktatásra vonatkozó törvényekből mi, hogyan vonatkozik ránk. Például amikor az óvodát nyitottuk, végigjártam az összes óvodát, kikérdeztem az igazgatókat.

Sok iskola mellett működik valamilyen alapítvány, vagy egyesület, ami segíti az iskola munkáját, leginkább anyagiakkal. Önöknél is így van ez?

A szülői szövetség sokat segít, nagyon talpraesett a vezetősége. Másrészt, ugyan nem az iskolához tartozik, de a városban működő Palkovich Viktor Társulat egyik alapvető célkitűzése, hogy minket támogassanak, ösztöndíjakat adnak gyerekeknek, a nagycsaládokat, bejárókat támogatják, a jó eredményeket elért diákokat jutalmazza, tanulmányi utakat finanszíroznak. Ők nagyon sokat segítenek.

Mi az, amin a jelenlegi helyzetben változtatni kéne?

Az épület, melyben az iskola működik a miénk, saját tulajdonú, a tanteremben kívül étkezde is van benne, ennek a felújítására kellene forrást szerezni, ez akadozik egy kicsit, de bizakodó vagyok.

Tíz éve az iskola élén

Beszélgetés Mohňanský Csillával, a buzitai alapiskola igazgatójával

„Egyetlen batyunk, botunk és fegyverünk az anyanyelv. Mi tehát egy nemzetnek a célja? Hogy az Isten által csak számára kiválasztott nyelvet az emberiség, az emberi lét legvégső határáig tovább vigye, gazdagítsa, gyarapítsa, éljen vele és benne, mindannyiunk örömeire és Isten nagyobb dicsőségére. Addig vagyunk magyarok, amíg magyarul beszélünk, magyarul gondolkodunk, magyarul tanulunk” Kányádi Sándor gondolatainak a szellemében tevékenykedik a Kanyapta-mente egyetlen teljes szervezetségű magyar iskolája, a mintegy ezeregyszáz lelket számláló határ menti településen, Buzitán.

A modern és teljes felszereltségű iskola bár 1962-64-ben épült, falai, környezete sem viseli magán az avultság és kopottság jegyeit. Ellenkezőleg! Ha Kassa vagy Szepsi felől érkezünk a faluba, mindjárt a falu elején találjuk az iskolakomplexumot a hozzá tartozó iskolakerttel, sportpályákkal, gyümölcsöskerttel, fenyvesekkel telepített erdőszegéllyel, ahol egy mesterséges tó is van díszhalakkal, s amely egyben gólyák tanyája is. Mesebeli, romantikus környezet ez, ahol gazdaudvart is létesítettek háziállatokkal, állatsimogatóval.

A Kassa-vidéki járásban a buzitai alapiskola a térség egyik legjobb iskolájának tartott oktatási intézmény. Az iskola igazgatónőjével, Mohňanský Csillával tettem körszemlét a falu magyar tanítási nyelvű alapiskolájában

Hány éve áll az iskola élén?

Tíz éve vagyok igazgatója az iskolának,

de korábban több éven át pedagógusként dolgoztam itt.

Az utóbbi években nemcsak helyi diákok, de a szélesebb környék magyar anyanyelvű diákjai is ide járnak. Mióta van ez így?

Buzita mindig is gyűjtőiskola volt, de csak a Kanyapta-mente gyermekeinek gyűjtő iskolája. Hét éve indult meg egy iskolabusz programunk, ennek köszönhető az, hogy ki tudtuk bővíteni a körzetet, hiszen ma már olyan településekről is járnak hozzánk, ahonnan nincs közvetlen buszjárat Buzitára, vagy nem megfelelő a tömegközlekedés. Jelenleg tizenöt település diákjai látogatják iskolánkat. Igaz, vannak olyan települések, ahonnan csak egy-kettő jár. Jászóról például csak egy kislány van, Torna-horvátiból úgyszintén csak egy kisfiú, de mindenki becses számunkra. Minden környékbeli település vezetőjével, képviselőivel megpróbáljuk fenntartani

a kapcsolatot. Mindig meghívjuk őket tanévnyitó és tanévzáró ünnepségeinkre, és van úgy, hogy több polgármester is jelen van, ami nagy öröm számunkra.

A távolabbra eső településekre hogyan jut el az iskola híre? Vannak települések, ahol már évek óta nincs magyar iskola, ezeken a helyeken milyen módon keresik fel a magyar családokat?

Nem bizzuk a véletlenre a dolgot. Már kisbaba korban kezdünk foglalkozni a gyermekekkel. A tavalyi tanévben babaúszás indult az iskolánkban szakképzett pedagógussal, hathónapos kortól hároméves korig. Ezen kívül „Ringató” foglalkozásokat is tartunk ilyen korosztályú babák számára. Az óvodásoknak úszótanfolyamokat szervezünk, így a környék óvodásai is eljutnak Buzitára. Gyakran van úgy, hogy a szülők, amikor eljönnek a gyerekekért egy-egy úszótanfolyam után, körülnéznek az iskolában, megismerik a pedagógusokat,

a környezetet és elnyeri tetszésüket az iskolánk. A beiratkozások előtt mindig felmérjük a helyzetet a régióban, és tájékoztatókat küldünk szét iskolánkról. Suli-kopogatókra hívjuk ezeket a gyerekeket, amit kétheti rendszerességgel tartunk a jövőendő elsősök részére.

Hány gyerek látogatja az iskolát, és hány elsősük van?

Idén 147 tanulónk van, ebből 14 az elsős. Nagy öröm számunkra, hogy az 1-4. évfolyamokba 76 diák jár idén, az 5-9-re pedig 71, ami növekvő létszámot mutat. Ez számunkra kedvező.

A 14 kisélsős közül hány a helybeli?

Hatan vannak helyiek, a többiek pedig környékbeliek.

Jelenleg hány lelket számlál Buzita község lakossága?

Buzita lakosainak száma már több éve 1100 fő körül mozog. Amit elmondhatok a település lakosságának összetételéről, hogy sajnos kevesebb a fiatal, mint az idős. Ezért van szükségünk arra, hogy a környéket is megszólítsuk. Megszűnni látszik az a jelenség, hogy a helyi gyerekeket szlovák iskolába íratják, inkább minket választanak, de kevés gyermek születik a településen, ezért kell megszólítanunk a környéket is.

Ugye, itt megszűnt a szlovák iskola...

Az oktatásügyi minisztériumban iskolánk még úgy van bejegyezve, mint kétnyelvű iskola. Volt egy szlovák tagozatunk is, ami öt éve szűnt meg. Amikor ide kerültem, még két összevont osztályban 44 gyerek tanult szlovák nyelven. Ez fokozatosan leépült. Később már csak egy osztályunk volt. Amikor megszűnt a szlovák részleg, akkor hat diák kezdett volna négy évfolyamban. A szülők úgy látták helyesebbnek, hogy ezek a gyerekek a közeli Csécs település szlovák iskolájában folytassák a tanulmányaikat, sőt az egyik kislányt átírták hozzánk a magyar iskolába.

Szepsi az, ahol ennek a térségnek még van teljes szervezetségű magyar iskolája. Ott lényegében két magyar iskola is működik.

Így van. Tavaly szeptember óta két magyar tannyelvű intézménye van Szepsinek, az állami iskola és az egyházi iskola. A következő pedig Tornán, illetve Kassán van.

A környéken lévő Csécs egy nagyobb község, ahol a mai napig is jelentős számú magyar lakosság él, ott évtizedek óta még sincs magyar iskola. További településeken is bezárták a magyar iskolákat, mint például Jászón,

Nagyidán és Abaújszínán. Járnak-e ezekről a településekről gyerekek a buzítai magyar iskolába?

Csécsről jelenleg egy diákunk van, Nagyidáról szintén vannak diákjaink. Egykor Nagyida Komaróc részére is gyűjtő iskola volt, onnan is vannak diákjaink. Sőt, Sacáról is vannak ketten. Nem olyan régen megszűnt a szesztaai iskola is, onnan is hozzánk járnak most a gyerekek. Hímiben is volt 1-4-es kisliskola, az is megszűnt jó pár éve, onnan is vannak diákjaink, de Abaújszínáról már Kassára viszik a gyerekeket.

Iskolabusszal szedik össze a környékről a tanulókat. Sikerül reggel körbejárni ezt a nagy területet, hogy minden gyerek nyolc órára ideérjen?

Kicsit csúsztatni kellett az iskolakezdetet, tehát nem nyolc órakor, hanem nyolc óra öt perckor kezdjük a tanítást, mert nyolc órára érkezik be az iskolabusz. Jó kapcsolatot ápolunk a község vezetésével. Az önkormányzatnak van egy 45 személyes autóbussza, ezzel hordjuk be a gyerekeket reggelente. Minden nap egy nagy kört tesz meg és 42 gyereket szállít be az iskolába, délután pedig a már saját 21 személyes iskolabuszunkkal oldjuk meg a hazautazást, két irányban és két időpontban.

Beszéljünk akkor most magáról az is-

koláról. Úgy tudom, hogy kiváló pedagógusgárda van itt. Többen Kassáról is járnak ide tanítani.

Nagyon büszke vagyok arra, hogy egy ilyen csapatot sikerült összehozni, bár mindig is az volt ránk jellemző, hogy sok kiváló pedagógus kezdett itt, vagy tanított akár nyugdíjig ebben az iskolában. Nem szeretnék senkit sem név szerint említeni, mert attól félek, hogy ilyenkor valaki kimarad. Nem olyan régen egy cikket is írtam, és ebben is azt említem, mindig a pedagógus az az intézményben, akitől a nevelői és oktatói munka színvonala függ. Nagyon fontos, hogy olyan csapat legyen itt, mely elhiszi, hogy falun is lehet jó iskola, és falun is vannak tehetséges és ügyes gyerekek, akikkel érdemes és kell foglalkozni.

A tanításon kívül számos szakkör is működik itt.

Így van. Számszerűsítve, idén 17

szakkör indult különféle területeken. Van magyar, szlovák és angol nyelvi szakkör. Ezenkívül újságíró szakkör, két szavalókör. A sport területén labdajátékok, turisztika, van néptánc, táncos mese, s van még robotikai szakkörünk, állatgondozás, akvarisztika, rajzkör, Okoskodó címen matematikai szakkör és biztos kimaradt még valami a felsorolásból. Modern, felújított iskolai könyvtárunk van, amely évente új könyvekkel bővül, gyakran tartunk itt tanítási órákat, író-olvasó találkozót. Az osztályok berendezése is állandóan megújul, így tanulóink esztétikus, szép környezetben tanulhatnak.

Az iskola kertjében beszélgetünk, mögöttünk egy fenyves liget, itt csobog egy sziklafalról a víz a tóba, amit pályázati támogatásból építettek, a tó mögött sportpályák, illetve egy kisállatpark.

Mindez több éves munka eredménye. Mindig merünk valami újat álmodni

és a gyerekeink már megszokták, hogy minden évben szeptemberben valami újat adunk át. Így volt ez négy éve, amikor átadtuk a kisállatparkunkat. Ezt teljes mértékben közhasznú munkások és saját gondnokaink segítségével létesítettük. A falu és az iskola költségvetéséből sikerült felépíteni az istállókat bontott téglából, és kihasználtuk azt, hogy óriási füves területünk van, így az állatoknak van hol legelniük. Az állatokat ajándékba kaptuk, vagy pedig a gyerekek hozták őket. 2014-ben Buzita Európai Gólyafalu lett, gondolkoztunk azon, mi lenne, ha megpróbálkoznánk ezen a területen is elindulni és pályázni. Tavaly volt egy sikeres pályázatunk, amikor egy díszítő létrehozására pályáztunk a németországi Euronatur Alapítványnál. A díszítavat itt a sportpályák mellett hoztuk létre, azzal a céllal, hogy az iskolában is legyen élettere a gólyáknak. Reggelente, aki korán jött, az látta, hogy itt, ahol nedvesebb volt a talaj, ide jártak a gólyák. Képeket csatoltunk a pályázathoz, hogy a gólyák már ide

járnak, s jó lenne, ha lennének itt békák is, meg víz. Sikeres lett a pályázat. Az idén pedig egy nyitott tantermet sikerült létrehozunk, szintén ennek az alapítványnak a jóvoltából, itt a tóparton, és információs táblákat helyeztünk el, amelyekről azt olvashatja el a gyermek, hogy milyen vízi élőlények, növények élnek itt a tóban és a tó körül, valamint a gólyák életéről, és az európai gólyafalvának a térképe is látható itt. Van, aki ellátogat akár az iskolába – mert erre is van példa, hogy kassai iskolák jönnek hozzánk megnézni a buzitai malmot – megtekinteni a kisállatparkot, vagy megnézni a sportpályákat, s ilyenkor a látogatók is tanulhatnak itt valamit.

A gyerekek a tágas és biztonságos iskolaudvaron, a zárt játszótéren, az iskolánkat övező parkokban, természetes fűvel borított sportpályáinkon és közlekedési pályán tölthetik szabadidejüket. A tanulók saját gyümölcsösünkben ismerkedhetnek a gyümölcsfák fajtáival, virágaival, terméseivel.

Iskolánk fenyeséből választhatják ki szüleikkel a család karácsonyfáját. Sportolónk már első évfolyamtól rendszeres résztvevői a különféle sportversenyeknek: foci, ügyességi többtusa, fut az egész iskola, később a kosárlabda és az atlétikai versenyeknek. Iskolánk, mint a környék egyetlen iskolája, tanmedencét üzemeltet. Felújított tornateremmel, többfunkciós aszfaltos pályával, futballpályákkal, télen jégpályával is rendelkezik. Sok hagyományos rendezvényünk van. Célunk, hogy minden tanulónk elérve a kilencedik évfolyamot megtanuljon sízni, korcsolyázni, úszni, táncolni. A Bethlen Gábor Alap pályázatából támogatjuk az osztálykirándulásokat, az erdei iskolát, tanfolyamokat, színházlátogatásokat. Minden tanulónk szeptemberben tanszercsomagot kap.

Iskolánk külseje is folyamatosan szépül és újul, kicseréltük a régi ablakokat, bejárati ajtókat. A közelmúltban megújult az épületeket összekötő tető is, valamint teljesen új külsőt kaptak iskolaépületeink is. Egy határon átnyúló pályázat sikerének köszönhetően két épületünkön napelemes rendszer működik. Iskolánk elektromos áramot állít elő. A gyerekek élő példán keresztül szembesülnek a megújuló energia fontosságával. Hagyományainkra, sikereinkre, eddig elért eredményeinkre építünk! Sikeres diákjaink, elismert pedagógusaink, iskolánk szellemisége a jövő záloga.

Hány tagú a pedagógus gárda, és melyek azok a területek, ahol a diákok kiváló eredményeket érnek el?

Tizenhatan vagyunk az idén, három napközis osztályunk is működik, sőt egy negyedik napközis osztályt is említenék, amit azért hoztunk létre, mert a diákjaink beutazók, s az 5-9. évfolyamba járó gyerekeknek is meg kell oldani a délutáni tevékenységét. Hogy melyek azok a területek, amelyeken az iskola eredményeket ér el? Nagyon jók vagyunk hagyományörzésben. Nagyon jó néptáncsoportunk van, a Kelepelők. Kitűnő citera zenekarunk van, amely 2002-ben alakult, ezenkívül nyelvi területen, angol olimpián, szavalóversenyeken, a Szép Magyar Beszéd versenyen nagyon sikeresek a gyerekek, de megmutatkozunk a sport terén is. Egy nagyon jól működő foci akadémiánk van, és a tehetséges focistákat itt fedezik fel az iskolánkban. Egy ügyes fiatal testnevelő tanárunk van, aki ezen a területen ér el sikereket. Próbálkozunk matematika terén is, és nem szabad megfeledkeznünk a robotosainkról sem, hiszen egy nagyon ügyes kolléganőnk van, aki a felnőtt csapatával már világversenyeket is nyert, és most a kicsikkel is ezzel próbálkozunk.

Hogy jellemezné egy mondatban iskolájukat?

Ez egy olyan iskola, ahova a gyermek és a pedagógus, valamint minden iskolai alkalmazott boldogan jön be reggelente. A cél, hogy tudjunk egymásra mosolyogni, jól érezzük itt magunkat és megvárakoztassuk a szülőket, amikor délután gyermekeikért jönnek.

Havasi Péter

A Selye magyar. A Selye a miénk.

„Kivételes lehetőség a Selye János Egyetemen tanulni” – hangzott el a komáromi egyetem ünnepi évnyitóján, melyet immár tizenharmadik alkalommal rendeztek meg a közelmúltban. Az egyetem sajátos szerepe vitathatatlan: Szlovákia első és mindmáig egyetlen teljes szervezettségű, magyar nyelven oktató felsőoktatási intézményéről van szó. Arról azonban kevesebb szó esik, hogy a 2004-es megalakulás nem csupán a felvidéki magyarság, hanem Komárom legújabb kori történelmének is legjelentősebb eseményei közé tartozik. Milyen kapcsolat alakult ki az elmúlt bő egy évtized alatt a város és az egyetem vezetése között? Mivel tud hozzájárulni a város az egyetem népszerűségéhez és sikereihez? Jelen vannak-e a diákok a város hétköznapjaiban? Az egyetemen felhalmozott szellemi tőkéből tud-e profitálni Komárom polgársága? Ezekre a kérdésekre kerestük a válaszokat.

A szlovákiai magyarság több évtizedes vágya teljesült 2003. október 23-án. Ezen a napon hagyta jóvá a szlovák parlament a Selye János Egyetem létrehozásáról szóló törvényt. Jelentős eredménynek számított ez a felvidéki magyarság 1918 óta íródó történelmében, hiszen az anyanyelven történő (az óvodától az egyetemig tartó) oktatás minden közösség számára a nemzeti identitás megőrzésének legfontosabb eszköze. Az út azonban, amely idáig vezetett, meglehetősen rögös volt.

Komárom, Kassa vagy Dunaszerdahely?

„Noha már a kilencvenes évek elején felvetődött, csak a 2002-es parlamenti választások után rajzolódott ki az a reális lehetőség, hogy szóba kerülhet egy magyar egyetem létrehozása. A választásokon ugyanis a Magyar Koalíció Pártja (MKP) a kormánykoalíció második legerősebb pártja lett” – idézi fel Albert Sándor, a Selye János Egyetem alapító rektora, aki a köz- és felsőoktatásban jártas szakpolitikusként parlamenti képviselő volt akkoriban.

Albert, aki egy cikluson át, 2004. február 1-jétől 2009. január 31-ig irányította az egyetemet, úgy véli, kulcsfontosságú volt, hogy bekerült a kormányprogramba: az egyetemet még a választási időszak első évében, de legkésőbb a ciklusfelezőig létre kell hozni. A ciklus második felében ugyanis a következő választásokra fókuszál mindenki, azaz a kormányzati intézkedéseket és a stratégiai elképzeléseket már a következő választások határozzák meg.

A Martin Fronc oktatási miniszter által

beterjesztett egyetemalapításról szóló törvényjavaslattal szemben a szlovák pártok meglehetősen ellenséges hozzáállást tanúsítottak. Nemcsak az akkori ellenzék, hanem az MKP-val közösen kormányzó pártok sem lelkesedtek a magyar egyetemért. „Amikor megkérdeztük a nemzeti kisebbségekkel egyébként toleránsabbnak mutakozó miniszterelnököt, Mikuláš Dzurindát és pártjának vezetőit, miért ellenzik ezt, az volt a válasz, hogy félnek, nehogy a Selye János Egyetemből rövid időn belül az ország legjobb egyeteme legyen. Pontosan tudták, hogy kiváló – elsősorban magyarországi – kapcsolatrendszerrel rendelkezünk. Egyvalamivel azonban nem számoltak, azzal a magyar „sajátossággal”, hogy amikor kezdenek jól menni a dolgaink, képesek vagyunk egymás torkának ugrani” – jegyzi meg Albert.

Az egyetem munkatervezetének első változataiban, amelyet később magyarországi és hazai szakemberek segítettek kidolgozni, az egyetem lehetséges helyszínéeként három város neve, Kassa, Dunaszerdahely és Komárom szerepelt. Albert Sándor favoritja Kassa volt, ami érthető, hiszen több évtizedig élt és tanított a városban. Azzal érvelt, hogy Kassa egy jól kiépített infrastruktúrával rendelkező egyetemi város, ráadásul több száz magyar diáknak, egyetemi oktatónak ad ösztön nyárig, vagyis a tanév nagy részében otthont. Mivel Dunaszerdahely hamar kiesett a versenyfutásból, Albert Sándor pedig véleményével egyedül maradt, Komárom lett a befutó.

Kölcsön széken, rekordidővel

A Duna parti város mellett végül nem-

csak kiváló földrajzi elhelyezkedése szolgált (Komárom közel helyezkedik el több magyarországi és szlovákiai egyetemi városhoz, Budapesthez, Győrhez, Tatabányához és Pozsonyhoz). Nyomós indok volt az is, hogy Komáromban már működött egy városi egyetem, melyet Pásztor István korábbi polgármester indított el a kilencvenes évek közepén. Később, a kétezres évektől kezdődően pedig – a Selye János Egyetemért alapítványon keresztül, magyarországi támogatással – a budapesti Műszaki Egyetem és a Corvinus Egyetem működtetett a városban kihelyezett tagozatokat. Többen úgy vélték tehát, hogy ezek megfelelő alapok az új intézmény létrehozásához.

Albert Sándor az egyetem előkészítését felügyelő miniszteri biztосként 2004. januárjában érkezett Komáromba, ahol azonban mégsem volt olyan rózsás a helyzet, mint ahogyan azt sokan elképzelték. „Egy kölcsön széken ültem, annyira nem volt semmink. Ám rekordidőn belül, alig kilenc hónap alatt sikerült megteremteni az egyetem infrastrukturális hátterét” – meséli. A szlovák és a magyar kormánytól kapott anyagi támogatásoknak köszönhetően a várostól megvásárolták a hajógyár korábbi irodaépületét, amelybe a Tanárképző Kar költözhetett be, a Sirály szálló és a Danubius épület (mindkettőben egyetemi kollégiumot alakítottak ki), valamint a dohánygyár

egykori épületét, amelyben a Gazdaságtudományi Kar kapott helyet. Emellett a városból bérbé kapták az egykori szovjet laktanya egyik épületét, amely jelentős átalakítás után ma (egyetemi könyvtárral, tantermekkel, nagyeladóval, étkezővel kiegészülve) az egyetem konferenciaközpontjaként működik.

Albert Sándor a mai napig tartja, ha a kezdeti időszakban más városvezetése lett volna Komáromnak, ma az egyetem teljesen máshol tartana. „Nem értették, milyen lehetőségeket rejt magába, ha a városban megjelenik 2000-2500 diák. Többször éreztük úgy, hogy inkább csak a szavak szintjén támogatnak minket, s valójában, ahol csak tudnak, keresztbe tesznek az egyetemnek. Ha ez a személyeknek szólt, az még nagyobb hiba, hiszen nem nekem ártottak, hanem az egész intézménynek” – véli Albert, aki

szerint a Selye János Egyetem első négy évének az infrastruktúra kiépítéséről és a hallgatói létszám feltornázásáról kellett volna szólnia. Mint hangsúlyozza, öt év után el is érték a 2700-as létszámot, amit azóta még csak megközelíteni sem tudtak (ma csaknem ezerrel kevesebb, 1700 hallgatója van az egyetemnek), az infrastrukturális fejlesztések megvalósításához azonban – legalábbis Albert szerint – már nem mindig kapták meg a segítséget. „Szerettünk volna a volt laktanya (az Új- és Öregvár) területén egy impozáns egyetemi campust kialakítani. A város a védelmi minisztériumtól meg is kapta a területet azzal, hogy azt az egyetem számára ajánlja fel. Csupán egyetlen feltételt szabott az állam: az egyetem öt éven belül kezdjen bele a szükséges építkezésekbe, átalakításokba, ellenkező esetben a területtel ismét a város rendelkezhet. Ez végül be is következett, Komárom

vezetése ugyanis megakadályozta, hogy az egyetem érdemben elkezdjen foglalkozni a fejlesztéssel” – meséli.

Az egyetem hallgatói a város polgárai

A Selye János Egyetem jelenlegi rektora, Tóth János, aki tanszékvezető egyetemi tanárként és a kari szenátus elnökeként az első évektől kezdve szintén szerepet vállalt az alapok lefektetésében, mindig is fontosnak tartotta, hogy Szlovákia első magyar egyeteme Komáromba kerüljön. Mint mondja, Komárom a szlovákiai magyarság legfontosabb bástyája, szellemi értelemben vett vezető szerepe nem kérdőjelezhető meg, hiszen a városban nemcsak színház és számos más kulturális és egyházi intézmény működik, de itt található az ország egyik legeredményesebb magyar középiskolája, a Selye János Gimnázium is.

„Már a megalakuláskor is fontos támogatást nyújtott a város azzal, hogy több épületet (a régi hajógyár igazgatósági épületét, két kollégiumot) segített megszerezni az egyetem számára, ám az évek alatt még inkább elmélyült a város és az egyetem vezetése közti jó kapcsolat. A városi tulajdonban lévő Tiszti Pávilon egy részében található rektori hivatal termeiért a felújítás költségeinek ellenében negyvenöt évig nem kell bérleti díjat fizetnünk, ahogyan a Konferenciaközpontért sem, amely – miután az egyetem 2,8 milliót költött a felújítására – 30 évig szintén bérleti díj fizetése nélkül áll rendelkezésünkre” – sorolja a rektor. Mint kiemeli, a város vezetése gesztusok szintjén is bizonyítja, fontos számára az egyetem: a városi képviselőtestület két évvel ezelőtt Pro Urbe díjjal tüntette ki a Selye János Egyetemet.

A városi hivatal különböző városfejlesztési tervek előkészítésénél sem feledkezik meg az egyetemről. Tavasszal elkészítették a régóta romos állapotban lévő egykori egészségügyi központ (közismert nevén a poliklinika) épületének felújítási tervét, Komárom polgármestere pedig jelezte, ha sikerül anyagi forrást találni a nagyszabású beruházásra, az impozáns épület akár az egyetem új oktatási központjaként is működhetne.

A város és az egyetem hallgatói önkormányzatának élő, szoros kapcsolatáról számol be Szabó Dávid is. A Selye János Egyetem korábbi HÖK-elnökének (je-

lenleg az egyetem Gazdaságtudományi Karának doktoranduszhallgatója) idén tavasszal járt le a mandátuma, korábban azonban közel három évig vezette a hallgatói önkormányzatot. Tapasztalata szerint sok múlik a város vezetésén és a képviselő-testület személyi összetételén is. Jól emlékszik például arra az időszakra, amikor a magyarul ugyan beszélő, de szlovák nemzetiségű Anton Marek került a polgármesteri székbe: ebben a négy évben a város és az egyetemi diákság közötti kapcsolatok befagytak, a kommunikáció nehézkesebbé vált, és a városi vezetés részéről kevesebb érdeklődés mutatkozott a HÖK tevékenysége iránt. „Stubendek László vezetése alatt azonban 180 fokos fordulatot vett a város: beindult egy jól érzékelhető közeledés, újra magunk mögött érezzük a támogatást, törekvéseinket segítik” – mondja Szabó Dávid, megjegyezve azt is, hogy több rendezvényükre is városi pályázatokon nyertek el támogatást.

Stubendek László 2014 óta irányítja Komáromot, a vezetése alatt történt változások tudatos elképzelések eredményei. Ő maga ugyanis úgy gondolja, hogy az egyetem a város szerves részévé kell, hogy váljon, hallgatóira és oktatóira – jöjjön nagy részük nem a városban él – pedig úgy tekint, mint komáromi polgárokra. „A hallgatók mindennapi tevékenységükkel, jelenlétükkel gazdagítják városunkat, ezért sem lehet mindegy Komárom polgárainak, vezetésének, hogy a hozzánk érkező fiatalok milyen éveket töltenek el nálunk” – fogalmaz.

„Folyamatosan igyekszünk nyitni a város felé”

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy az egyetem és a Komáromban tanuló diákság milyen szerepet tölt be a város hétköznapijaiban. „Azon kívül, hogy a vizsgák után egyik-másik kocsmá megteelik, a hallgatók, oktatók nincsenek igazán jelen a város életében. Az egyetem mintha egy kissé el lenne szigetelve a komáromiaktól” – fogalmaz Albert Sándor, aki számára nagy csalódás, hogy az elmúlt bő egy évtizedben valódi egyetemi szellemiség nem alakult ki Komáromban.

Tóth János azonban azt mondja, az olyan egyetemi vagy HÖK-ös rendezvényekkel, mint amilyen a Tudomány Hete, a Komáromi Egyetemi Napok (KEN) vagy a kari nyílt napok, folyamatosan igyekeznek nyitni a város felé. „Gondoljuk meg,

ha ez a csaknem kétezer diák sem fordulna meg a városban, mi lenne a helyzet” – von mérleget az egyetem rektora.

Azt Szabó Dávid volt HÖK-elnök is elismeri, hogy a korábbi években több egyetemistát lehetett látni Komárom belvárosában: az éttermekben, kávézókban, kocsmákban. „Korábban 5-600 ember is eljött egy-egy egyetemi buliba. Annak, hogy ennyi embert már nem tudunk megszólítani, elsősorban demográfiai okai vannak. Egyszerűen kevesebb a hallgató, kevesebben iratkoznak be az egyetemre. Az 1700 egyetemista harmada levező tagozaton tanul, a maradék kétharmadnak a fele pedig beutazó, vagyis nem él a városban, nem vesz részt az esti programokban” – mutat rá. Kiemeli ugyanakkor, hogy a „selyéseknak” így is sikerült közismerten egyetemista helyeket „kisajátítani” Komárom belvárosában. Korábban a Rév – Magyar Kultúra Háza volt ilyen, ma pedig inkább az Európa-udvarban található Borozó számít a hallgatók törzshelyének, ahol könyvbemutatókat, táncházakat, előadásokat rendeznek. 2014 májusában ráadásul a Tiszti Pávilon alagsorában megnyílt a Pince Egyetemi Klub is, amelyet a Hallgatói Önkormányzat tagjaiból álló csapat azzal a céllal indított el, hogy a legkülönbözőbb egyetemi rendezvényeknek, fórumoknak biztosítson otthont. „Az első két évben napi nyitvatartással üzemeltünk, de be kellett látnunk, hogy ez nem fog menni. Azóta rendezvényközpontként működünk, vagyis csak rendezvényre nyitunk ki. Frekvenciát több időszakban azonban van úgy, hogy heti 8-10 rendezvényt is tartunk. Az elmúlt években sok energiát fektettünk abba, hogy a HÖK ne csak az egyetemisták számára hozza közelebb a várost, hanem a komáromiak számára is az egyetemistákat” – árulja el Szabó Dávid.

Vannak azonban civil kezdeményezésekből kinövő pozitív példák, sikertörténetek is: a város egyik legizgalmasabb kulturális eseménye annak a Komáromi Szalon elnevezésű beszélgetőest-sorozatnak köszönhető, melynek egyik főszervezője az egyetem tanszékvezető tanára, s a rendezvény közönségének nagy része az egyetem hallgatói közül kerül ki. Sánta Szilárd, a Gazdaságtudományi Kar tanára és szervezőtársa, Gazdag József újságíró művészeket, írókat, kutatókat, tudósokat és jeles közéleti szereplőket látott vendégül az egyébként független, nulla cent költségvetésű Komáromi Szalon estjein. A Komáromban

tapasztalható általános hangulat azonban e törekvések ellenére is az, hogy az egyetemista fiatalok hiányoznak a helyi kulturális életből, rendezvényekről. Az egyetem megalakulása után a városban többen is pezsgőbb szellemi-kulturális életet reméltek.

Nem rosszabb, de lehetne sokkal jobb is

Az elmúlt tizenkét év alatt 6621-en szereztek oklevelet a Selye János Egyetemen. A végzett hallgatók egy része hazatér tanulmányai után, ám akadnak olyanok is, akik Komáromban találnak otthonra. Stubendek László szerint ezt a város vezetésének kötelessége elősegíteni. Mint kiemeli, olyan lehetőségeket kell biztosítani a városban, melyek a maradás feltételeit megteremtik, hiszen az egyetemről kikerült fiatalok – tanárok, gazdasági szakemberek, vállalkozók, lelkészek, tudósok – képezik majd a szlovákiai magyarság értelmiségét.

Az itt maradt friss diplomások évről-évre hozzájárulnak a város képzettségi szintjének növekedéséhez, ami vitathatatlanul pozitív fejlemény. De vajon tudott-e profitálni ebből Komárom? Tóth János szerint a kérdést még túl korai feltenni, hiszen az első végzősök mindössze hét évvel ezelőtt, 2009-ben léptek ki az egyetem kapuján. „Az eltelt időszak még kevés arra, hogy erre a komplex kérdésre választ adjunk. Olyan nagy múltú intézményekkel pedig, mint például a pozsonyi Comenius Egyetem, nem érdemes összehasonlítani a Selyét. Ahhoz, hogy az a több száz hallgató, aki nálunk végez, része legyen Komárom felemelkedésének, gazdasági lehetőségeket, munkahelyeket kell teremteni, ezek azonban nem az egyetemen dőlnek el” – mondja. Az egyetem rektora ugyanakkor optimista. Nem teljesen alaptalanul, ugyanis – mint megjegyzi – már most számos Komáromban végzett hallgató tölt be közép- és felsővezetői

posztot nagy presztízsű hazai és külföldi cégekben.

Mivel a végzősök jelentős része a Tanárképző Karról kerül ki, a helyi óvodák, alap- és középiskolák az utánpótlás terén kedvező helyzetben lennének. Probléma azonban, hogy a leendő pedagógusok gyakorlati képzése az egyetemen gyakorló iskola híján nincs összehangolva az egyes intézményekben folyó munka tényleges követelményeivel. Ám az, hogy a Selye János Egyetemnek nincs külön komáromi gyakorló iskolája, nem az egyetem, de nem is a város hibája. A szlovák felsőoktatási törvény nem foglalkozik ezzel a kérdéssel, pedig – mint azt Albert Sándor hangoztatja – gyakorló iskolák nélkül a tanárképzés, amely Szlovákiában egyébként is sok sebből vérzik, nem lehet igazán eredményes.

„Rektorként szerződést kötöttem valamennyi komáromi iskolával, de pénz és felkészítés nélkül a program csak akadozva működött. Ez a mai napig országos szinten is gond, ettől függetlenül azonban lehetne a jelenlegi gyakorlatnál jobban, eredményesebben is csinálni. Óvópedagógus, tanító és tanár szakos hallgatóinkat csupán egyvalamire nem tanítjuk meg: arra, hogyan kell tanítani. Annak idején a Selye János Egyetemen abban akartunk mások lenni a többiek-nél, hogy a gyakorlati képzésre komoly hangsúlyt fektetünk. Sajnos az

akkreditáció miatt azokat az oktatókat kellett felvennem, akiknek egyetemi titulusaik voltak, nem azokat, akik a hallgatókat megtaníthatták volna arra, hogyan kell tanítani. Jó volna, ha a tanárképzés ma az ismeretek átadása helyett a diákok önálló ismeretszerzésére helyezné a hangsúlyt” – mondja Albert Sándor, aki úgy véli, a komáromi egyetem nem rosszabb a szlovákiai egyeteméknél, de lehetne sokkal jobb is.

Komárom továbbra is egyetemi város marad

Akárhogy van is, a Selye János Egyetem a vele szemben támasztott tudományos követelményeknek megfelelt, így most már fellélegezhet: akkreditációjuk sikere ugyanis azt jelenti, hogy ezzel teljesítették az egyetemi besorolás valamennyi követelményét. „A húsz szlovákiai felsőoktatási intézmény közül tizenötnek lett sikeres az akkreditációja, köztük a miénknek is. Ez az ország legfiatalabb egyetemétől nem kis teljesítmény” – mondja Tóth János. Hozzáteszi, továbbra sem mondtak le arról, hogy új képzéseket indítsanak, ám ennek kidolgozása már az egyetem következő veze-

tésének a feladata lesz. A következő év január 31-ével ugyanis megszűnik mandátuma, és két ciklus után – a törvényben előírt szabályozás szerint – sorozatban harmadszor már nem pályázhatja meg a rektori tisztséget. A jövőben megvalósuló beruházásokat, tervezett új tanulmányi programokat egyébként az egyetem hosszú távú fejlesztési terve tartalmazza. A dokumentumban szerepel a geográfia és a testnevelés tanári szakok, valamint az alkalmazott informatika mesterképzési szintű tanulmányi program, továbbá egy magyar nyelvű egészségügyi ápolói tanulmányi program elindítása is. Ez utóbbi kiemelt fontossággal bírna, hiszen a honi egészségügyben egyre kevésbé van jelen a magyar nyelv – érvel a rektor.

S hogy miért a Selye János Egyetemet válassza az a felvidéki magyar fiatal, aki okleveles ápoló szeretne lenni? Szabó Dávid szerint azért, mert a Selye magyar. Mert a Selye a miénk. S mert a csodálatos Komáromban van.

Langschadl Mátyás

A vasúti kétnyelvűség ügye

(A vasútállomások és vasúti megállók megjelölése nemzeti kisebbség nyelvén - az események áttekintése és a törvényjavaslatok elemzése)

Történelmi előzmények

A magyar nyelvhasználat kérdése már a két világháború közötti Csehszlovákiában is két évtizeden át megoldatlan problémát jelentett a vasúti közlekedésben. Miközben a kisebbségi nyelvhasználatot a jogszabályok viszonylag korán (1920 és 1926) részletesen rendezték a hivatali érintkezés területén, a vasút esetében a kérdés jogi rendezésére csak az ország fennállásának utolsó évében, 1938-ban került sor. A magyar nyelv használatának hiánya annál szembetűnőbb volt, mivel a csehországi német nyelvű területeken a cseh-német kétnyelvűség mindvégig érvényesült a gyakorlatban.

A vasútállomások a településekkel párhuzamosan 1920-tól kaptak szlovák hivatalos nevet. Ez azonban kezdetben

nem minden esetben volt lehetséges, mivel a magyarlakta területeken számos településnek még egyszerűen nem volt szlovák neve, amelyet csak később alkottak meg. A csehszlovák törvények alapján a településeknek hivatalos kisebbségi neve is lehetett, ilyen esetben ezt is feltüntethették a vasútállomáson. A két világháború között a magyar kisebbség szószólói azonban nemcsak a településnevek feltüntetését követelték a vasútállomásokon és vasúti megállóhelyeken, hanem a vasútnak a közönséggel történő kommunikációja során a teljes kétnyelvűség megvalósítását tartották célnak.

Esterházy János által 1936-ban megfogalmazott memorandum külön foglalkozik a vasúti nyelvhasználattal: „Követeljük a nyelvtörvény rendelkezéseinek kiterjesztését a posta és a

vasút összes intézményeire...Meg nem felelő állapot forgalmi szempontból is, hogy magyar vidéken a vasúti állomásokon kizárólag államnyelvű feliratok vannak, ezért követeljük, hogy a vasúti jegyeket is kétnyelvű szöveggel adják ki, hogy így a magyar utas ellenőrzést gyakorolhasson, követeljük továbbá, hogy a vasút épületein, berendezésein, a vasút és minden közlekedési vállalat kocsijain magyar feliratok is legyenek. Követeljük, hogy a kisebbségi járások területén, a postán, a vasúton, a vonatokon és minden közlekedési vállalatnál csak magyarul tökéletesen tudó egyéneket alkalmazzanak, elsősorban olyanokat, akik magukat magyar nemzetiségűeknek vallják.“

Bár még 1936-ban személyesen Eduard Beneš köztársasági elnök is ígéretet tett „a vasút körül észlelt nyelvi sérelmek“

megszüntetésére, a kérdés csak 1938-ban került jogi rendezésre. 1938. március 4-én jelent meg a Vasút- és Postaügyi Minisztérium rendelete, amely előírta, hogy a magyar többségű községekben, amelyek magyar többségű bírósági járások körzetében fekszenek, a vasúti hivatalokban (és postahivatalokban) kétnyelvű – szlovák és magyar – feliratokat kell elhelyezni (tájékoztató táblák, sorompók előtti figyelmeztető táblák) és kétnyelvűek lesznek azok a vasúti nyomtatványok, amelyek a közönség kezébe kerülnek (menet- és poggyászejegyek, szállítójegyek, munkás- és diákigazolványok). A rendelet azt is előírta, hogy a hatálya alá eső helyeken szolgáló vasúti alkalmazottak kötelesek lesznek elsajátítani a magyar nyelvet és számukra szükség esetén nyelvtanfolyamokat is indítanak. A rendezés azonban meglehetősen felemásra sikerült és a fogadtatása is ehhez hasonló volt. A kétszeres megszorítás (magyar többségű község magyar többségű járásban) eleve kizárta a Losonci, Lévai, Rozsnyói vagy Rimaszombati járás magyar többségű településeit és maga az 50%-os határ is indokolatlanul magas volt. A rendelet 121 vasútállomásra vonatkozott. Tényleges végrehajtására azonban már nem került sor, mivel annak csak 1938 júniusában kezdtek neki és a nemzetközi helyzet változásával a probléma hamarosan tárgytalanná is vált.

A második világháborút követően Csehszlovákiában a nemzetiségek által lakott települések nevét a közlekedésben, vagyis a közúti helynévtáblákon, irányjelzőtáblákon vagy a vasúti névtáblákon nem lehetett feltüntetni. A kisebbségi helynévanyagot általában mindenhol próbálták kiszorítani, még a kisebbségi nyelven írt sajtóból is. A rendszerváltozás után a közúti helynévtáblákat a magyarlakta településeken a helybeliek spontán kezdték kihelyezni, amit az ún. „táblaháború” követett. Ennek lezárásaként 1994-ben született meg az ún. „táblatörvény” (191/1994. sz. tv.), amely bizonyos korlátozásokkal, de a legalább 20%-os magyar lakossággal rendelkező települések nevét kötelezően kihelyezni rendelte. A közúti irányjelzőtáblákon azonban mai napig nincs feltüntetve a települések kisebbségi neve, mivel ezt csak a települések belterületének határát jelző helynévtáblákra vonatkozóan írja elő a törvény, ugyanígy a településrészek névtábláinak kérdése sincs megoldva.

Miközben a települések közötti forgalom számára történő megjelölését a szlovákiai magyar közösség a totalitárius rendszer bukását követően azonnal igényelte, szinte megmagyarázhatatlan módon, a vasúti közlekedés vonatkozásában ugyanez iránt érzékelhető külön igény sokáig nem fogalmazódott meg. Ennek magyarázata csak részben kereshető abban, hogy a vasút épületein kellett volna kihelyezni a táblákat, amely intézmény hagyományosan nacionalista hozzáállásról ismert. (pl. hiába szabadult meg a Csallóközben található Alistál község 1990-ben az 1947-ben művileg kreált hivatalos névtől és lett szlovák tükörfordításban hivatalosan „Dolný Štál”, a vasút 2005-ig nem volt hajlandó lecserélni a „Hroboňovo” állomásnevet, Nagymegyér (Velký Meder-korábban: Čalovo) esetében is hasonló volt a helyzet)

Törvényi szabályozás megszületése

A magyar nyelv használatára vonatkozó vasutat érintő igény első konkrét megfogalmazására a kisebbségi nyelvhasználati törvény 2010-es módosításakor került sor. A Szlovákiai Magyarok Kerekasztala által közzétett – a jogsegélyszolgálat keretében készült - kisebbségi nyelvtörvényjavaslat külön foglalkozott a vasútállomások felirataival.

A kormányhivatal által előkészített törvénymódosítási javaslat szövege már tartalmazott a helységneveknek a vasúti állomásokon történő feltüntetéséről szóló rendelkezést. Ez viszont még a közúti helynévtáblákhoz hasonló módon kötelező jelleggel írta volna elő a kisebbségi helynév feltüntetését. A rendelkezés ilyen alakban szerepelt a kisebbségekért felelős kormányalelnök által 2010. november 16-án nyilvánosságra hozott, „társadalmi vitára” bocsátott törvényjavaslat szövegében is.

A Híd-Most párt képviselői és a koalíciós partnereik között az ún. koalíciós tanács keretében folytatott tárgyalások során azonban ez a kógens rendelkezés (hasonlóan több más rendelkezéshez) átalakult és végül csupán lehetőségként került megfogalmazásra. A tárcaközi egyeztetésre bocsátott törvénytervezetben már így szerepelt. A tárcaközi egyeztetés során a törvényjavaslat véleményezésébe a nyilvánosság is bekapcsolódhat, a Szlovákia Magyarok

Kerekasztala által benyújtott észrevételek 39. pontja a lehetőségként megfogalmazott rendelkezés módosítását javasolta kógens (‘feltétel nélkül kötelező’) megfogalmazásra, továbbá a kormányalelnök irodájához eljuttatott törvényjavaslatában felhívta a figyelmet egyéb módosítást igénylő jogszabályokra is, többek között a vasutakról szóló 513/2009. sz. törvény módosításának szükségességére.

A kormány által 2011. március 2-án elfogadott törvényjavaslat szövegében is a helységnevek vasútállomásokon történő feltüntetése csak lehetőségként szerepelt és a törvénytervezet a parlament elé is így került. A parlamenti tárgyalás során a bekezdés még kiegészült - Matovič képviselő javaslatára - a kisebbségi nevet tartalmazó felirat szlovák felirathoz viszonyított elhelyezkedéséről és betűméretéről szóló rendelkezéssel. A törvényt 2011. május 25-én szavazta meg a parlament először, majd a köztársasági elnök vétóját követően 2011. június 28-án másodszer. A törvény 2011. július 1-én lépett hatályba.

Az elfogadott törvény tehát az eredeti javaslatához és a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala által megfogalmazott igényekhez képest kevesebbet biztosított. A kormányalelnök által „társadalmi vitára” bocsátott eredeti javaslat a közúti helynévtáblákhoz hasonló módon kötelezően előírta volna a nemzetiségek által lakott településeken a helynév kisebbségi nyelven történő feltüntetését a vasútállomásokon is, ez a javaslat azonban még a tárcaközi egyeztetésig sem jutott el. A Kerekasztal javaslata pedig a vasútállomásokon a többi tájékoztatás (pl. menetrendek) kisebbségi nyelvű feltüntetését is kötelezően előírta volna, valamint a vasutakról szóló törvény módosításának szükségességére is felhívta az illetékesek figyelmét.

Az ügy kapcsán közvetett jelentőséggel bír az is, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény 2011. július 1-én hatályba lépett módosítása eltörölte az ún. táblatörvényt, amely a közúti helynévtáblák kihelyezését szabályozta. A táblatörvény rendelkezéseit részben beépítette a kisebbségi nyelvhasználati törvénybe, viszont megszűnt az a jogállapot, amely egyes magyarlakta települések nevének feltüntetését nem tette lehetővé, mivel azok hiányoztak a táblatörvény mellékletéből. (pl. Pár-

kány, Gúta, Pered, stb.) A táblatörvény további korlátozó rendelkezései is hatályukat veszítették. A módosítás során – a kisebbségi szakértők hangsúlyos javaslatára ellenére - azonban nem sikerült a szlovák jogrendbe 1994-ben bevezetett és nemzetközi összehasonlításban egyedülálló terminológiai anomáliát eltávolítani, amely a kisebbségi nevek esetében az „elnevezés” (názov) helyett a „megjelölés”(označenie) szót használja, melynek eredeti jogpolitikai célja feltehetően a kisebbségi név alacsonyabb státusának jogi megalapozását szolgálta. Ezzel a szlovák jogszabályok és a Szlovák Köztársaság által ratifikált nemzetközi szerződések (nyelvi karta, kisebbségi keretegyezmény) közötti terminológiai eltérés is fennmaradt – amely szerződések természetesen elnevezésekről, helynevekről szólnak. A törvénymódosítás a településrésznévtáblák ügyét sem oldotta meg és az irányjelző táblák kérdésével sem foglalkozott, s amint később kiderült, a vasútállomások és megállók kérdését sem szabályozta a szlovákiai körülmények között végrehajtható módon.

A törvény hatálybalépése után

A Pozsony-Komárom közötti vasútvonal feliratainak kérdése azért is került a figyelem középpontjába, mivel a 2011-ben ezen a vasútvonalon felújítást végeztek, amelynek keretében nemcsak a vasúti síneket, hanem az állomások, peronok és más objektumok is felújításra kerültek, ezen túl 2012 márciusától a személyszállítást egy magántársaság vette át, amely új vasúti szerelvényeket állított üzembe, és felújított arculattal és feliratozással látta el a megállókat is. Kézenfekvőnek tűnt, hogy ez már a kisebbségi nyelvhasználati törvényben biztosított magyar helységnevé feltüntetésével és kétnyelvű tájékoztatás kihelyezésével valósuljon meg.

Az első konkrét igény a törvény hatálybalépését követően nem egész két hónappal két csallóközi település, Nagyabony község (2011. augusztus 25.) és Dunaszerdahely városa (2011. szeptember 6.) részéről jelentkezett, amikor a Pozsony-Dunaszerdahely közötti vasúti vonal felújításához kapcsolódó építési eljárás során a kisebbségi nyelvtörvényre hivatkozva kérték a településnév kihelyezését magyar nyelven is. A Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal (Úrad pre reguláciu železničnej dopravy) kérelmeiket azzal

az indoklással utasította el, hogy a szóban forgó eljárásnak a „névmódosítás” nem tárgya, amely csak a vasút javaslatára indult eljárásban, külön határozat kiadásával lehetséges. A következő év folyamán további települések is eredménytelenül kérték a magyar nyelvű tábla kihelyezését (pl. Kőbölkút, Szepsi, stb.)

2011 őszen kezdődtek a névtelen és névvel vállalt civil akciók is, amelyek az állami elutasítást tapasztalva majd a 2012-es év során bontakoztak ki (festékszóróval felfújt magyar helységnevek, utastájékoztató magyar nyelven megafonnal, kihelyezés iránti kérelmek, levelek, magyar feliratokat kihelyező performanszok, stb.) 2011. szeptember 6-án a „Kétnyelvű Dél-Szlovákia” aktivistái a párkányi vasútállomáson megafonon magyarul és angolul is bemondták a vonatok érkezését. Kisvideójukban a hiányzó magyar nyelvű feliratokra is felhívták a figyelmet. 2011. októberében jelentek meg az első civil akciók a vasúti megállók épületére festékszóróval felfújt magyar helységnevek alakjában, dokumentáltan az elhanyagolt ekeli állomás volt az első helyszíne az ilyen jellegű civil aktivizmusnak. 2012. februárjában folytatódtak a festékszórás akciók. A felső-csallóközi Légről, Úszorról, Nagypakáról, Szentmihályfáról és Ekecsről adtak hírt ilyen feliratokról. Ezeket a vasút kezelője rendszerint napokon belül lefestette.

2012. február 16 -án a „Kétnyelvű Dél-Szlovákia” aktivistái egy nemzetközi gyorsvonaton az utasoknak szóló tájékoztatást magyar nyelven is bemondták, akciójukról egy kisvideót tettek közzé. A csoport sajtóközleményében felhívta a figyelmet a hiányzó magyar nyelvű névtáblákra is, amelyek kihelyezését a kisebbségi nyelvhasználati törvény lehetővé tenné és összeállították a törvény hatálya alá tartozó azon magyarlakta települések jegyzékét (108 település), ahol összesen 125 működő vasútállomás és/vagy megállóhely található.

Az előrehozott választások előtt (2012. február 22-én) az Új Szónak Érsek Árpád, a közlekedésügyi minisztérium Hid-Most által jelölt államtitkára még azt állította, hogy „ha az önkormányzat kérvényezi, hogy a vasútállomáson magyarul is feltüntessék az adott település nevét, akkor ez meg fog történni...

Mivel a vasútállomás az állami részese-szerű vasúttársaság tulajdona, ezért az önkormányzat nem helyezheti el ezeket a táblákat, de ha kérvényezi, akkor a minisztérium a törvény értelmében eljár az ügyben”. Érsek Árpád szerint a helységnevtábla kihelyezésének költségei az önkormányzatokat terhelik. Kijelentéseire 2012. március 2-án a „Kétnyelvű Dél-Szlovákia” nyílt levélben reagált, melyben felhívták a figyelmet arra, hogy „a törvény alapján a táblák elhelyezése a vasúttársaság döntésén múlik. A vasúttársaság nem köteles a község kérvényét sem pozitív, sem negatív értelemben figyelembe venni. És főleg nem köteles a táblákat kirakni Érsek Árpád minisztériumának lett volna lehetősége arra, hogy a vasúttársaságot a táblák kihelyezésére utasítsa. Erre kiváló példa lehetett volna a frissen felújított Pozsony – Dunaszerdahely nyomvonal, melynek minden állomásán és megállóhelyén új /egynyelvű/ táblák kerültek elhelyezésre. Ez azonban nem történt meg.”

2012. március 10-én az előrehozott választásokon a SMER 44 %-ot kapott, amellyel megszerezte a parlamenti helyek 55 %-át és egyszínű kormány alakult. A SMER ismételten a kisebbségi „status quo” fenntartására tett ígéretet (amelybe a jelek szerint a kisebbségi jogokat biztosító szabályozás végrehajthatatlanságának fenntartását is beleértették). Ennek ellenére a kisebbségekért felelős kormányalelnök tisztségét hamarosan megszüntették, és helyette létrehozták a kisebbségügyi kormánybiztos jóval korlátozottabb hatáskörrel és szereppel bíró tisztségét, amelyet az immár ellenzéki Hid-Most pártnak ajánlottak fel. (A tisztséget 2012. júniusától A. Nagy László töltötte be.)

Miután Kőbölkút község polgármestere jelezte a Kormányhivatal Nemzeti Kisebbségi Főosztálya felé, hogy a vasút nem tett eleget a helységnevtábla kihelyezése iránti kérésüknek, a főosztály a vasúti névtáblák ügyében tárgyalást kezdeményezett az illetékesekkel, melyek 2012. április 11-én kezdődtek, amikor a közlekedésügyi minisztérium és a pályavasút (ŽSR) képviselőivel megbeszélést tartottak a kérdéstről, a vasút szerint a kisebbségi nyelvtörvény rendelkezése nem végrehajtható, mivel hibás a benne szereplő terminológia, nincs összhangban a vasutakról szóló törvénnyel és nincs végrehajtását biztosító szabvány. (Persze külön érdekes

kérdés, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény módosításakor a tárcaközi egyeztetés során mindezt miért nem jelezték.)

A komáromi „Fontos vagy!” civil szervezet 2012. április 19-én levelet juttatott el a vasúthoz, amelyben magyar nyelvű helységnév és feliratok kihelyezését kérte. Április 24-én dunaszerdahelyi „Pázmáneum Polgári Társulás” is hasonló kéréssel fordult a vasúthoz és a Regiojet vasúti társasághoz. A vasút május 4-én kelt azonos tartalmú válaszában mindkét civil szervezet kérését elutasította, arra hivatkozással, hogy a törvények összhangjának hiánya miatt kérésük a gyakorlatban nem kivitelezhető. A vasút elutasítására válaszul a „Fontos vagy!” civil szervezet május 24-én performanszt tartott a komáromi vasútállomáson, ahol kétnyelvű feliratot helyeztek ki és a szlovák tájékoztatás után megafonon keresztül magyarul is tájékoztattak a járatok indulásáról.

2012. május közepén a Regiojet négy megállóban (Nagypaka, Kispaka, Nagyabony, Szentmihályfa) a saját maga által állított üvegezett várakozón a magyar helységnévet is feltüntette (azonban a szlovák névtől jóval kisebb betűméretben).

2012. június 8-án „Fontos vagy!” civil szervezet újabb levelet írt, ezúttal a személyszállítást lebonyolító, szintén állami tulajdonú vasúti társaságnak (Železničná spoločnosť Slovensko-ŽSSK). Levelükben a komáromi vasútállomás tájékoztató feliratainak a szlovák mellett magyar nyelven történő feltüntetését kérték. A vasúttársaság válaszában elutasította a magyar nyelvű tájékoztató feliratok kihelyezését, arra hivatkozva, hogy az utasokat az állomásokon nemzetközileg érthető piktogramok segítik, valamint a jegypénztárak tábláin a szlovákon kívül még két világnyelven is olvasható a felirat. „Más, többnyelvű információs táblák használatát a ŽSSK jelenleg nem fontolgatja”- állt válaszlevelükben.

2012. június 15-17. között a „Kétnyelvű Dél-Szlovákia” önkéntesei az ekeli vasútállomás épületét felújították és kétnyelvű információs táblákkal, menetrendekkel látták el. A civil szervezet június 18-án nyílt levélben fordult A.Nagy Lászlóhoz: „Arra kérjük Önt, mint a nemzetiségekért felelős kor-

mánybiztos, tegyen meg mindent az ekeli vasúti megállóhely, az ország első kétnyelvű állomásának megmaradásáért és a vasúti kétnyelvűség gyakorlatba való átültetéséért”. A kormánybiztos úgy nyilatkozik, hogy „az ekeli állapot megőrzése mellett a többi magyarul település kétnyelvű feliratainak érdekében is közben kíván járni.” A magyar nyelvű táblát azonban két munkanapon belül, március 19-én már el is távolítják. A vasút sajtóosztálya munkatársának Új Szónak tett nyilatkozata szerint „Azért döntöttünk így, mert a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé ilyen táblák elhelyezését”. Az ekeli polgármester asszony a magyar tábla kihelyezése és eltávolítása kapcsán azt nyilatkozta az Új Szónak, hogy „az ekeliakat nem igazán hozta lázba a megállóhely felújítása és a körülötte zajló huzavona”. A polgármesterasszony nyilatkozata után 2012. június 22-én egy tábla jelent meg a leszerelt magyar tábla helyén „Ekel-t érdeklí!” felirattal. Ezen a napon A. Nagy László kormánybiztos személyesen felkereste az aktivisták által felújított ekeli vasútállomást, hogy a helyszínen tájékozódjon. Találkozott az ekeli polgármester asszonnyal is.

2012. június 26-án A. Nagy László kisebbségügyi kormánybiztos a vasút és a közlekedésügyi minisztérium illetékeseivel tárgyalt a kisebbségi nyelvű helységnévtáblák ügyében. Egy munkacsoport felállítását határozták el, amely a kisebbségügyi kormánybiztos hivatala, a vasút és a közlekedésügyi minisztérium képviselőiből áll és a szükséges törvénymódosításokat kidolgozza. A kormánybiztos szerint rövid időn belül megoldás születhet és a „magyar nyelvű táblák kihelyezésének nincs politikai vagy szakmai akadálya”. 2012. július 4-én tárgyalt először a munkacsoport, amely a kisebbségügyi kormánybiztos hivatala, a vasút és a közlekedésügyi minisztérium képviselőiből állt. A közlekedésügyi minisztérium új álláspontja szerint nem kell megváltoztatni az 513/2009. számú vasúti törvényt, hanem alsóbb szintű jogszabállyal, kormányrendelet kiadásával kellene megoldani a problémát. A munkacsoport tárgyalásai alapján a kormánybiztos hivatala és a kormányhivatal jogi főosztálya kidolgozott öt megoldási lehetőséget, ezekből azonban hármát eleve nem támogatott. A javasolt mindkét változat a kisebbségi nyelvhasználati törvény és a vasutakról szóló törvény módosítását is magába foglalta,

különbség csak abban lett volna, hogy míg az egyik javaslat alapján a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal (Úrad pre reguláciu železničnej dopravy) szerepet kapott volna a kisebbségi nyelvű tábla kihelyezésére irányuló eljárásban, a másik alapján nem. 2012. augusztus 26-án A. Nagy László kisebbségügyi kormánybiztos a SITA hírügynökségnek kijelentette, hogy „Hamarosan kezdeményezni fogom a kisebbségi-nyelvhasználati törvény módosítását annak érdekében, hogy kétnyelvű feliratokat lehessen elhelyezni a vasúti pályák mentén is. Ez lesz a kormánybiztosi hivatal alapvető próbatétele”. Végül 2012. október 30-án találkozott a kisebbségügyi kormánybiztos a közlekedésügyi minisztérium államtitkárával, hogy a kérdéstről a megoldási javaslatok alapján tárgyaljanak. A kormánybiztos elmondása szerint a tárgyalások azonban novemberben megszakadtak, mivel a közlekedésügyi minisztérium a törvénymódosítás lehetőségét végül elutasította. Megoldásként egy alacsonyabb szintű jogi norma, kormányhivatali rendelet kiadását javasolták, ezt azonban a kormánybiztos hivatala nem tartotta elfogadhatónak.

A közlekedésügyi minisztérium szóvivője 2012. november 27-én úgy nyilatkozott, hogy két lehetőséget fontolgatnak: a kétnyelvű táblát vagy közvetlenül a vasútállomás épületében közleményként helyeznék el, vagy azt egy közeli telken helyezhessék el az önkormányzatok. A kisebbségi megjelölés ugyanakkora, vagy kisebb betűtípussal szerepelhetne a szlovák név alatt. A táblák nagysága, betűtípusa, színe és elhelyezése olyan lenne, amelyeket nem lehetne összetéveszteni a vasútállomások hivatalos megjelölésével. A hatóság arra is ügyelne, hogy ne veszélyeztessék a vasút működését és ne akadályozzák az állomásra, illetve a környező ingatlanokra való bejutást. A táblák elkészítésének és elhelyezésének költségét a településeknek kellene állnia. Két és fél hónappal később a szóvivő úgy nyilatkozott, hogy a minisztérium tudatosítja a kétnyelvű megjelölés megoldásának szükségességét. „Ezzel a problémával már hosszabb ideje foglalkozunk. Sajnos, a jelenlegi jogi szabályozás nem teszi lehetővé a kétnyelvű táblák elhelyezését.” A szóvivő elmondása szerint a 2013-as év második felében a tárca a vasutakról szóló törvény nagyobb módosítását fogja kezdeményezni. „Ennek része lesz e kérdés megoldása is”. Sza-

vai szerint a minisztérium a módosítást a kisebbségek képviselőivel együttműködve fogja előkészíteni és nem áll útjába semmiféle párbeszédnek.

2012. december 8-án a „Kétnyelvű Dél-Szlovákia” aktivistái egy kétnyelvű helységnévtáblát helyeztek ki az ekeli vasútállomáson, ahonnan novemberben már a lefestett szlovák tábla is eltűnt.

2012. december 12-én a közlekedésügyi minisztérium szóvivőjének nyilatkozata szerint a kisebbségügyi kormánybiztos, a vasút és a közlekedésügyi minisztérium vasúti főosztályának tárgyalásai még folyamatban vannak. „Arra törekszünk, hogy ezt a kérdést haladéktalanul megoldjuk minden fél megelégedettségére”. Nyilatkozata szerint kétnyelvű táblák lesznek, csak elhelyezésük módját keresik, egyelőre azon gondolkodnak, hogy a kétnyelvű tábla költségeit a községek állnák, amelyeknek megfelelő telket kellene találniuk erre a célra az állomás közelében.

2013. január 10-én a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala levélben megszólította azokat a magyarlakta településeket, amelyek rendelkeznek működő vasútállomással, vagy vasúti megállóhellyel. Egy mintalevelet bocsátott rendelkezésükre, amellyel a vasúthoz fordulhatnak. A Kerekasztal ezúttal egy a hatályos törvényi keretekkel összhangban levő megoldást szorgalmazott. A vasúttársaság korábban azzal érvelt,

hogy az állomásnevek nem azonosak a települések neveivel (pl. Komárno – závody), ezért nem kivitelezhetőek a kisebbségi nyelvhasználati törvény rendelkezései. A Kerekasztal önkormányzatokhoz eljuttatott mintalevele nem az állomásnév magyar nyelvű fordítását kérte, hanem a hivatalos állomásnév megváltoztatását úgy, hogy annak része legyen a település magyar megnevezése is (pl. Komárno závody / Komáromgyártelep). Így a kisebbségi megnevezés a menetrendek és az online keresők részévé is válna. A vasútnak szánt levél továbbá a vasúti feliratok és egyéb nyilvánosságot tájékoztató információk kétnyelvűsítését is kéri. Az akció célja volt a tömeges igény érzékeltetése az illetékeseknél, mivel részükről sorozatosan felmerült az az állítás, mely szerint a községek részéről nem mutatkozott igény a vasút kétnyelvűsítésére. A Kerekasztal összesen 92 településhez juttatta el továbbküldés céljával a mintalevelet. A megszólított önkormányzatok mintegy kétharmada pozitívan reagált a kezdeményezésre, köztük több szlovák nemzetiségű polgármester is.

A Magyar Közösség Pártja (MKP) 2013 februárjától több helyen is vasúti táblákat állított : Ekecsen (Okoč), Kisújfalun (Nová Vieska) és Szepsiben (Moldavanad Bodvou), Őrsújfalun (Nová Stráž), Csallóközarányoson (Zlatná na Ostrove). A magyar nyelvű táblákat a

vasútállomáshoz közel, magánterületen helyezték el. A párt további táblák kihelyezését helyezte kilátásba. „A táblák most magánterületen vannak, nem ez a végcél, hanem az, hogy a vasútállomásra kerüljenek. Ha odaraknánk, akkor onnan egy nap alatt leszerelnék. Mi viszont azt szeretnénk, hogy egyrészt a szlovák társadalom szokjon ehhez hozzá, másrészt a magyarok támogatását is szeretnénk elérni - ha látják a táblát, tudatosítják, hogy semmi rendkívüli nincs ebben” - nyilatkozta Berényi József, az MKP elnöke.

Bugár Béla 2013. február 15-én az Új Szónak nyilatkozva kijelentette, hogy a Híd javaslatot dolgozott ki a vasúti kétnyelvűség rendezésére „A közlekedésügyi minisztérium ezt már korábban is ígérte, ezen tárgyalások alapján készítettük el a mi verziókat” – jegyezte meg a Híd elnöke. A közeljövőben szeretnék ezt az érintett települések polgármestereivel is megvitatni. „Komáromban és Kassán hívjuk össze őket, hogy össze tudjuk vetni az igényeket és a lehetőségeket” – nyilatkozta. Bugár szerint a legegyszerűbb és egyben legveszélyesebb megoldás lenne megnyitni a 2011-ben módosított kisebbségi nyelvhasználati törvényt. „Ott csak átírnánk a vonatkozó részt. De számolni kell azzal is, hogy ha megnyitjuk, néhány nacionalista smeres benyújt hozzá egy javaslatot, és ront a helyeze-

ten”. A lényeg, hogy a kormány érezze a nyomást, vagyis hogy van igény a kétnyelvű táblákra. „Ezért jobbák a civil táblaállító kezdeményezések, mert a kormány vagy a hivatalok illetékesei azok mögött nem sejtene politikai motivációt” – vélte Bugár.

2013. február 17-én az MKP táblakihelyezési akcióira reagálva a vasút szóvivője úgy nyilatkozott, hogy „Azt, hogy magánterületeken táblákat helyezzenek el, nem tilthatjuk meg nekik”. A szóvivő elmondta: a vasút már többször megerősítette, tiszteletben tartja a kisebbségi nyelvhasználatról szóló törvényt, ám az nincs összhangban a vasútról szóló törvénnyel. Szerinte ennek bizonyítéka az is, hogy a vasút delegálta képviselőit a kisebbségügyi kormánybiztos által létrehozott munkabizottságba, amelynek célja, hogy olyan törvényi változásokat készítsen elő, amelyek a gyakorlatban is megvalósíthatóak. „Szlovákia jogrendje nem teszi lehetővé, hogy a vasút engedélyeket adjon ki az állomások más nyelvű megnevezésére, még akkor sem, ha eleget szeretnének tenni a hasonló jellegű kezdeményezéseknek”.

2013. február 20-án Komáromban és február 25-én Kassán találkoztak a Híd képviselői és azok a polgármesterek, akiknek községe érintett a kétnyelvű vasúti táblák elhelyezését illetően. A ta-

lálkozókat a Híd kezdeményezte. A polgármesterek aláírtak egy nyilatkozatot, melyben az illetékes állami szervekhez fordultak, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket a vasútállomások és vasúti megállóhelyek kisebbségi nyelvű megjelölését ellehetetlenítő akadályok felszámolása érdekében. A nyilatkozatban felszólították a kormányt, hogy ténylegesen foglalkozzon ezzel a kérdéssel, amely a nemzeti kisebbségek megalapozott követelésén alapul.

2013. március folyamán a vasút kategorikusan elutasította több önkormányzat az iránti kérelmét, hogy a vasút – törvényi hatáskörével élve - kezdeményezze a vasútállomás nevének módosítását a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatalnál. A vasút a többi tájékoztató felirat kétnyelvűsítése iránti kérelmeket is visszautasította. (A névmódosításra vonatkozó kérelmeket a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala által januárban kezdeményezett akcióba bekapcsolódva küldte el több tucat önkormányzat (lásd fentebb), amelyeknek eleget téve a vasútnak lehetősége lenne a magyar helységneveket - azt a hivatalos állomásménv részévé téve - a törvények módosítása nélkül is feltüntetni.) Válaszlevelében a vasút leszögezte, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény vonatkozó rendelkezése fakultatív és nem kötelező, továbbá helységnévről szól, miközben a vasút csak az állomásménv

kihelyezésére köteles, amelyet egy saját belső műszaki normájuk szabályoz, és álláspontjuk szerint a kisebbségi jogok gyakorlása nem lehet hatással az állomásmegjelölés országosan egységes szabályaira. Az önkormányzat névváltoztatás iránti kérését „összhangban a kisebbségi nyelvtörvénnyel, a vasúti törvénnyel és azzal a ténnyel, hogy minden állomásnak már van neve” megalapozatlannak tartják és nem fogják kezdeményezni. Az egyéb tájékoztató feliratok kétnyelvűsítése iránti kérelmet szintén azzal az indoklással utasították el, hogy az csak fakultatív és nem kötelező. A nyilvánosság tájékoztatására szolgáló feliratokat összhangban saját belső szabványukkal államnyelven teszik közzé. Minden szükséges feliratot már kihelyeztek, ezeket nem fogják kisebbségi nyelvű szöveggel kiegészíteni „ami összhangban áll” a kisebbségi nyelvtörvénnyel. Zárszóként még azt is elutasították, hogy a bármiféle „orvoslásra” lenne szükség, nem követtek el hibát, csupán betartják a „Szlovák Köztársaság törvényalkotó szerve által elfogadott hatályos jogi előírásokat”. Ebben a válaszában a vasút végre egyértelműen kimondta, hogy a kisebbségi nyelv használatára csak akkor és csak olyan mértékben lesz hajlandó, amekora mértékben erre jogszabály kimondottan kötelezi, a pusztán lehetőségként megfogalmazó rendelkezések alapján erre sem most, sem a jövőben nem haj-

landó. Erre a tényre minden törvény-módosítási javaslatnak figyelemmel kellene lennie.

2013. március 21-én újabb táblákat helyezett ki az MKP a vasútállomások közelében: Oroszkán (Pohronský Ruskov), Ipolyságon (Šahy), Barsbesén (Beša) és Kéménden (Kamenín)

A Híd-Most párt első törvény módosítási javaslatát 2013. április 26-án terjesztette be a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa elé. (A törvényjavaslatok részletes elemzését lásd alább). A törvénytervezet tartalmát a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala és az MKP is élesen bírálta.

2013. május 15-én az MKP elnöke Berényi József alternatív törvénytervezetet küldött a Híd elnökének, Bugár Bélának címezve. Kísérőlevelében Berényi a javaslatok mérlegelésére kéri Bugárt, mivel az „Önök által benyújtott javaslat több pontban sérti a szlovákiai magyarok nyelvhasználati érdekeit.” Bugár válaszában leszögezte: „Nem osztozunk azon véleményén, hogy ez a javaslat „több pontban sérti a szlovákiai magyarok nyelvhasználati érdekeit“, ezért nem áll szándékunkban visszavonni.”

A Híd-Most törvényjavaslatát 2013. június 4-én első olvasatban elvetette a smeres többségű parlament, így az második olvasatba nem került. Ezt követően a Híd-Most elnöksége felszólította delegáltját, A. Nagy Lászlót, az alig egy éve kinevezett nemzeti kisebbségért felelős kormánybiztost, hogy mondjon le hivataláról. Bugár Béla szerint: „Nem láthatjuk tovább el ezt a tisztséget, mert az egyik oldalon azt állítják, hogy a kormánybiztosnak vannak bizonyos hatáskörei, a másik oldalon meg a mintegy kilenc hónapon keresztül tartó tárgyalásainak a vasutasokkal meg a közlekedési minisztérium államtitkáraival az az eredménye, hogy a képviselők lehetetlenné tették ezt az eredményt a gyakorlatba átültetni. Nincs értelme, hogy egy ilyen tisztséget továbbra is betöltsön”. A törvényjavaslat kapcsán még megígérte, hogy „Fél év múlva ismét beterjesztjük, de az már egy durvább verzió lesz”. A. Nagy László 2013. június 5-én lemondott. A kormányhivatalt ezt követően a választási ciklus végéig már csak egy megbízott ügyvivő irányította.

A közlekedésügyi minisztérium, ahogy

azt előre jelezte, a vasutakról szóló 519/2009. sz. törvény módosítását kezdeményezte, amelyet a kormány 2013. szeptember 27-én nyújtott be a parlament elé. Azonban ígéretükkel szemben a kisebbségi nyelvhasználat kérdésével egyáltalán nem foglalkoztak a törvényjavaslatban és a kisebbségek képviselőivel sem konzultáltak a témában. A Híd képviselője (Érsek Árpád) módosító javaslatot nyújtott be a törvénytervezethez, 2013. november 27-én a törvényjavaslat tárgyalása során azonban saját javaslatát visszavonta, mivel abban „jogalkotási hiányosságok merültek fel”. A tavasszal benyújtott javaslatukkal ellentétben, e visszavont javaslat alapján már nem kérelemre történt volna a táblák kihelyezése és a költségeket sem a települések viselték volna. A parlament így 2013. november 27-én a kétnyelvű feliratok kérdésének megoldása nélkül szavazta meg a vasúti törvény módosítását. (432/2013. sz. módosító törvény)

Ugyancsak 2013. november 27-én fogadta el a parlament a 402/2013. sz. törvényt, amely a vasúti törvényt is módosította és 2014. január 1-ével többek között megszüntette a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatalt (Úrad pre reguláciu železničnej dopravy) és helyette létrehozta a Közlekedési Hivatalt (Dopravný úrad), amelyre a vasúti állomás- és megállónevek meghatározásának hatáskörét is telepítette. Érsek Árpád javaslatának hiányossága valószínűleg ezen törvény figyelmen kívül hagyásában rejlett.

A Híd-Most párt harmadik alkalommal 2014. január 3-án nyújtott be a vasúti névtáblák kétnyelvűsítésének ügyében törvény módosító javaslatot. Ez a javaslat, hasonlóan Érsek korábbi visszavont javaslatához, a kisebbségi nyelvtörvényhez már nem nyúlt volna és csak a vasúti törvény módosításával oldotta volna meg a problémát, viszont már figyelembe vette az éppen megalakult Közlekedési Hivatalt, melynek kötelességévé tette volna a vasúti táblákon feltüntetett kisebbségi elnevezések meghatározását. A javaslat kidolgozói a táblák kihelyezésének költségét is megállapították, amely számításuk szerint összesen 18 ezer euróval terhelné meg az állami költségvetést (150 tábla 120 euróval számolva).

2014. február 5-én Bugár Béla a törvényjavaslat tárgyalásának elhalasztá-

sát kérte a parlamenttől, mivel a törvényjavaslat ügyében a közlekedésügyi minisztérium államtitkára levélben több időt és személyes egyeztetést kért a javaslatot benyújtó Híd-Most párt elnökétől. A levélben azt írta Viktor Stromček államtitkár, hogy a minisztérium hatásköreit illetően „nincs kifogásuk a szóban forgó intézmény bevezetése, tehát a vasútállomásoknak a szlovák nyelv mellett a nemzetiségi kisebbségek nyelvén való megjelölése intézményének létrehozása ellen”. Ugyanakkor a javaslat áttanulmányozását követően felhívja a figyelmet „néhány nyitott kérdésre, melyeket szükséges megoldani annak a szóban forgó törvénybe való befogadásáig, hogy lehetséges legyen a gyakorlatba való átültetése”.

A törvényjavaslat parlamenti tárgyalására a márciusi köztársasági elnökválasztás után került sor, amelyen Robert Fico miniszterelnök is jelöltként indult. A törvényjavaslatot végül a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2014. április 1-én tárgyalta és nem fogadta el. Az ismételt elutasítást a benyújtók a miniszterelnök magyaralkta településeken elért nagyon rossz eredményességének rovására írták, bosszúnak értékelve azt. 2015. március 17-én a sajtóban megjelent hír szerint az MKP által az előző évben az ipolysági vasútállomás közelében elhelyezett magyar névtáblát vandálok megrongálták.

2015. április 16-án a Kétnyelvű Dél-Szlovákia aktivistái a dunaszerdahelyi vasútállomás bejárata fölé egy hónapnál korábban kihelyezett szlovák felirat alá kihelyezték a város magyar nevét, amit a vasút pár napon belül eltávolított.

A Híd negyedik törvény módosító javaslatát 2015. augusztus 14-én nyújtotta be a Nemzeti Tanács elé. A javaslat szövegében már nemcsak a vasútállomásokról, hanem - helyesen - vasúti megállókról is szól. A törvényjavaslat részletesebb szövegezésű, viszont az állomásnév használatát teljesen a táblára leszkükítve határozza meg. A konkrét nevek meghatározását pedig párhuzamosan a Közlekedési Hivatal és a kormány hatáskörébe is utalja. Érdekesége, hogy az egy évvel korábbi javaslatban szereplő 18 ezer euró helyett a táblák kihelyezésének költségét (szintén 144 településsel számolva) már 430 ezer euróra becsüli. A parlament 2015. október 1-én szavazott a javaslatról, amelynek ismét nem sikerült a második olvasatba eljutnia.

2016. január 26-án az anonimitásból kilépett és az MKP listáján a parlamenti választásokon Fiatal Függetlenek néven induló KDSZ aktivisták figyelemfelkeltés céljával az Európai Parlament Petíciós Bizottságához (PETI) fordultak petícióval a vasúti kétnyelvűség ügyében, amit a Petíciós Bizottság elnökének adtak át Brüsszelben.

A 2016 márciusi parlamenti választásokat követően a parlamentbe 6,5 %-kal bejutott Híd-Most párt részévé vált a Smer vezetésével megalakult új kormánykoalíciónak. Az ekkor még négy párt által 2016. március 22-én aláírt és április 13-án nyilvánosságra hozott koalíciós szerződés a prioritások között felsorolja a „gyakorlatnak a hatályos kisebbségi nyelvhasználati törvénnyel való összehangolását”. A vasúti feliratok kérdése is ide sorolható. A kormány által 2016. április 13-án elfogadott kormányprogram „Vasúti közlekedés” című fejezete kimondottan említi a vasúti kétnyelvűség ügyét: a kormány biztosítja a vasúti törvény összehangolását a kisebbségi nyelvek használatáról szóló törvénnyel.

2016. július 14-én Bukovszky László, a Híd által delegált kisebbségügyi kormánybiztos a Gombaszögi Nyári Táborban tartott előadásában a vasúti feliratok kérdésének megoldását rövidtávon nem tartja valószínűnek, a kormány jogalkotási tervében erre az évre nem szerepel feladatként.

2016. augusztusában az egyik koalíciós párt széthullását és képviselőinek a Híd frakciójába történő belépését követően a négypárti kormánykoalíció hárompártivá alakult. A közlekedésügyi minisztériumba ezáltal a Híd delegálhatja az új minisztert. Érsek Árpád, - aki a párt vasúti feliratokkal kapcsolatos törvényjavaslatait is jegyezte -, a minisztérium jelenlegi államtitkára lesz az új miniszter. Nyilatkozatában kérdésre válaszolva elutasította a civilekkel való előzetes egyeztetést, mivel már kész törvényjavaslatuk van, ehhez majd legfeljebb a tárcaközi egyeztetés során lehet észrevételeket tenni, amit mérlegelni fognak, ha úgy látják, hogy azok „relevánsak”. A miniszterjelölt sajtónyilatkozataiban a vasúti kétnyelvűség ügyének gyors rendezését ígéri, ugyanakkor kijelentette, hogy a menetredek kétnyelvűségét „nem igényeljük”. Bugár Béla szerint az új

miniszter „egy tollvonással” megváltoztathatja a jelenlegi helyzetet.

Törvénymódosítási javaslatok

A vasút kifogásaira tekintettel az első törvénymódosítási javaslatot a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala mellett működő jogsegélyszolgálat fogalmazta meg, amelyet még 2012. július 1-én elküldött a kisebbségi kormánybiztosnak. A javaslatban nemcsak az állomás- és megállónev, hanem minden más, tájékoztató felirat magyar nyelvű feltüntetésének kötelező előírását is javasolták. A javaslat fontosabb jellemzői:

- A kisebbségi nyelvhasználatról szóló 184/1999. számú törvény és a vasutakról szóló 513/2009. számú törvény módosítását tartalmazta

- Javasolta a terminológia módosítását, a „megjelölés” helyett mindenütt a „név” használatát a törvény szövegében

- nemcsak a vasútállomások és vasúti megállók, hanem ezekkel azonos módon az autóbussz-állomások és -megállók, a repülőterek és a kikötők kisebbségi nyelvű nevének kihelyezését is egységesen szabályozta

- két alternatív javaslat került megfogalmazásra:

1. az egyik javaslat alapján a helységnévtáblákhoz hasonlóan minden kisebbségek lakta településen (ahol a kisebbségi nyelvet kormányrendelet alapján hivatalos érintkezésben használják) automatikusan ki kellene helyezni a névtáblákat, amelyek nevét a kisebbségekért felelős kormánybiztos állapítja meg és ezt követően két hónappal későbbi határidővel a vasútnak azokat ki kell helyeznie, ezen javaslat tartalmazta minden más felirat és utastájékoztató kisebbségi nyelven történő feltüntetésének kötelezettségét is

2. az alternatív javaslat alapján a település határozná a névtábla kihelyezéséről és magáról a névről is, amit a vasútnak 30 napon belül ki kellene helyeznie

- a vasutakról szóló 513/2009. számú törvény módosítása mindkét változatban szabályozta a vasút kötelezettségét a kisebbségi nyelvű tábla kihelyezésére, valamint a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal hatáskör

reit, kimondva, hogy az állomás vagy megálló neve kötve lenne a település kisebbségi nevéhez.

A Híd-Most első törvénymódosítási javaslata

A Híd-Most párt három képviselője – Érsek Árpád (volt közlekedésügyi államtitkár), Sólymos László és Bugár Béla – által jegyzett törvényjavaslatot 2013. április 26-án terjesztették be a Szlovák Nemzeti Tanács elé. A javaslat két törvény, a 184/1999. számú kisebbségi nyelvhasználati törvény és az 513/2009. számú vasúti törvény módosítását tartalmazta. A törvényjavaslat indoklása szerint a módosítás célja, hogy pontosítsa a jelenlegi jogi szabályozást és a szóban forgó törvényeknek korábbi módosításai során kialakult jogi és terminológiai hiányosságokat eltávolítsa. Tartalmilag a két törvény vasúti névtáblákra vonatkozó rendelkezéseinek összehangolásáról van szó, valamint a módosítási javaslat meghatározza a kezdeményezők, a döntési hatáskörrel rendelkezők és a költségeket viselők személyi körét a kisebbségi nyelvű vasúti névtáblák vonatkozásában, amely a jelenlegi szabályozásból hiányzik.

- A javaslat által módosított kisebbségi nyelvhasználatról szóló törvény a vasútállomások és vasúti megállók esetében a vasúti törvényre utalna, amely magát az eljárást szabályozná.

- A javaslat által módosított vasúti törvény szerint a kisebbségi név feltüntetését a vasútállomásokon és vasúti megállókon azok a kisebbségek által lakott települések kezdeményezhetnék, amelyeknek területén a szóban forgó állomás vagy megálló található. A település egyben javaslatot is tenné a névre (nevekre), amelyet indokolnia kellene. A kisebbségi nyelven történő „megjelölés” költségeit a kérelmező település viselné.

- A javaslat szabályozza a pályavasút (ŽSR) arra vonatkozó kötelezettségét, hogy kisebbségi nyelven „megjelölje” az állomásokat és megállók, feltéve, hogy a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal az ilyen „megjelölésről” dönt

- A javaslat szabályozza a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal hatáskörét, amely a település kezdeményezése alapján dönt a kisebbségi nyelv

vű megjelölés kihelyezéséről, miután erről kikérte a kormányhivatal véleményét

A javaslat hiányosságai

- A kihelyezés kérelemre történik: Szlovákiában a közúti helységnévtáblák esetében a törvény 1994 óta kötelező és automatikus kihelyezést ír elő, amennyiben az adott település megfelel a törvényi feltételeknek. Logikus lenne, hogy a vasúti közlekedési vonalak mentén ugyanaz a rendszer működjön. Semmi sem indokolja két különböző rezsim alkalmazását a közúti és a vasúti közlekedésben, különösen tekintettel arra, hogy a most pótlandó vasúti megjelölések eleve a települések jóval szűkebb körét érintik, az érintett településeken belül is kevesebb ponton jelennek meg, tehát teljeskörű kihelyezésük anyagi vonzata országos szinten sem lenne jelentős.

- A kérelem benyújtására a községek jogosultak: a javaslat szerint azok a községek kérelmezhetik a vasútállomás és vasúti megálló kisebbségi nyelven történő megjelölését, amelyeknek területén azok találhatóak, feltéve, hogy e községek szerepelnek a kisebbségek által (is) lakott települések kormányrendeletben szereplő jegyzékében. A nemzeti kisebbségek által többségben lakott településeken ez valószínűleg problémamentesen meg is valósulhat, az olyan településeken azonban, ahol a nemzeti kisebbség már helyi szinten is kisebbséget alkot, legitím törekvése a többség ellenállásába ütközhet, amely felesleges, akár évekig elhúzódó – megfelelő törvényi szabályozással előre elkerülhető – helyi konfliktusok forrása lehet. Elvi szinten is problematikus, hogy egy a kisebbséghez tartozók számára biztosított jogot/lehetőséget a törvény egy többségi elven választott

- államigazgatási feladatokat is ellátó

- szerv kérelméhez köti, amely szerv politikailag akár ellenérdekelt is lehet (anyagilag a javasolt szerkezetben egyértelműen ellenérdekelt). A kisebbségi nyelvhasználati jogok a kisebbségekhez tartozó személyek számára biztosítanak lehetőséget nyelvük használatára, amennyiben igényt tartanak rá. Mivel a helyi önkormányzatok (községek) nem kisebbségi önkormányzatok, ezért ennek a nyelvhasználati igényre vonatko-

zó akarat-kifejezésnek rájuk telepítése jogi szempontból kérdéses. Amennyiben a kisebbségi nyelvű „megjelölés” kihelyezése kérelemhez kötött lenne, további részleteket is feltétlenül szabályozni kellene, amit a módosítási javaslat nem tesz meg. Ha formálisan mégis a község lenne a kezdeményező, biztosítani kellene, hogy ténylegesen a nemzeti kisebbséghez tartozók akarata érvényesülhessen, mivel ez egy számukra biztosított jog. Tehát feltétlenül ki kell alakítani egy olyan mechanizmust, amely a kisebbség akaratát jogilag releváns módon tudja megjeleníteni (például petíció útján, melynek alapján a községeknek már csak formális szerepe maradna). Külön kérdés az állomás vagy megálló kisebbségi nyelvű „megjelölésének” meghatározása, amelyre a módosítás szerint a községnek javaslatot kell tennie. Bár a községnek a konkrét javaslatát meg is kell indokolnia, a kisebbségi „megjelöléssel” kapcsolatos törvényi „elvárások” egyértelmű megfogalmazása további konfliktusokat előzhetne meg. A törvénynek feltétlenül ki kellene mondania, hogy a javasolt állomás vagy megálló „megjelöléseknek” alapesetben a település hagyományos és „helyes” kisebbségi megjelölésével azonosnak kell lennie, és az ettől való eltérés csak indokolt esetben lehetne lehetséges.

Ellentétben a közúti közlekedéssel, a vasúti közlekedésbe az utasok korlátozottabb számú ponton kapcsolódhatnak be, vagyis: habár egy vasúti megálló mindig egy adott településen található, azonban egy-egy vasúti megálló általában több település lakosai számára jelent csatlakozási pontot a vasúti közlekedéshez, ezért problematikusnak tűnik az is, ha a kérelmezésre jogosultak körét nem a ténylegesen használók köre alapján határozzák meg.

- A község viseli a költségeket: ez a megoldás mintha szándékosan azért került volna bele a javaslatba, hogy elfogadása esetén a településeket eltántorítsa a kérelmezéstől. Ez ismét konfliktusokat okozhat, hiszen kimondottan érvet szolgáltat a kisebbségi megjelölést elutasítani, megakadályozni szándékozók számára (bár nem nagy összegekről van szó, azonban ellenérvként a nehéz gazdasági helyzetben racionálisnak beállítható). A községek (helyi önkormányzatok) költségvetése szintén részét képezik az állami költségvetésnek, ezért teljesen indokolatlan,

hogy ezt az egyébként egészében véve sem jelentős összeget, ne a vasút közvetítésével biztosítsa az állam, ahogy azt a szlovák nyelvű megnevezésnél teszi. (Időközben a vasúti törvény egy 2014. február 1-től hatályos módosítása az elnevezés megváltoztatása esetén annak táblacserével összefüggő költségeit az azt kérelmező településre hárítja) Ennek oka egyszerű: a magyar nemzetiségű állampolgárok éppúgy adófizetői az államnak, mint a többségi nemzethez tartozók. Amennyiben ezzel mégis az önkormányzatok költségvetését szándékoznának külön megterhelni, akkor ez ismét felveti annak a kérdését, hogy az állam milyen módon kompenzálja, pontosabban miért nem kompenzálja az önkormányzatok kétnyelvűséghez kapcsolódó többletköltségeit, miközben nemzetközi kötelezettségvállalásaiból és alkotmányos rendelkezéseiből ez kötelessége lenne.

- A döntési hatáskörök: a javaslat egyik legproblematisabb része a döntési hatáskörök meghatározása. A javaslat alapján a kisebbségi nyelvű „megjelölés” kihelyezésének három szűrőn is át kell jutnia. A községekről - mint első szűrőről - már fentebb szó volt. A következő szűrő a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal, amely a döntés meghozatala során kikéri a kormányhivatal álláspontját, amelyet egy újabb szűrőnek tekinthetünk. A javaslat megfogalmazása alapján a hivatal „a megjelölés kihelyezéséről” dönt, vagyis ellentétben a szlovák névvel, ahol csak a megnevezés tartalmával kapcsolatosan van döntési hatásköre, a kisebbségi „megjelölés” esetén magáról a kihelyezésről is dönthet. E kérdésben a kormányhivatalnak is beleszólása van, azonban a javaslat nem részletezi, hogy ez a kormányhivatali „álláspont” mennyire köti a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatalt (a törvényt módosítási javaslat előkészítői ezt egyébként – tekintettel a kisebbségügyi kormánybiztosra – valószínűleg a kisebbségek érdekében tették be a törvényjavaslatba, azonban ez a pontatlan megfogalmazás miatt visszajára is fordulhat). Az eddigi tapasztalatok alapján a valóságtól nem teljesen elrugaszkodott aggodalom, hogy a hivatal például egyes szlovák történelmi személyekről elnevezett települések esetén különböző indokokkal elutasítja majd a kisebbségi nyelvű „megjelölés” kihelyezésének jóváhagyását. A javaslat ebben a formában történő elfogadása

után például a „Párkány” helységnév feltüntetése iránti évtizedes küzdelem újraindulhat a helyi vasútállomás kapcsán. A Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal döntési hatásköre magát a kihelyezést illetően egyértelmű visszalépést jelent. Sőt, valószínűleg ellentétben is áll a kisebbségi nyelvhasználati törvény szándékával, hisz annak a helyzetnek az újratereztését vezeti be, amelyet a táblatörvény hatályaon kívül helyezésével megszüntetni kívánt, vagyis egyes kisebbségi helynevek nem lesznek kihelyezhetők. Ugyanis, hiába tartalmazza a törvény lehetőségként a kisebbségi „megjelölés” kihelyezését, ha ezt egy állami szerv döntése – törvényben pontosabban meg nem határozott indokok hiányában is - megakadályozhatja.

- Határidők: a törvényjavaslat további hiányossága, hogy nem szab határidőt a táblák kihelyezésére, ami a kisebbségeket érintő ügyeket illetően Szlovákiában a tapasztalatok alapján nem elhanyagolható tényező.

- A tábla és felirat külalakja, méretei: a módosítás egyáltalán nem rendezi elvárható pontossággal és megfelelő módon a tábla és a felirat méreteit, színét, betűtípusát. A törvénybe ugyan bekerült az a rendelkezés, hogy a „kisebbségi nyelvű megjelölést az államnyelvű megnevezés alá helyezik, azonos vagy kisebb betűtípussal”, azonban a kisebbségi nyelvű feliratokkal kapcsolatos szlovákiai tapasztalatok semmi jót nem jósolnak. Például, a közúti kisebbségi nyelvű helységnévtábla esetében a tábla küllemét szabályozó hatóságoknak nem volt elegendő, hogy a kisebbségi „megjelölés” külön táblán, az államnyelvű helységnévtábla alatt, eltérő színben szerepel, hanem ezeken túl még kisebb méretű tábla előírásával is kihangsúlyozták a kisebbségi „megjelölés” alacsonyabb státuszát. Ráadásul kisebb méret gyakran már az olvashatóság kárára megy, amely végső soron a tábla funkcióját lehetetleníti el. Ugyanígy, a kisebbségi nyelvű tankönyvekben a törvény hiába írja elő, hogy a szlovák névnek vagy törtjel után, vagy zárójelben kell szerepelnie, a minisztérium a tankönyvkiadók számára már csupán az államnyelv számára kevésbé „méltyantalannak” tartott törtjel használatát írta elő, amely megoldás viszont a kisebbségi nyelvű szöveg olvashatóságát nehezíti a tanulók számára. Semmi sem indokolja azt a feltételezést, hogy a későbbiekben nagyvonalúbbak lenné-

nek a kisebbségi nyelvekkel szemben. Sajnos megalapozottan feltételezhető, hogy a kisebbségi vasúti állomás- és megállónevek („megjelölések”) tábláját egy műszaki szabványban - általános jelleggel - kisebb méretű betűtípussal rendelik majd feltüntetni. Éppen ezért indokolt lenne ezt a kérdést törvényi szinten, pontosan szabályozni (vagy az alacsonyabb szintű előírások tervezetét is csatolni a javaslatához). Az egyenlő betűméret kérdése nemcsak szimbolikus, hanem gyakorlati jelentőségű kérdés is: a kisebbségi nyelvű állomásnévnek („megjelölésnek”) ugyanolyan távolságból kell olvashatónak lennie, mint a szlovák megnevezésnek. Fontos szempont, hogy ha a szlovák megnevezés többszörösen van feltüntetve egy állomáson, megállóban, akkor a kisebbségi „megjelölést” is minden alkalommal ki kell helyezni közvetlenül alatta (vagy utána).

- A buszállomások és megállóhelyek, kikötők és repülőterek vonatkozásában a törvényjavaslat nem rendezi a kérdést, pedig nem valószínű, hogy a közeljövőben egyszerűbb lesz egyenként megoldani az egyes részterületeket. Ezek vonatkozásában is mindenképpen pontosítani kellene a szabályozást.

- További fontos kérdésekkel sem foglalkozik a törvényjavaslat: például, az irányjelző táblákon is fel kellene tüntetni a kisebbségi „megjelölést”, ha az az adott állomáson, megállóban is fel van tüntetve. A menetrendekben is szerepeltetni kellene a kisebbségi „megjelölést”, ha az az adott állomáson, megállóban is fel van tüntetve (például törtjellel, zárójelben) Hasonló ehhez a kisebbségi „megjelölés” menetjegyeken történő feltüntetése, ettől elválasztandó külön kérdés a kétnyelvű, vagy külön magyar nyelvű menetrend kihelyezése az állomásokon. A tájékoztató feliratok, menetrendek, figyelmeztető feliratok, a menetrendváltozásra figyelmeztető hirdetések kérdését is rendezni kellene, továbbá a hangosbeszélőn történő utastájékoztatók kérdése is ide tartozik. A kisebbségi nyelven történő jegyvásárlás biztosításának kérdése sem elhanyagolható, különös tekintettel arra, hogy a közlekedésügyi minisztérium többször is úgy nyilatkozott, hogy nyitottak a kisebbségekkel történő tárgyalásra. A szabálysértési bírságok kérdésével sem foglalkozik a törvényjavaslat. Miközben a szlo-

vák megnevezéssel történő megjelölés elmaradásával kapcsolatosan a vasúti törvény tartalmaz szankciókat, a kisebbségi nyelven történő megjelölés elmulasztásával kapcsolatban a javaslat nem alkalmaz ilyen fokozott törvényi garanciát.

A törvényjavaslat alapján a nehézségek csak részben oldódtak volna meg, illetve áthelyeződtek és más szinten jelentkeztek volna ismét. A módosítás a gyakorlatban csak a magyar többségű helyi önkormányzatok esetében nyújtott volna megoldást, de még ezek esetében is riasztóan hathatott volna a költségek helyi önkormányzatokra történő áthárítása, valamint a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal érdemi döntési hatásköre és a kormányhivatal beavatkozása bármely esetben megakadályozhatta volna a magyar név feltüntetését. A törvénymódosítási javaslatnak azonban legnagyobb hiányossága, hogy valójában az általa javasolt részleges megoldás parlamenti elfogadása (amennyiben feltételezzük, hogy a javaslat a kormánypárttal történt előzetes megegyezés után került a parlament elé) a későbbiekben megakadályozhatja, hogy a vasúti nyelvhasználat vonatkozásában egy komplex és a kisebbségek szempontjából valóban megfelelő rendezés szülessen meg.

Az MKP alternatív tervezete

Az MKP a Híd törvénytervezetere reflektálva 2013. május 15-én egy alternatív javaslattal állt elő, amelyben annak hiányosságait orvosolta. A tervezetet megküldte a Híd elnökének és annak figyelembe vételét kérte. A tervezet szintén mindkét törvény, a kisebbségi nyelvhasználati és vasúti törvény módosítását tartalmazta.

A kisebbségi nyelvhasználati törvény módosításával:

- a kisebbségek lakta településeken vasútállomások és vasúti megállók, repterek és kikötők megjelölését kötelezően előírni

- egyenlő betűméretet írni elő a feliratokra vonatkozóan

- vasútállomások és vasúti megállók, repterek és kikötők területén kötelezően előírni az utazóközönség tájékoztatását kisebbségi nyelven is.

A vasúti törvény módosításával:

- a vasút működtetőjének (pályavasútnak) kötelességévé tenné az állomások és megállók kisebbségi nyelven történő megjelölését

- a vasút működtetőjének kötelességévé tenné kisebbségi nyelven történő tájékoztatást, ezen belül a kisebbségi állomásnevek használatát

- mindezek elmulasztását szabálysértésnek minősítené és szankcionálná

A Híd további törvénymódosítási próbálkozásai

A Híd további - a vasutakról szóló törvény módosítására irányuló - javaslatai az első törvénytervezet néhány alapvető hibáját korrigálták. Az első tervezet kapcsán a kritikák nagy része arra irányult, hogy ellentétben a közúti helynévntáblákkal a vasúti névtábláknál kérelmezéshez kötötték volna a táblák kihelyezését, miközben két évtizede fennállt egy elfogadott rendszer a kisebbségi nevet feltüntető közlekedési táblák kihelyezésénél, amely a kisebbségek lakta településeknél a törvényből fakadó kötelező kihelyezést biztosította. Az eltérő eljárásnak nincs racionális indoka, különösen tekintettel arra, hogy a vasúti kétnyelvűség csak mintegy másfélszáz települést érint. A további törvényjavaslatok már a törvényből fakadó automatikus kihelyezést írják elő: a vasút működtetője köteles a Közlekedési Hivatal (a második javaslatban még Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal) döntésének megfelelő kisebbségi

megjelölést kihelyezni a kisebbségi nyelvhasználati törvény alapján meghatározott települések körében. Ezáltal a kérelmezési eljárás kapcsán felmerülő kérdések is tárgytalanná váltak. Az újabb javaslatokban már korrigálták azt a kifogásolt megoldást is, hogy a kisebbségi táblák kihelyezésének költségeit a települések viseljék, ennek ugyanis szintén nincs racionális indoka. A második és harmadik tervezetek a Vasúti Közlekedési Szabályozó Hivatal, majd Közlekedési Hivatal költségvetéséből finanszírozták volna a kisebbségi táblák kihelyezését, a negyedik javaslat szerint az állami költségvetésből.

Az újabb javaslatokba nagyon helyesen a kihelyezésre határidők meghatározása is belekerült. Egyrészt a hivatal számára a névjegyzék összeállítására legfeljebb három hónap, valamint a táblák kihelyezésére vonatkozóan, amit a hivatal egyedileg határozna meg. A 2014-es tervezetben a pályavasút számára a kihelyezésre legfeljebb három hónap került meghatározásra, ez a 2015-ös tervezetben azonban felpuhult „ésszerű határidőre” (primeraná lehota), ami azért nehezebben megfogható és számon kérhető.

Továbbra is fennálló problémák a tervezetekben:

- a szabálysértési bírság kiszabásának lehetősége: A szabálysértési bírságok kérdésével az első tervezethez hasonlóan a későbbi tervezetek sem foglalkoznak. Mivel a szlovák elnevezéssel történő megjelölés elmaradásával kapcsolatosan a vasúti törvény tartalmaz szankciókat, a kisebbségi nyelven tör-

tendő megjelölés elmulasztásával kapcsolatban is ez kézenfekvő lenne.

- A kisebbségi nyelvű állomás- és megállónév használatának aránytalan korlátozása: A 2015-ben benyújtott tervezet a korábbi tervezetekenél részletesebb szabályozást tartalmaz a vasútállomás és vasúti megálló kisebbségi nyelvű nevének használatát illetően is. Ebben előírják, hogy a kisebbségi megjelölés csak a vasútállomás és megálló „épületén” kerül feltüntetésre, a szlovák nyelvű elnevezés alatt, külön táblán „egyforma vagy kisebb” betűméretben. A törvényben leszögeznék, hogy nem része az elnevezésnek és kizárólag az épület megjelölésére használható, és például a menetrendben sem tüntethető fel.

Ez a megoldás kísértetiesen hasonlít a 2011-ben eltörölt táblatörvényben szereplő korábbi megszorításokra. Az 1994-ben elfogadott 191/1994. számú törvény a magyar helységnevet szintén kizárólag a helységnevtáblára korlátozta, és külön szakaszban mondta ki, hogy azok a táblán kívül sehol máshol nem használhatóak. 2011-ben - nagyon helyesen - az ilyen nemzetközi kötelezettségvállalásokkal ellentétes szabályozás módosult. A kisebbségi nyelvű településnév a hatályos szabályozás szerint nemhogy használható, hanem kisebbségi nyelvű szövegkörnyezetben a hivatali ügyintézés során a hivataloknak kötelező is ezt használniuk. A 2015-ös tervezet ezzel ellentétes. A kisebbségi elnevezés használatának ilyen leszűkítése visszatérés egy már 2011-ben meghaladott és elfogadhatatlan elvhez, amely szerint a kisebbségi elnevezés pusztán helyi használatra való és

használata sérti az államnyelvet, amit ezért a minimálisra kell korlátozni. Az államnyelv és kisebbségi nyelvek használata közötti egyensúly követelményével szembenően nincs összhangban az ilyen megoldás.

A másik hiba a 2015-ös tervezetben, hogy a kisebbségi megjelölést pusztán az épületre korlátozza. Az állomás és megálló szlovák elnevezése nem pusztán az épületen kerül feltüntetésre (van, ahol egyébként épület sincs), hanem a vasútvonal mellett akár több helyen is, külön táblákon. A törvénynek éppenséggel azt kell meghatároznia, hogy ahol az állomás vagy megálló területén kihelyezésre kerül a szlovák elnevezés, ott a kisebbségi megjelölést is fel kell tüntetni. És ez természetesen minden olyan állomás- és megálló névre vonatkozik, amely esetében van hivatalos kisebbségi nyelvű megjelölés.

- A kisebbségi megjelölés elhelyezésének és kinézetének meghatározása: A kisebbségi nyelvhasználati törvénybe is elég szerencsétlen módon bekerült a betűméretre vonatkozó „egyenlő vagy kisebb betűméret”. Ezt megismételni a vasúti törvényben nem hogy felesleges, hanem kimondottan jogalkotási hibának számít. A betűméretre vonatkozó szabályozást csak akkor indokolt szerepeltetni a vasúti törvényben is, ha a jogalkotó a kisebbségi nyelvhasználati törvényben szereplő rendelkezéstől eltérő szabályozást akar megfogalmazni, vagy azt pontosítani kívánja. Ahogy fentebb az első 2013-as tervezet kapcsán leírtuk, ha a törvény arra lehetőséget ad, akkor a műszaki szabvány biztosan kisebb betűméretet fog meghatározni, immár kötelezően. A törvénybe éppenséggel az egyenlő betűméretet szükséges leszögezni, ezt megelőzendő. (Jogilag a legjobb megoldás ennek a kisebbségi nyelvhasználati törvényben történő módosítása lenne). A közúti kisebbségi helységnevtáblák esetében is megoldandó probléma a kis betűméret miatti olvashatatlanság, a vasúti táblák esetében nagy hiba lenne a kisebb betűméret kapcsán már ismert problémának figyelmen kívül hagyása. Alapelv: mivel (kötőpályás) közlekedési tábláról van szó, annak egyenlő távolságról egyformán olvashatónak kell lennie. (A közúti közlekedési táblák kapcsán a közelmúltban felmerült az államnyelvű és a kisebbségi nyelvű felirat egyetlen táblán, azonos betűméretben történő feltüntetése, a két területet mindenképp-

pen érdemes lenne egységesen kezelni.)

- A konkrét állomás- és megálló név meghatározása: A 2015-ös tervezetben problémásnak tűnik a vasútállomás- és megálló névek meghatározására szánt mechanizmus. A javaslat szerint ugyanis kormányrendeletben készülne el egy jegyzék a kisebbségi településeken található állomás és megálló névekről, majd a Közlekedési Hivatal ez alapján döntene a kisebbségi nyelvű „megjelölésről”, mégpedig a törvény (és nem a kormányrendelet!) hatálybalépését követő három hónapon belül. A kihelyezésre a vasút működtetője (pályavasút) köteles, a Közlekedési Hivatal által meghatározott „ésszerű határidőn”(primeraná lehota) belül.

Egyrészt problémát jelenthet a jövőben, hogy magára az elnevezésre nincs konkrét követelmény megfogalmazva. Ezt a javaslat kidolgozói is érzékeltették, mivel a 2014-es javaslatukban még szerepelt, hogy a kisebbségi nyelvű állomás- és megálló névnek meg kell felelnie a település kisebbségi nyelvű megjelölésének, ami viszont a 2015-ös tervezetből már kikerült. Továbbra is fennáll annak a veszélye, hogy az állami szervek törvényi megkötés hiányában nyelvi szempontból nem megfelelő névvel látják el az állomásokat és megállókat, ami felesleges konfliktusokat okozhat a jövőben.

Másrészt míg a kormányrendeletben történő meghatározás egyik oldalról garanciát is jelenthet, másik oldalról viszont meglehetősen rugalmatlan megoldás. Egy újabb megálló létesítését követően, vagy névmódosítás iránti igény felmerülésekor a kisebbségi megjelölés kihelyezéséhez vagy módosításához kormánydöntésre lenne szükség. (Ilyen szituációval mintha egyáltalán nem számolna a törvényjavaslat). Mindenképpen érdemes figyelembe venni, hogy a vasúti törvény 2015. december elsejétől hatályos módosításával az állomás- és megálló elnevezésének meghatározása a Közlekedési Hivataltól átkerült a közlekedésügyi minisztériumhoz. Talán a jegyzék meghatározásánál ésszerűbb lenne a törvénybe a kisebbségi nyelvű állomás- és megálló névre vonatkozóan tartalmi követelményeket beépíteni és magának a jegyzéknek meghatározását minisztériumi szintre telepíteni, ahogy ez a szlovák elnevezés esetében is működik. Esetleg megfontolható lenne az érintett önkormányzatok és/vagy

a kisebbségügyi kormánybiztos vezetésével működő Kisebbségi Bizottság bevonása valamilyen formában az eljárásba.

Az elsőként tárgyalt, 2013-as tervezetnél felsorolt további problémák jelentős részét sajnos a további tervezetek sem orvosolták. A kérdés rendezésekor mindenképpen szem előtt kell tartani, hogy maga a homlokzatra kihelyezett tábla csak egy része a problémának (ezzel úgy tűnik a javaslatokat benyújtók is tisztában vannak, hiszen Érsek Árpád a javaslat benyújtásakor a parlamentben elmondott hozzászólásában kimondottan hangsúlyozta, hogy „nagyon kis dologról” van szó.) Politikai haszon tekintetében ugyan érthető kiemelés, hisz a vasúti közlekedés két nyelvűsítésének elemei közül a vasúti épületek névtáblái a leglátványosabbak. Ugyanakkor az erőfeszítéseknek erre az egy elemre való leszűkítése elkerülhetetlenül Patyomkin-faluként hat, tekintve, hogy települések kisebbségi nyelvű megjelöléseinek precedens van arra, hogy e megjelölések nem csak a települések elejét és végét jelző táblákon (azok alatt) jelennek meg, hanem pl. közigazgatási épületeken, közigazgatási határozatokban is. Fontos ezért a megoldás keresése során a teljes képbe behelyezni a problémát és lehetőleg minél nagyobb részt megoldani belőle, különösen ha a politikai helyzet alakulása erre lehetőséget nyújt. Semmiképpen sem szabadna olyan „kompromisszumot” kötni, amely olyan elvek visszahozását jelentené a törvénybe, amit már 2011-ben sikerült meghaladni.

A rövid távú pártpolitikai érdekek mérlegelése mellett nem szabadna elfeledkezni arról, hogy itt egy olyan közösségi ügyről van szó, amely hosszabb ideje áll a szlovákiai kisebbségi magyar társadalom figyelmének középpontjában, amely kérdés a civil társadalom jelentős részét és a magyar lakta települések önkormányzatait is – pártállásra való tekintet nélkül - aktívan bekapcsolta az ügyért folytatott küzdelembe. Feltétlenül illő lenne velük is érdemben egyeztetni és kikérni véleményüket a törvényjavaslat tartalmát és szövegét illetően - még a törvényjavaslat benyújtása előtt –, már csak azért is, mivel ez magának a törvényjavaslatnak is a javára válna – mind politikai, mind szakmai értelemben.

A szlovákiai magyar nemzeti kisebbség jogállásában bekövetkezett törvényi változások 1989 után

Ladislav Orosz, a Szlovák Köztársaság alkotmánybírája hozzávetőleg húsz évvel a rendszerváltást követően vett részt az „A szlovákiai magyar kisebbség az 1989-es évet követő társadalmi transzformációs folyamatban” című projekt munkájában, s elsősorban a szlovákiai magyarok jogállásában bekövetkezett törvényi változásokat vizsgálta. Tanulmánya rövidített változatban a Štefan Šutaj vezette munkaközösség által jegyzett, az „A szlovákiai magyar kisebbség az 1989-es évet követően” című monográfiában jelent meg (ŠUTAJ, Š. a kol.: Maďarská menšina na Slovensku po roku 1989. Prešov : Universum, 2008). Ismertetőnk ennek a tanulmánynak a nemzeti kisebbségek jogállását érintő leglényegesebb részeit és következtetéseit összegzi, mert bár a megszületése óta nyolc év eltelt, a jogállás vonatkozásában azóta lényegében semmilyen kedvező változás nem következett be.

Orosz azzal vezeti fel tanulmányát, hogy: „A nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok helyzete elemzésének elvitathatatlan része a jogállásuk értékelése. Alapvető jelentősége van a nemzeti kisebbség helyzetének megítélésében, különösen egy demokratikus és jogállamban – melyként önmagát a Szlovák Köztársaság saját alaptörvénye bevezető cikkelyében (a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 1. cikkelyének 1. bekezdése) meghatározza – a jogi síknak. A demokratikus és jogállam lényegéből fakad ugyanis az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tisztelete és tiszteletben tartása, beleértve a nemzeti kisebbségnek megadott jogokat is, miközben ezek szavatolása és védelme

kulcsfontosságú kötelessége a közhatalom minden szervének, különösképpen a jogvédelmet ellátó szerveknek.”

Az 1989-es novemberi eseményeket követően, melyeknek közvetlen következményei voltak az alapvető hatalmi-politikai változások, a volt Csehszlovákiában komplex társadalmi transzformációs folyamat indult el. Ez 1993. január 1-jétől Szlovákia területén már önálló szlovák államisági keretek között megszakítás nélkül folytatódott. Jogrend tekintetében ez a folyamat az alkotmány bevezető rendelkezésének kitételével összhangban a demokratikus és jogállam kialakításában testesült meg. Ennek szükségszerű kísérőjelen-

sége volt a jogrend összes összetevőjének átalakítása az alapvető, a szilárd nyugati demokráciákra jellemző politikai és jogi kiindulópontnak (a demokratikus jogállam elvéinek) megfelelően. Orosz ekkor még nem tekinti lezártnak a folyamatot, a részeredményeket viszont már értékelésre alkalmasnak tartja.

Új jogrend születik

Orosz emlékeztet, hogy az elvi alapjában új jogrend megalkotása bonyolult folyamat, különösen ha olyan éles politikai összeütközésekben születik, mely még ma (2008) is jellemző Szlovákiára, és ha olyan új, a modern állam műkö-

déséről minimális ismeretekkel rendelkező politikai elitet alkotják meg, akiknek inkább a forradalmi ösztöneikre kell hagyatkozniuk, mint államférfiúi bölcsességükre. „Szem előtt kell tartani a lakosság többségének alapvető demokráciadeficitjét, a politikai kultúra és jogi tudatosság hiányát, ami szükségszerű következménye volt a megelőző fejlődésvonalnak, és amely lehetővé tette (és még mindig lehetővé teszi) a politikai elitnek, hogy egyszerű és látszólag vonzó politikai témákkal szerezzenek pontokat a felhalmozódott társadalmi problémák megoldásának komplex megragadása helyett.”

Ezeket a tényeket figyelembe kell venni a magyar és a többi kisebbség jogállásában 1989-ben bekövetkezett változások értékelésekor, írja Orosz. A nemzeti kisebbségek új jogállásának, különösen pedig a magyar kisebbség jogállásának kialakítását természetesen befolyásolták a fentiek mellett az ezeréves történelmi együttélés áldatlan tapasztalatai is, melyeket a szocialista rezsim tabuként kezelte. „Ezért is válhatott 1989-et követően a hatalmi harc részeként a magyar kisebbség jogállásának kérdése és többségi nemzethez való viszonya erőteljes és általában konfrontatív társadalmi vita tárgyává, mely különösképpen a múlt század 90-es éveiben nagy jelentőségű építőelem volt a politikai küzdelemnek. A történelmi traumák és a „szlovák dél” etnikai viszonyainak ellenséges boncolgatása az új politikai pártok politikai fegyvertárána alapeszközévé váltak, s ebből a politikai verseny során komoly hasznot húztak (és sajnos, húznak még ma is).”

A vázolt társadalmi-politikai klíma nagyon megnehezítette a nemzeti kisebbségek olyan jogállásához vezető utat, amely fenntartások nélkül megfelelné a jelenlegi nemzetközi jogi standardoknak és a Szlovák Köztársaság Alkotmányában deklarált jogoknak, valamint a demokratikus jogállami követelményeknek. Orosz ezért is választja azt a módszert, hogy nem pusztán a magyarok és más kisebbségek jogállásában bekövetkezett törvényi változásokat összegzi, hanem a változások társadalmi környezetét, összefüggéseit is felvázolja.

Kis jogtörténeti kronológia

Orosz 2004-ben, Szlovákia uniós taggá

válását megelőzően készült összehasonlító jogi elemzésében részletesen kitér arra, hogy a nemzeti kisebbségek jogállásának és jogainak alkotmányos rögzítése történelmi hagyomány, mely az Osztrák- Magyar Monarchia 1867-es, a birodalmi állampolgárok általános jogairól rendelkező alapokmányának 19. cikkelyében van lefektetve. Ennek értelmében minden nemzetiség egyenlő jogokkal bír, egyenlő nemzetiségi identitásának védelmében és nyelvhasználatában, a nyelvek egyenlőek az oktatásban, a hivatalokban és a közéletben s ezt az állam elismeri. A több nemzetiségű tartományokban az oktatásban nyomasztó gyakorlás nélkül oktatnak második nyelvet, s ehhez minden nemzetiség megkapja a szükséges eszközöket.

Tulajdonképpen erre épült az első Csehszlovákia 121/1920. sz. törvényben kihirdetett alkotmánylevele, mely Orosz szerint jócskán meghaladta az akkori általános nemzetközi szabályozási szintet. Ennek magyarázatát szinte minden csehszlovákiai elemző a létrehozott ország nemzetiségi sokszínűségében és a történelmi körülményekben látja. Csehszlovákia a Saint -Germain-i szerződés aláírásában vállalta, hogy a szerződésben megfogalmazott határozatokat változtatás nélkül jogrendje részévé teszi és nem fogad el olyan jogszabályt, amely ezekkel ellentétes lenne. A nemzeti, vallási és faji kisebbségek védelme és jogai az alkotmánylevelének hatodik szakaszának 128 – 134. cikkelyeiben kerültek lefektetésre. A 128. cikkely kimondta: „A Csehszlovák Köztársaság minden állampolgára egyenlő a törvény előtt és egyenlő polgári és politikai jogokat élvez tekintet nélkül fajára, nyelvére vagy vallására.

A felekezeti, vallási, hitbeli és nyelvi különbözőség a Csehszlovák Köztársaság egyetlen állampolgárának sem lehet kárára az általános jogrend keretei között, főként a közszolgálatokhoz, a hivatalokhoz és rangfokozatokhoz való hozzáférés tekintetében, vagy ha bármilyen vállalkozás vagy hivatás gyakorlásáról van szó.

A Csehszlovák Köztársaság állampolgárai az általános érvényű jogszabályi keretek között szabadon használhatják bármely nyelvet a magán és üzleti kapcsolatokban, felekezeti kapcsolatokban, a sajtóban és bármilyen kiadványban, vagy emberek nyilvános nagygyűlésein.

Mindez azonban nem korlátozza azokat a jogokat, melyekkel az állami hatóságok rendelkeznek e területeken a már hatályos vagy a jövőben kiadásra kerülő törvények szerint a közrend és állambiztonság fenntartása, valamint a hatékony ellenőrzés okán.”

A 129. cikkely még hozzáteszi: „A Csehszlovák Köztársaság nyelvtörvényének alapelveit külön törvény rögzíti, mely része a jelen alkotmánylevelnek.” A 130. cikkely ismét megerősíti a jog előtti egyenlőséget. „Ha az állampolgároknak az általános érvényű jogszabályi keretek között jogukban áll saját költségeikre jótékonyági intézményeket, vallási és szociális intézményeket alapítani, működtetni és irányítani, tekintet nélkül nemzetiségükre, nyelveikre, felekezetiükre és fajukra kölcsönösen egyenlőek e jogban és az ilyen intézményekben szabadon használhatják saját nyelvüket és gyakorolhatják vallásukat.”

A kisebbségek szempontjából fontos jogot rögzít a 131. alkotmánycikkely, mely kimondja: „A városokban és járásokban, ahol jelentős hányadban él olyan csehszlovák állampolgár, akinek a nyelve nem a csehszlovák nyelv, biztosítva van ezen csehszlovák állampolgárok gyermekeinek az állami oktatási rendszerben, az általános érvényű oktatási jogszabályi keretek között a megfelelő lehetőség, hogy saját nyelvükön részesüljenek oktatásban, egyidejűleg a csehszlovák nyelv oktatása is kötelezővé tehető.”

A 132. cikkely kimondja: „Ha a városokban és járásokban, ahol jelentős hányadban él olyan csehszlovák állampolgár, aki felekezeti, nemzetiségi vagy nyelvi kisebbséghez tartozik, bizonyos mértékű kiadásokat az állami költségvetés közalapjaiból, a községi költségvetésekből vagy más köz költségvetésekből a nevelésükre, vallásgyakorlásukra vagy jótékonyági tevékenységükre kell fordítani; a kisebbségeknek így módon biztosítják a közigazgatásra vonatkozó általános érvényű jogszabályi keretek között a részesedést a közjavakból és azok használatából.”

A 133. cikkely rendelkezik arról, hogy a „jelentős hányad” fogalmát külön törvény fogja szabályozni.

A 134. cikkely pedig kimondja: „Az erőszakos elnemzetietlenítés bármely

formája tilos. Ezen alapelv figyelmen kívül hagyását törvénnyel bűncselekménnyé lehet nyilvánítani.”

A szlovák állam (1939 – 1945) is megtartotta azt a hagyományt, hogy a nemzeti kisebbségek jogállását alkotmányában rögzítette. A 185/1939. sz. alkotmánytörvény 12. fejezete tartalmazta mindezt a következőképpen:

„91. §

- (1) Az állampolgárok szabadon megvallhatják nemzetiségüket.
- (2) Az állampolgárok nemzetiségi hovatartozásáról katasztert (nyilvántartást) vezetnek.
- (3) Változások a nemzetiségi kataszterben csak a törvény keretei közt történhetnek.
- (4) A részleteket törvény szabályozza.

92. §

- (1) Az elnemzetietlenítésre irányuló bármely tevékenység büntetendő.
- (2) A részleteket törvény szabályozza.

93. §

- (1) A nemzetiségi csoportoknak, melyek honosak Szlovákia területén, jogukban áll kulturálisan és politikailag megszervezni önmagukat saját vezetés alatt.
- (2) A nemzetiségi csoportok és azok tagjai (91. §) kulturális kapcsolatokat teremthetnek és tarthatnak fenn anyanemzeteikkel.

94. §

A nemzetiségi csoportoknak joguk van a közéletben és az iskolákban a saját nyelvük használatára, melyről külön jogszabály is kiadásra kerül.

95. §

A nemzetiségi csoportok jogai, melyeket az alkotmány tartalmaz, olyan mértékben érvényesek, amilyen mértékben az ugyanilyen jogokat az adott nemzeti

kisebbség anyaországában élő szlovák kisebbség élvezei.”

(A szlovák állam jogrendjének ezt a kitételét a közvélemény a „reciprocitás elveként” szokta emlegetni, s különösen mélyen bevéődött a szlovák köztudatba: még az 1989-es változásokat követő magyar-szlovák politikai-társadalmi vitákban is folyamatosan előkeült. – a szerk. megjegyzése)

Teljes jogfosztás 1945 – 1948-ban. Az 1945-ös Beneš-dekrétumok teljes jogfosztással sújtották a csehszlovákiai német és magyar kisebbséget, megfosztották őket állampolgárságuktól, vagyonukat elkobozták, külső és belső telepítések, lakosságcsere tárgyává tették őket, nyilvános nyelvhasználatukat, iskoláikat betiltották, megszűnt a magyar és német nyelvű sajtó és tájékoztatás. Az elnöki rendeleteket a háború lezárását követően megalakult szlovák megbízotti testületek is szó szerint átvették.

Az 1948-as februári szocialista fordulatot követően is jelentős mértékben megnyirbálták a nemzeti kisebbségek jogait az első Csehszlovákia jogrendjéhez képest. A május 9-i csehszlovák alkotmány (a törvénytár 150/1948. sz. alkotmánytörvénye) az újkori Csehszlovákia (és Szlovákia) egyetlen olyan alkotmánya, mely a nemzeti kisebbségek jogairól említést sem tesz. Ladislav Orosz szerint ennek az oka, hogy a II. világháborút követően a politikai irányvonal az volt, hogy kizárólagos csehszlovák nemzetállamot kell építeni nem szláv nemzeti kisebbségek nélkül. A szocialista rendszer ezt követően arra hivatkozva, hogy a gazdasági és szociális különbségek megszüntetése a nemzetiségi különbségeket is megszüntette, nem tartotta szükségesnek a nemzetiségi kérdések kezelését.

Változás csak az 1960-as évekre következett be. Az addigra megtúrttá vált nemzetiségi jogokat az 1960-as szocialista alkotmány (100/1960-as alkotmánytörvény) emelte jogrendbe, mely 25. cikkelyében leszögezte: „A magyar, ukrán és lengyel nemzetiségnek az állam minden eszközt és lehetőséget biztosít az anyanyelvű művelődésre és kulturális fejlődésre.” A 186/1960. sz. közoktatási törvény pedig kimondta, hogy „A magyar, ukrán és lengyel gyerekeknek és fiataloknak létrehozott iskolákban az oktatási nyelv az ő anyanyelvük (29. § 2. bek.)” A Szlovák Nemzeti Tanács

hárszabálya (113/1960. sz. törvény) pedig az SZNT feladatává tette „a magyar és ukrán nemzetiség sokoldalú fejlődése kedvező feltételeinek biztosítását az egyenjogúság szellemében”.

Csehszlovákia (Szlovákia) történetében kulcsfontosságú és a nemzeti kisebbségek jogállását rendező jogszabályok közül kiemelkedő jelentőségű a 144/1968. sz., a Csehszlovák Szocialista Köztársaság nemzetiségeinek jogállásáról szóló alkotmánytörvény, mely az ún. prágai tavasz időszakának terméke, de azon kevés jogszabályok egyike, mely az ország 1968. augusztus 21-ei megszállása után is a jogrend része maradt és csak az 1989-es rendszerváltást követően, az emberjogi alapokmány elfogadásával szűnt meg.

A szakirodalom kiemeli, hogy a 144/1968-as alkotmánytörvény államalkotóként ismeri el a nemzeti kisebbségeket, elismeri a német nemzetiséget és részben a ruszint is, rögzíti, hogy az állampolgárok szabadon választhatják meg nemzetiségüket, a nemzetiségi hovatartozás nem lehet hátrányára senkinek, és kimondottan megtiltja az elnemzetietlenítésre irányuló bármilyen nyomásgyakorlást. Az alkotmány preambuluma szerint „a Csehszlovák Szocialista Köztársaság dolgozó népét, mely minden állami hatalom forrása, a közös hazában és közös társadalomban megbonthatatlan közösségben a cseh és szlovák nemzetel együtt alkotja a magyar, a német, a lengyel és az ukrán (ruszin) nemzetiség is...”, az 1. cikkely pedig úgy fogalmaz: „A Csehszlovák Szocialista Köztársaság mint a cseh és szlovák nemzet, valamint a területén élő nemzetiségek közös állama...” – ebből Orosz szerint világosan kitűnik a nemzeti kisebbségek államalkotó mivoltának elismerése. Véleménye szerint ezt csak megerősíti, hogy a 2. cikkely arányos képviselést garantál nekik („A nemzetiségeknek létszámarányos képviselést jár a képviselési testületekben és más választott szervekben”), s ebből egyértelmű az is, hogy a nemzetiségi jogokat kollektív jogként értelmezi.

Az 1989 utáni szakirodalom egészében véve mégis inkább bírálja ezt a törvényt és jelentőségét marginalizálja arra hivatkozva, hogy lényegében csak rögzíti a nemzeti kisebbségek jogait, de a végrehajtó jogszabályokat soha nem fogadták el hozzá, holott erre maga az alkotmány utal. A 3. cikkely első beke-

dése szerint törvényt kellett volna hozni az anyanyelvű oktatásról, az anyanyelvű kulturális fejlődés biztosításáról, a kisebbségi nyelvek hivatali érintkezésben való használatáról, a nemzetiségi kulturális egyesületekről, a nemzetiségi sajtóról és tájékoztatásról. Törvénnyel ezek közül csupán az anyanyelvű oktatást rendezték. A magyar nyelvű sajtó, a kulturális egyesületek és kisebbségi színházak ennek ellenére működtek.

Nem született meg a végrehajtó jogszabály az alkotmánytörvény 5. cikkely 2. bekezdésében garantált képviseleti jogról sem. („A nemzeti tanácsok meghatározzák azt is, hogy mely képviseleti testületek és végrehajtó szervek mellett alakulnak olyan szervek, melyek a kisebbségi jogok végrehajtását szavatolják.”) A mulasztás ellenére az SZNT-ben megalakult a nemzeti bizottságok és nemzetiségek szakbizottsága, a kormány állandó tanácsadó testületként létrehozta a nemzetiségi tanácsát, a nemzetiségileg vegyesen lakott területek magasabb szintű nemzeti bizottságai is működtek nemzetiségi szakbizottságokat. 1970-ig a szlovák kormányban tárca nélküli miniszterként Dobos László hatáskörébe tartozott a nemzeti kisebbségek problémaköre.

A választási rendszer a maga módján – formálisan – biztosította a nemzetiségek képviseletét a legfelsőbb választott szervekben. A Nemzeti Front jelöltlistájáról pl. 1986-ban 19 magyar képviselő került be a Szövetségi Gyűlésbe, 16 a Szlovák Nemzeti Tanácsba. Orosz arra is felhívja a figyelmet, hogy 1968-at követően törvény garantálta, hogy a nemzeti kisebbségek képviselői a saját anyanyelvükön szólalhattak fel a törvényhozás testületeiben. Ezt a jogot garantálta az SZNT 204/1968. sz., a házszabályról szóló törvénye (18.§), később a Szövetségi Gyűlés 31/1989. sz., az SZGY házszabályáról szóló törvénye is (13. §). „Olyan jogról van szó, melyet a jelenlegi törvényhozás nem biztosít a képviselőinek” – teszi hozzá Orosz. Véleménye szerint Szlovákia alkotmánytörténetében – minden fogyatékosága ellenére – a 144/1968-as alkotmánytörvény a nemzeti kisebbségekre vonatkozó legfigyelemreméltóbb jogszabály. Ezt csak kiemeli, hogy a magyar kisebbség politikai képvisellete az alkotmánytörvény kedvező tartalmát csak akkor kezdte igazán tudatosítani, amikor a megszüntetésére sor került. 1990 novemberében a Szövetségi Gyű-

lés égisze alatt zajlott jelentős politikai küzdelem a nemzeti kisebbségek jogállásáért. Az alapvető jogok és szabadságjogok kartájának betervezését követően, mely az új alkotmány szerves része kívánt lenni, s el akarta törölni a 144/1968-as alkotmánytörvényt a nemzeti kisebbségek jogállásáról, az MKDM és az Együttélés képviselői tiltakoztak. Duray Miklós felszólalásában kifejtette, hogy a fennálló jogoknál kevesebbet garantálna a nemzeti kisebbségeknek az új szabályozás, amit a hatályos nemzetközi jogszabályok is tiltanak. Módosító javaslatot terjesztett be, mely kollektív jogokat garantált volna a kisebbségeknek. Mivel a módosítást a szövetségi parlament leszavazta, az MKDM és az Együttélés képviselői tiltakozásul kivonultak a végszavazásról. A 144/1968-as alkotmányos jogállást megszüntető alapjogi kartát magyar részről csak az FMK képviselői szavazták meg.

A karta „Nemzeti és etnikai kisebbségek joga” c. fejezete két cikkelyből állt. A 24. cikkely leszögezte:

„A nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozás senkinek sem szolgálhat a hátrányára.”

A 25. cikkely pedig így hangzott:

„(1) A nemzeti vagy etnikai kisebbséget alkotó állampolgároknak garantálva van a sokoldalú fejlődés, főként a jog, hogy a kisebbség többi tagjával közösen fejlesszék kultúrájukat, joguk van információt terjeszteni és elfogadni anyanyelvükön és nemzetiségi egyesületekbe tömörülni. A részleteket törvény szabályozza.

(2) A nemzetiségi és etnikai kisebbségekhez tartozó személyeknek törvényben megszabott feltételek mellett garantálják meg

- a) a saját nyelvükön való művelődés jogát,
- b) nyelvük használatát a hivatali érintkezésben,
- c) a jogot a nemzeti és etnikai kisebbségeket érintő ügyek megoldásában való részvételhez.”

Orosz szerint Csehszlovákia demokratikus államisága szempontjából az alapjogi karta alkotmányá emelése fontos lépés volt, de az objektivitás megköveteli annak kimondását, hogy tartalmilag a 144/1968-as alkotmánytörvény több jogot adott a magyar kisebbségnek,

mint a karta, s ha még hozzátesszük – fogalmaz –, milyen változások következtek be 1989 után, feltételezhető, hogy a 144/1968-as törvény megtartása minőségileg új fejezetet nyithatott volna az érvényesítésében.

Változások a magyar kisebbség jogállásában 1989 után

Az 1989-es politikai eseményeket követően a volt Csehszlovákiában megalakultak az új politikai pártok, polgári kezdeményezések, melyek megfogalmazták elképzeléseiket a társadalom jövőjéről berendezkedéséről. A folyamatból nem maradtak ki a magyarok sem. A Független Magyar Kezdeményezés a Nyilvánosság az Erőszak Ellen mozgalom viszonylag önálló részeként, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés Politikai Mozgalom önálló pártként jelent meg a politikai porondon, s az 1990-es szabad választásokat követően bejutottak a parlament(ek)be, az FMK kormányra került, az MKDM és az Együttélés ellenzékben politizált.

1989 novemberében azonban teret nyitott a nemzeti, nacionalista és radikális nacionalista politikai erőknél is, közülük a Szlovák Nemzeti Párt szerzett parlamenti mandátumot. Ezek a pártok a nemzeti emancipációs harcot tűzték zászlajukra, leplezetlenül intoleránsak voltak a nemzeti kisebbségekkel, elsősorban a magyarokkal szemben. Orosz megjegyzi: a többi szlovák párt inkább „polgári” jellegű volt, kevésbé intoleráns, de a „nemzeti elem” a politikai programjuk része volt. Az első igazán komoly összecsapásra a nemzeti irányzatok és a polgári pártok között 1990 őszén, a nemzeti kisebbségek jogállását érintő, a hivatali nyelvhasználatról szóló törvény előkészítése kapcsán robbant ki. A modern demokratikus jogállamok többségének jogrendjében szerepel ilyen törvény, a társadalmi berendezkedés szempontjából erre Szlovákiában is szükség volt, írja Orosz, hozzátéve: korábban az alkotmány 3. cikkelye 1. bekezdésének c) pontja alapján a szlovák és cseh nyelvet használták hivatalos nyelvként, a vegyes lakosságú területeken pedig elfogadták a nemzeti kisebbség nyelvének használatát is a hivatalokban. A 428/1990. sz., a hivatalos nyelvről szóló törvény 1990. október 25-én jóváhagyott változata a szlovák nyelvet tette meg hivatalos nyelvvé

és Magyar Köztársaság jószomszédi viszonyáról és baráti együttműködéséről szóló szerződés (magyar-szlovák alapszerződés, a t. 115/1997. sz. alatt tette közzé), mely egész sor rendkívül előremutató elemet tartalmaz. „A szerződő felek pl. kötelezték magukat a nemzetközi egyezményekből fakadó politikai jellegű normák és kötelezettségek betartására (pl. az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201-es ajánlására), törvényerejű kötelezettségként (az alapszerződés 15. cikkelye 4. bekezdésének b) pontja). Orosz szerint az, hogy Szlovákia ezt a szerződést aláírta, annak köszönhető, hogy ki akart törni az erősödő nemzetközi elszigeteltségből és bizonyítani akarta, hogy jóindulatú a magyar kisebbséggel szemben és meg tud állapodni szomszédjával a rendkívül érzékeny kisebbségi kérdésben is. 1995-ben sor került a kisebbségi keretegyezmény ratifikálására is, ami szintén befolyással volt a szlovákiai magyarok helyzetére.

1998 és 2006 között megváltozott a magyar kisebbség politikai képviseletének helyzete: kormánypárt lett a Magyar Koalíció Pártja. (A koalíció többi tagja: SDK, SDL, SOP.) A magyar kisebbség helyzetében a jogrendet illetően elsősorban az oktatásügyben és a kisebbségi nyelvhasználat terén következtek be azonnali változások. Az 5/1999. sz. közoktatási törvény átírta az 1984-es (többször módosított) jogszabályt, módosult az államnyelvtörvény és az iskolák államigazgatásáról szóló törvény, így lehetővé vált a nemzeti kisebbségek iskoláiban a kétnyelvű bizonyítványok kiadása és a pedagógiai dokumentáció államnyelvi vezetése mellett a nemzeti kisebbség nyelvén történő vezetése is. Ennek az időszaknak a legfontosabb törvénye a nemzeti kisebbségek nyelvhasználatáról rendelkező 184/1999. sz. törvény, mely újra bevezette, hogy azokban a községekben, ahol a kisebbség számaránya – a legutóbbi népszavazáson mért adatok szerint – eléri vagy meghaladja a 20 %-ot, használható a kisebbség nyelve a hivatali érintkezésben. A kormány törvénytervezete nem felelt meg az MKP elképzeléseinek, mely komplex és sokkal szélesebb körű nyelvhasználatot lehetővé tevő saját javaslatot nyújtott be (259. sz. parlamenti beadvány), sikertelenül. A MKP kormányjavaslathoz benyújtott módosításait is rendre elvetette a törvényhozás, így az utolsó pillanatig kétséges volt, hogy az MKP megszavazza-e azt, em-

lékeztet Orosz. Megszavazta, mert a magyar szavazatok nélkül nem született volna meg a kisebbségek nyelvhasználatáról szóló törvény. Ennek alapján végrehajtott rendeletek születtek, pl. a 217/1999. sz. miniszteri rendelet a pedagógiai dokumentáció vezetéséről, a 221/1999. sz. rendelet azon települések jegyzékéről, ahol a kisebbség nyelve a hivatali érintkezésben használható. Egyéb törvények ebben az időszakban csak mellékesen érintették a nemzeti kisebbségeket (pl. a könyvtárakról, a műemlékvédelemről vagy a műsorszórásról szóló törvények). Az MKP nemzeti kisebbségek jogállásának javítására vonatkozó egyéb törekvései elsősorban az SOP és SDL elutasító magatartása miatt mondtak csődöt, fogalmaz Orosz. Konkrétan ennek esett áldozatul az alkotmány preambuluma módosítása, az alkotmány a kisebbségek jogállását rendező II. fejezete negyedik szakaszának módosítása, a nevesítetlen földek települési tulajdonba adása, az önálló magyar egyetem létrehozása és a magyar többségű ún. komáromi megye kialakítása a nagyobb területi egységek önkormányzatainak létrehozásakor. Kedvezően a nemzeti kisebbségekre csak a Regionális és kisebbségi nyelvek európai kartájának ratifikálása hatott (2001. július 1.), bár az MKP elégedetlen volt azon átvett rendelkezések körével, melyeknek a teljesítésére Szlovákia kötelezte magát.

A 2002-es választásokat követően az MKP újra kormánypárt lett (koalíciós partnerei: SDKÚ, KDH, ANO.) Ennek az időszaknak magyar szempontból a legnagyobb sikere a magyar tanítási nyelvű Selye János Egyetem létrehozása (a 131/2002. sz. törvény módosításával), de bekerült a jogszabályokba a nemzeti kisebbség nyelvén (is) oktató iskolák kétnyelvű megjelölése, az elektronikus közmédiaokban az önálló kisebbségi adások szerkesztőségének létrehozása. Kihatással van a nemzeti kisebbségek jogállására az elfogadott antidiszkriminációs törvény (365/2004.), a büntető perrendtartás pontosítása a tolmácshoz való jogot illetően, valamint a 13/2006. sz. névhasználati törvény, mely megkönynyíti a nem szlovák nemzetiségű nők anyanyelvű családnév-használatát. Az MKP ebben a megbízatási időszakban sem tudta elérni a nemzeti kisebbségek nyelvhasználatáról szóló törvény olyan módosítását, mely az előző időszakban benyújtott tervezetének megfelelt vol-

na, holott a koalíciós kormányprogram erre kötelezettséget vállalt, és nem született meg a kisebbségi kultúrák finanszírozásáról szóló törvény sem.

A 2006-os parlamenti választásokat követően a története legjobb eredményét hozó (11,68%) MKP nem került be a kormányba, melyet a Robert Fico vezette győztes Smer-SD alakított meg a Ján Slota vezette SNS-szel és a Vladimír Mečiar vezette HZDS-szel. Ettől a koalíciótól nagyvonalúság a kisebbségekkel szemben nem volt elvárható. A fenyegető veszélyeket a 245/2008. sz. közoktatási törvény meghozatala során az MKP sikeresen védte ki annak köszönhetően, hogy jó stratégiát és taktikát választott. Az MKP politikai alkut kötött és a kormánypártokkal együtt megszavazta a Lisszaboni Szerződést, melyhez háromötödös parlamenti többség kellett, így a közoktatási törvény és a vele kapcsolatos rendeletek megőrizték a fennálló helyzetet (status quo), majd ezt követően a Smer-SD parlamenti frakciója támogatásával a tankönyvek földrajzinévhasználatában kialakult vitát is kedvezően tudták lezárni.

Ladislav Orosz elemzése ezen a ponton ér véget. Összegezőképpen leszögezi, hogy a létező jogszabályok elegendő jogot és lehetőséget biztosítanak Szlovákiában a nemzeti kisebbségeknek, a nemzetközi egyezmények szlovák jogrend felett állása pedig a jogorvoslatnak is. Orosz szerint nincs szükség a magyar kisebbség által szorgalmazott, a második Dzurinda-kormány kormányprogramjába is felvett – önálló törvényre a kisebbségek jogállásáról, mivel az – mint Orosz írja – ütközne a szlovák törvénykezési rendszer filozófiájával. A nemzetiségi és etnikai kapcsolatok javítása érdekében Orosz megfontolásra ajánlja, hogy a kisebbségi nyelvhasználati törvény módosításával tegyék lehetővé a polgári szertartások (esküvők, temetések) kisebbség nyelvén történő végzését; iktassák törvénybe a létező gyakorlatot, hogy az elnöki irodához, a parlamenthez, a kormányhivatalhoz, az emberjogi biztoshoz) anyanyelvén írt beadvánnyal is fordulhat a nemzeti kisebbséghez tartozó polgár. Javasolja még, hogy újból tegyék lehetővé a parlamenti képviselőknek, hogy a parlamenti vitákban anyanyelvükön szólalhassanak fel (ehhez a házszabályt kell módosítani), mert ezzel a joggal – míg létezett – is ritkán éltek a képviselők, a jogállamiság elmélyítése érdekében pedig a legfonto-

sabb jogszabályokat a nemzeti kisebbségek nyelvén is tegyék közzé hivatalos fordításban, valamint az államnyelvtörvény problematikus kitételeit is vizsgálják felül. Orosz szerint nem szabad mulasztásos törvénysértéseket sem elkövetni a hatóságoknak (a 2001-es népszámlálást követően nem adták ki a kisebbségi nyelven megjelölendő helységek listáját), a kisebbségek nyelvhasználatának alkalmazásával kapcsolatos problémákat pedig kormányrendeletben kellene tisztázni (ehhez alkotmányos felhatalmazást kell teremteni, 120. cikkely 1. bek.).

A magyar kisebbség (MKP) által megfogalmazott jogállási rendezéssel kapcsolatosan Orosz szkeptikus. Hosszú távon nem tartja kivitelezhetőnek a magyar többségű megyét, a területi autonómiát, a Beneš-dekrétumok megszüntetését a Szlovákiában uralkodó körülmények miatt, de azért sem, mert ezzel az MKP másfajta („kevésbé radikális”) követeléseinek a támogatását is elveszítené a szlovák politikai pártok részéről. A kisebbségek jogállását érintő kérdésekben Orosz szerint a többnemzetiségű társadalom egészének a konszenzusára van szükség. Mivel nemzetközileg a szlovákiai kisebbségi jogok szintjét megfelelőnek tekintik, belföldön a kisebbségek bizalma a közhatalmi szervek iránt akkor nőhet, ha a létező jogok gyakorlati kivitelezése következetesen juthat érvényre. Az alkotmány és a törvények betűje ugyanis nem jelenti automatikusan, hogy a betartásuk is garantálva van.

Kiegészítés a 2008-at követő időszakhoz

Orosz tanulmánya is előrejelezte, hogy az első Fico-kormánytól nem várható

lényegi előrelépés vagy változás a kisebbségi jogok területén. Az MKP-ban bekövetkezett pártszakadás és a Most-Híd vegyespárt megalakulása megváltoztatta a magyarkérdésben addig képviselt irányvonalakat. Az MKP képvisellete a 2010-es választásokon nem jutott be a parlamentbe. A Most-Hídnak, mely szlovák és magyar képviselőkkel bejutott a parlamentbe, ismét sikerült kormányra kerülnie. A Radičová-kormány idején sikerült fontos változásokat eszközölnie a kisebbségi nyelvhasználati törvényben. Kötelező érvénnyel bekerült pl. a rendelkezésekbe, hogy az életveszélyre figyelmeztető feliratokat a 20 %-nál több kisebbségi lakosú községekben a kisebbség nyelvén is fel kell tüntetni, s ha ez nem történik meg, büntetés is kiróható érte, ám ez is az írott malaszt kategóriába tartozik. Nincsenek hozzá végrehajtott rendelkezések, nem világos, ki látja el a felügyeletet, ki rója ki a büntetéseket. Ugyanez a helyzet a vasútállomások és pályaudvarok megjelölésével és a vállalkozói szféra egészének nyelvhasználatával (az üzletközpontokban, cégeknél pl. még a veszélyjelző feliratok sincsenek kiírva magyarul, a reklám- és tájékoztató feliratokról nem is szólva). Perspektivikusan módosult ugyan a nyelvhasználatot lehetővé tevő lakossági arányszám mértéke is 20-ról 15 százalékra, de ez leghamarabb a 2021-es népszámlálási adatok esetében változtatható a községek listájának összetételén (egymást követő két népszámláláson kell a lakosság arányának változni).

Fontos tény – ami Ladislav Orosz elemzéséből kimaradt –, hogy a nemzeti kisebbségek problémaköre 1998 és 2006 között kormányalelnöki koordináció és felügyelet alatt állt, a kulturális támogatások vonatkozásában pedig, hogy a kulturális tárcánál magyar államtitkár is működött. A kormányhi-

vatal tanácsadó testületeként kisebbségi tanács alakult. Az oktatásügyi minisztériumnak volt nemzetiségi főosztálya és léteztek kisebbségi szakmai testületek-intézetek is. Az első Fico-kormány idején formálisan kormányalelnöki hatáskörben maradtak a nemzeti kisebbségek (D. Čaplovič) és a nemzetiségi tanács. A 2010-ben megalakuló Radičová-kormány pedig megerősítette Rudolf Chmel (Most-Híd) kormányalelnök jogköreit, kiterjesztette felügyeleti jogát a nemzeti kisebbségek iskoláira, hozzá rendelte a kulturális támogatások elosztásának kérdéskörét is. Ehhez a nemzetiségi tanács mellé nemzetiségenként önálló pályázatbíráló és javasoló bizottságokat hoztak létre, melynek döntéseit azonban a kormányalelnök hivatala felülbírálhatta.

A 2012-es előrehozott parlamenti választásokat követően, amikor a Smer-SD egyedül alakíthatott kormányt, ez a kormányalelnöki poszt megszűnt. A nemzetiségi tanács és a nemzetiségi kulturális támogatások kezelésének koordinátora lényegében a kormányhivatal hivatalvezetője és a nemzetiségi osztály néhány hivatalnokja lett (lényegében a szocialista éra modellje.), rövid ideig kisebbségi kormánybiztos (A. Nagy László – MOST-Híd) is létezett, de tehetetlensége miatt lemondott. A tanácsadó testületek megmaradtak. Érdemi előrelépés a nemzeti kisebbségek jogainak vonatkozásában nem történt. Menet közben az emberi jogok és kisebbségi jogok agendáját többször is áthelyezték (a külügyminiszterhez, majd az igazságügyi miniszterhez).

Kormányalelnöki szintű kezelője a nemzeti kisebbségek problémakörének jelenleg sincs, csak kormánybiztos van a kormányhivatalban. A kormányprogramnyilatkozatában annyi szerepel, hogy törvényben fogja rendezni a kisebbségi kultúrák finanszírozását.

Az a tény, hogy a szlovákiai nemzeti kisebbségek jogi helyzete az egymást váltó kormányok magyar kisebbséghez való viszonyulásának függvénye (elsősorban), a nem szlovák nemzetiségű állampolgárok jogbiztonságát nem erősíti, hanem egyenesen esetlegessé teszi. A Ladislav Orosz által már 2008-ban megfogalmazott, a jogbiztonságot és állam iránti bizalmat növelő javaslatokat a most regnáló hatalom sem veszi figyelembe.

(ngyr)

Nem élünk a nyelvi jogainkkal

A Szlovák Köztársaságban 512 olyan település létezik, amelyek önkormányzatai a hatályos törvények és az ország kormányának vonatkozó rendelet értelmében a lakosok az anyanyelvüket (esetünkben a magyar nyelvet) is használhatják az ügyintézés során. A Pro Civis polgári társulás évente felméri, mennyire érvényesül az egyes községekben a polgárok anyanyelven történő tájékoztatása. Mennyire tudnak élni a törvény adta lehetőségekkel az egyes önkormányzatok, és hogyan használják ki az önkormányzati weboldalak nyújtotta lehetőséget a lakosság tájékoztatása érdekében? Felmérésünk célja természetesen nem a weboldalak tartalmának vizsgálata, hanem az, hogy az érintett községek lakossága hogyan jut hozzá az őt érintő adatokhoz, dokumentumokhoz, rendeletekhez és információkhoz az államnyelv mellett az anyanyelven is.

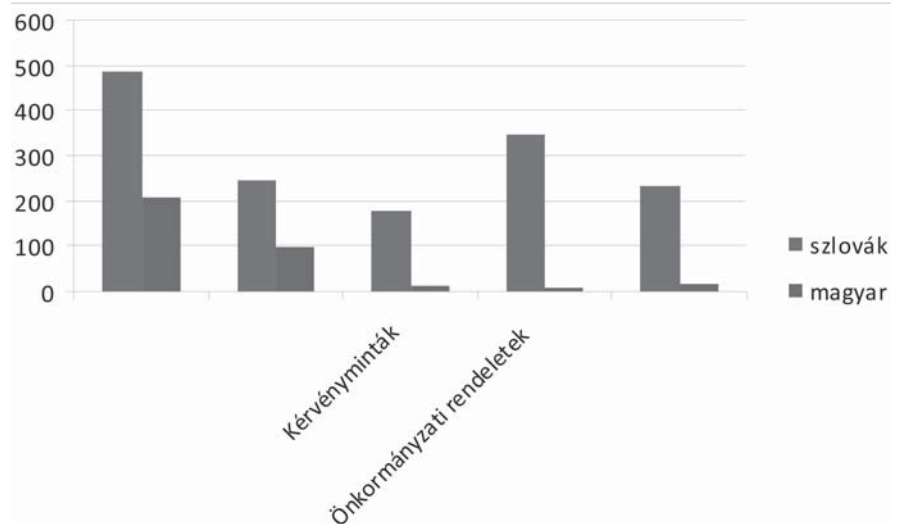
Nem történt előrelépés

A Szlovák Köztársaság 512 nemzetiségű által is lakott településéből jelenleg 490-nek van saját honlapja. Ez enyhe elégedettségre adhatna okot, hiszen 1-el többnek, mint a tavalyi felmérés szerint (489). Közelítünk, ha lassacskán is, a teljeskörű elektronikus tájékoztatás lehetőségéhez. Ilyen tempóban már „csak” huszonkét évig kell várunk,

hogy valamennyi magyarok által is lakott településnek legyen saját honlapja. Mindjárt az elején szükséges konstatálnunk, hogy felmérésünk eredménye több mint kiábrándító! A magyarok lakta dél-szlovákiai települések polgármesterei, önkormányzatai sok esetben nem tartják fontosnak az anyanyelven történő tájékoztatást. Teszik ezt az olyan típusú tájékoztatási kötelezettségek esetében is, amikor nem csak joguk, de kifejezetten kötelességük lenne az anyanyelven, tehát magyarul történő tájékoztatás.

Elemzésünk alaptétele, hogy a 490 településből azonban magyar tartalommal a weboldaloknak a fele sem rendelkezik: pontosan 218. Alapvető információ-

ókat a weblapok közül 484 közül, ebből magyar nyelven 208. Abszolút számokban kifejezve éppen eggyel több, mint tavaly. Közérdekű információkat 243 weboldal tartalmaz, ami pontosan 17-tel több mint tavaly, ezen belül azonban a magyar közérdekű információk 97 honlapnál található meg, ami alig 6-tal több mint egy éve. Még lehangolóbb a helyzet a kérvények mintái nyilvánosságra hozása esetében, amit mindössze 178 önkormányzat tart fontosnak, és ezek a közérdekű információk mindössze 14 weboldalon olvashatók magyarul is! Az önkormányzati rendeletek 345 önkormányzati weboldalon olvashatók szlovákul, ebből magyarul elenyészően kevés, 8 honlapon! A polgárokat valószínűleg érdekelnék a községük

önkormányzati ülésein elfogadott határozatok, jegyzőkönyvek tartalma is. Ezeket a dokumentumokat szintén csak elenyésző mennyiségben teszik közzé. Míg szlovákul 231, magyarul csak 15 weboldal közli ezeket.

Járások, régiók példái

Akárcsak tavaly, legjobb a helyzet idén is a Galántai járásban. Bár a legtöbb weboldalt a Dunaszerdahelyi járásban találjuk, ahol a 66 községből 65-nek van saját honlapja (a tavalyi adathoz hasonló), ebből azonban csak 41 rendelkezik magyar verzióval. Ezzel szemben a Galántai járás 21 községéből mind a 21-nek van saját weboldala, amiből 18-nak van magyar megjelenése. A Komáromi járás 37 községéből 36 üzemeltet saját honlapot, ebből csak 23 tartja fontosnak a magyar nyelvű tájékoztatást. Jónak mondható a helyzet az Érsekújvári járásban is (35 község, 34 weboldal), magyar megfelelő viszont csak 24-ben. A Nagyrőcei járás 16 magyarok által lakott községében mindenütt van weboldal, ám csak egynegyedében (4) magyar tartalom. Nyitrai járás: 15 település, 15 weboldal, de csak 6 magyarul is. Elég lehangoló a helyzet a Rimaszombati járásban, ahol a 72 községből ugyan 69 rendelkezik saját weboldallal, ebből azonban csak 27 magyar tartalommal, vagyis 42 magyarok lakta településen nem tájékoztatják a polgárokat az anyanyelvükön. Nem kedvezőbb a helyzet a Rozsnyói járásban sem (32 község, 30 honlap), ahol a meglévő weboldalainak mindössze az egynegyede (8) rendelkezik magyar verzióval is. A Szenci járásban a magyarok lakta falvak 1/3-ában tájékoztatják a lakosokat magyarul is, míg például a Losonci járás 28 településéből a meglévő 25 weboldalból mindössze 3-nak van

magyar verziója! A Lévai járás 53 településéből az 50 weboldalból csak 17-nek van magyar tartalma.

Ez az eredmény ismét arról árulkodik, hogy sok településen a kétnyelvűség és az anyanyelven történő tájékoztatás enyhén szólva nem tartozik a prioritások közé, és nem tisztelik a polgárok nyelvi jogait. Teszik ezt annak ellenére, hogy, mint a bevezetőben említettük, ezt a jogot a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 34. cikkelyének I. bekezdése biztosítja. Mi több, az információhoz való szabad hozzáférésről szóló törvény 6. §-ának 5. bekezdése kötelezi a községeket, hogy az alapvető információkat (önkormányzati ülés időpontja, programja, jegyzőkönyvek, rendeletek stb.) a kisebbség nyelvén is megjelentessék, amennyiben azt az államnyelven megteszik.

Ahol döntő többségben vagyunk

Sorolhatnánk az elrettentő példákat, hiszen még azon községek esetében sem találunk teljes kétnyelvűséget, ahol a magyarok aránya meghaladja a 75%-ot. Először említsünk néhány követendő példát. A Dunaszerdahelyi járásban levő Alistál honlapján például mindkét nyelven közlik az alapinformációkat, közérdekű információkat, kérvénymintákat, jegyzőkönyveket, határozatokat. Igaz, az önkormányzati rendeleteket sem egyik, sem másik nyelven nem közlik. Közlik viszont két nyelven a számlákat, szerződéseket, sőt a szálláslehetőséget is. A Komáromi járásbeli Dunamocson például kétnyelvű minden információ, kivéve az önkormányzati rendeleteket (azok csak szlovákul szerepelnek, viszont a közérdekű információkat csak magyarul tartják fontosnak. A Galántai járásbeli Nádszegen a legtöbb informá-

ció kétnyelvű, kivéve a kérvénymintákat és az önkormányzati rendeleteket. Az önkormányzati rendeleteket azonban sehol (egy helyen sem!) közlik magyarul. Kérvénymintákat a már említett Alistálban, Dunamocson, vagyis 2 településen találunk. Ezek a községek a fehér hollóknak számítanak.

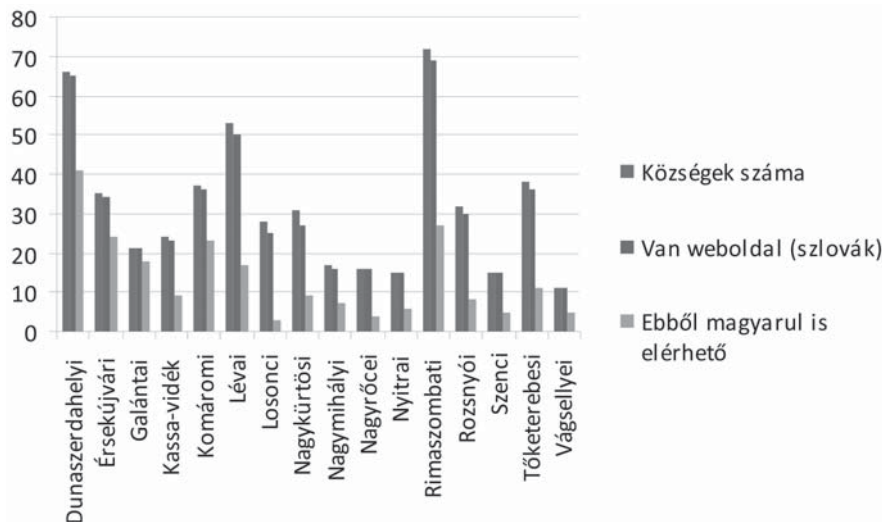
A többségében (75% fölött) magyarok lakta települések esetében a meglévő 177 weboldalból mindössze 101 kétnyelvű (57,6%), az alapinformációk százalékaránya hasonló (57,63%), míg a közérdekű információk tekintetében 66 : 42 az arány (37,29 : 23,73%). A jegyzőkönyvek, határozatok esetében az arány már sokkal riasztóbb: 66 szlovák – 6 magyar (37,29 : 3,39%), az önkormányzati rendeleteknél lehangoló: 108 : 0, míg a kérvénymintáknál 40 : 3 az arány a szlovák nyelv javára (22,6 : 1,69%). Ha a zömében vagy nagy többségében magyarok lakta községek így viszonyulnak kétnyelvűséghez, mit várhatunk el a szórványtól, azoktól a településektől, ahol a magyarság aránya 20% alatti?

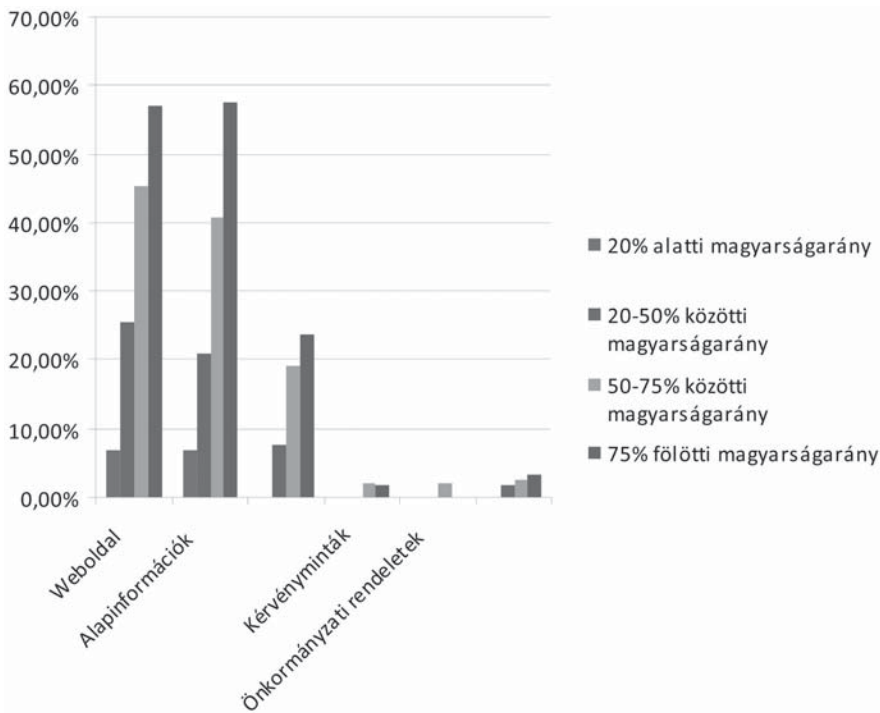
Ahol többségben vagyunk

Azoknak a községeknek az esetében, ahol a magyarság aránya 50-75% közötti, vagyis többségben vannak a magyarok, már nagyobb a torzulás. Ezen községek 96,3%-ának van saját weboldala, de magyar tartalommal a 157-ből csak 71 rendelkezik (100% : 45,22%). Az alapinformációk magyar nyelven 40,76%-ot tesznek ki, a közérdekű információk aránya 49,04% : 19,11%, a kérvényminták aránya 31,85% : 1,91%, az önkormányzati rendeleteké 72,61% : 1,91%, a jegyzőkönyvek, önkormányzati határozatok aránya pedig 51,59% : 2,55%!

Kisebbségben

Ahol a magyar lakosok aránya az összlakosság felénél is kevesebb, vagyis 20 és 50% közötti, „természetesen” még drasztikusabb az arány. Ezek közül a települések közül 110-ből 107-nek van ugyan saját honlapja, ezek kétnyelvűsége azonban lehangoló. Itt elegendő csak a magyar nyelvű információk százalékos arányára pillantást vetnünk, hogy illusztráljuk elesettségenket. Weboldal magyarul: 25,23%, alapinformációk: 20,56%, közérdekű információk: 7,48%, kérvényminták: 0,00%, önkormányzati rendeletek: 0,00%, jegyző-

könyvek, határozatok: 1,87%.

Végül lássuk azokat a községeket, ahol a magyarság aránya nem éri el a 20%-ot. 31 községről van szó, ezek közül 29-nek van saját weboldala. Magyar tartalommal viszont csak szám szerint 2 (6,9%) rendelkezik, ezek is csak alapinformációkkal, ami annyit jelent, hogy a a község történelmének rövid leírását találjuk magyarul is. Ezeknek a községeknek a honlapján ezen kívül sem sem alap-, sem közérdekű információkat, sem önkormányzati rendeleteket, sem jegyzőkönyveket, határozatokat, úrlapokat nem talál a magyar anyanyelvű állampolgár.

Önbecsülésünk fokmérője

Az összkép tehát több mint lehangoló. A fentieket látva elmondhatjuk, hogy ha valaki csekélyke pozitív változást remélt, az ismét csalódott. A parlamenti választások után hangozott el (sajnos, kevesek szájából), hogy a felvidéki magyarság jelenlegi állapota mélyenszántó elemzést igényelne. Tekinthejtük jelen felmérést akár szellemi állapotaink egyik fokmérőjének is. Ebbe a tükörbe tekintve is láthatjuk, hogy hiányzik az önreflexiónk, megkopott az életösztönünk, morális, erkölcsi válságba jutott a felvidéki magyarság. Hovatovább az önbecsülésünket is feladjuk. Még annak a minimumnak sem tudunk megfelelni, amire ráadásul a törvény is kötelez bennünket.

Kétségtelen, hogy a magyarság ott, ahol

számaránya nem éri el a húsz százalékot, nehéz helyzetben van. De hogyan értékeljük azokat az önkormányzatokat, polgármestereket, egy-egy kis és nagyobb közösség vezetőit, amelyek/akik szinte színmagyar települések előljárói, és ennek dacára nem tartják fontosnak a közösség anyanyelvét? Ha a falujuk, kisvárosuk polgárainak elemi jogait sem képesek biztosítani? Az anyanyelv nem csak a pusztá kommunikáció egyik eszköze, hanem olyan kincsünk, amelyet meg kell őriznünk. A huszonegyedik század Európájában hogyan akarunk megfelelni a kihívásoknak, ha akár restségből, tuncaságból, akár sunyi félelemből feladjuk magunkat, illetve feladjuk azokat, akiket képviselünk? A csöndes szellemi elnyomás, vagy egyszerűen a trehánytság és

nemtörődömség áll a dolog háttérében? Végül jegyezzük meg, hogy az eddigi évek gyakorlatával szemben, amikor a járásonkénti eloszlásokat és állapotokat ismertettük, ezúttal az arányok eloszlását is megpróbáltuk érzékelteni. Vagyis a járási különbségek mellett a „dominancia” tényét, ami régióktól független. Mert míg például a jórészt tömbben (Dunaszerdahelyi, Galántai vagy a Komáromi járásban) élő magyarság esetében egy kis község is kisebb nyomás alatt éli a mindennapjait, ezzel szemben más a helyzet, ha egy nagy település magyarjai a szórványban, vagy az olyan vegyes lakosságú járásokban élnek, ahol vannak szlovák és vannak magyar többségű települések.

Végül jegyezzük meg, hogy a 2012-től általunk vizsgált tendencia cseppet sem biztató, mert bár az elektronikus tájékoztatás helyzete számszerűen javul, az áhított kétnyelvűség sok kívánnivalót hagy maga után. Így van ez sajnos sok helyütt még azokon a településeken is, ahol annak a világ legtermészetesebb dolgának kéne lenni.

Mégis lehet, csak akarni kell?

Az ördög a részletekben lakik. Említsük meg kirívó példaként, hogy magyar nyelvű kérvényminták például az egész országban mindössze hat település honlapján állnak a magyar ajkú polgárok rendelkezésére: Izsán, Naszvadon, Marcelházán, Dunamocson, Alistálban és természetesen Csallóközcsütörtökben.

kövi

Program

2016. október 13. (csütörtök)

17,00 – 19,30
A résztvevők érkezése a Betty Panzióba (regisztráció, elszállásolás)

20,00 – 21,00
Vacsora – Zenés est /Plauter Kúria/

21,00 – 23,00
Ismerkedés, kötetlen beszélgetés

2016. október 14. (péntek)

07,30 – 08,30
Reggeli a résztvevő szállóvendégeknek

08,30 – 09,00
A résztvevők érkezése, regisztráció (a szállást nem igénylők számára)

09,15 – 09,45
Megnyitó
Köszöntő

10,00 – 10,30
Nyelvhasználati lehetőségeink az önkormányzatoknál

10,30 – 11,00
Magyarország a peremvidéken és a diaszpórában

11,00 – 11,30
A Rákóczi Szövetség szórványprogramjának lehetőségei

11,30 – 12,00
INTEREG V., aktuális szlovák-magyar pályázati lehetőség

12,00 – 12,30
Vita (hozzászólások, kérdések és válaszok)

12,30 – 14,00
Ebéd

14,00 – 14,30
Bemutkozik a Feszty-körkép Alapítvány

14,00 – 14,30
Város és falufejlesztés tervezéséből fakadó lehetőségek

15,30 – 17,45
Alternatív hulladékgazdálkodási lehetőségek és tapasztalatok

17,45 – 18,30
Vita (hozzászólások, kérdések és válaszok)

18,30 – 20,00
Vacsora

2016. október 15. (szombat)

07,30 – 08,30
Reggeli a résztvevő szállóvendégeknek

09,00 – 11,00
Az európai regionalizmus, önkormányzatiság, öngazdátás jelene és jövője

11,00 – 11,30
Vita

11,30 – 13,00
Bemutkozik a Femine Fortis,

13,00 – 14,00
Ebéd

14,00 – 14,30
Az Önkormányzati Szabadegyetem zárása

14,30
Hazautazás

Tisztelt érdeklődők!

A Pro Civis Polgári Társulás és az általa működtetett Szlovákiai Magyar Önkormányzati Intézet idén is megrendezi az Önkormányzati Szabadegyetemet, amelyre 2016. október 13-15-én kerül sor a Nagymegyeri Városi Művelődési Központban.

Az VI. Önkormányzati Szabadegyetem hallgatói az idén is a dél-szlovákiai települések magyar polgármesterei, illetve helyi és megyei képviselői lesznek.

A Pro Civis Polgári Társulás a résztvevők számára szállást és étkezést biztosít a nagymegyeri fürdő területén. Részvételi díj egy személy részére a szabadegyetem teljes idejére 15 euró, melyet a IBAN: SK 98 0200 0000 0017 8529 7151, SWIFT: SUBASKBX bankszámlára kérünk átutalni legkésőbb a jelentkezési határidő lejártáig. Az átutalás során a megjegyzésben kérjük feltüntetni a jelentkező nevét (több személy egy utalással történő jelentkezése esetén az összes jelentkező nevét fel kell tüntetni).

Jelentkezni az iroda@procivis.sk elektronikus postacímen vagy online formában lehet: <http://bit.ly/2dhAftW>

— PRO CIVIS

OBČIANSKE ZDRUŽENIE
POLGÁRI TÁRSULÁS

RÉGIÓ
Petőfi-szobrot avattak a nagykaposi Erdélyi János Vegyeskar jubileumi ünnepségén

RÉGIÓ
Az olvasók felpörgették a medvei munkákat!

A Híd párt legfelsőbb vezetése is tudatosíthatta, hogy Medvéen az időt húzni nem érdemes, és minél előbb meg kell nyitni a hidat.

MŰVELŐ
Van-e élet a BI MASZ után?

KULTÚRA
Kiváló produkciók a Házy Erzsébet Nemzetközi Tehetségkutató Énekerseny döntőjén! – mutatjuk az eredményeket

SZERINTEM
Rollerre, kerekpárra pattant miniszterek

Itt és Most

Itt és Most
A szociális szolgáltatások terén komplex törvényre van szükség

ON 2016.09.27.
Az MKP pocsornyi székházában Németh Gabriella, az MKP szociális, családpolitikai és egészségügyi alelnöke ma sajtótájékoztatót tartott a szociális szolgáltatásokról szóló törvény módosításáról. A rendezés...

Visszatérnek a Zajac-illetékek?
2016.09.27.

Fico: A közlés jele a cseh-szlovák közös kormányülés
2016.09.26.

Tagsága megszakitását kérte Zala a Smerben
2016.09.26.

Már „csak” négy járásban magas a munkanélküliség
2016.09.26.

Eseménynaptár

SZEPT 27 Macher Péter előadása a holokausztrol Komárom

SZEPT 27 Szóttés táncház Pozsonyban

SZEPT 28 20. Csabai Kolbászfesztivál Békéscsabán

SZEPT 28 Hálaadó szentmise a Mária Rádióért Budapest

SZEPT 28 2. Kulturális szakmai fórum Lakszakállason

További események

Művelő

Kultúra
Kiváló produkciók a Házy Erzsébet Nemzetközi Tehetségkutató Énekerseny döntőjén! – mutatjuk...

Szalai Erika 2016.09.27.
A háromnapos és háromfordulós verseny négy kategóriájába 58 versenyző nevezett be. Már az első nyolcpercnyi fiatal tehetségei színvonalas előadásokkal, gyakorolt komolyzenei énekeseket is próbára tevő produkciókat szolgáltattak meg.

Van-e élet a BI MASZ után?
2016.09.27.

Oyüre Lajos kassai kiáltása
2016.09.26.

Megszervezik a Szlovákiai Magyar Iskolaigazgatók I. Országos Konferenciáját
2016.09.26.

Áldott elcsendesedett adott az énekesz Tormáján
2016.09.25.

Friss hírek

- A szociális szolgáltatások terén komplex törvényre van szükség
- Hyundai Santa Fe 2.2 CRDi Premium: Diszkrét frissítés
- Visszatérnek a Zajac-illetékek?
- Nagyszabású cseh-szlovák határellenőrzési gyakorlatot tartottak
- Petőfi-szobrot avattak a nagykaposi Erdélyi János Vegyeskar jubileumi ünnepségén
- Kiváló produkciók a Házy Erzsébet Nemzetközi Tehetségkutató Énekerseny döntőjén! – mutatjuk az eredményeket

Találkozunk a Facebookon

143 ismerősöd kedveli

Képiportok

Emléktúra a Zobor-hegyen felállított ezredéves emlékműhöz
2016.09.27.

Hírek közt az első.

FELVIDÉK.MA